

Stavovi gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji o korištenju sredstava iz fondova i programa Europske unije

Dušević, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:686846>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti

Poduzetništvo u kulturi i turizmu

Marija Dušević

**Stavovi gospodarskih subjekata u Zadarskoj
županiji o korištenju sredstava iz fondova i
programa Europske unije**

Diplomski rad

Zadar, 2018.

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
Poduzetništvo u kulturi i turizmu

Stavovi gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji o
korištenju sredstava iz fondova i programa Europske unije

Diplomski rad

Student/ica:

Marija Dušević

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Božena Krce Miočić

Zadar, 2018.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Marija Dušević**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Stavovi gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji o korištenju sredstava iz fondova i programa Europske unije** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 21. veljača 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA	2
1.2. ISTRAŽIVAČKE HIPOTEZE	3
1.3. CILJEVI ISTRAŽIVANJA	4
1.4. OPIS UZORKA ISTRAŽIVANJA	4
1.5. METODE ISTRAŽIVANJA	5
1.6. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA	6
2. GOSPODARSTVO ZADARSKE ŽUPANIJE	7
2.1. POVIJESNI KONTEKST	7
2.2. KARAKTERISTIKE GOSPODARSTVA ZADARSKE ŽUPANIJE	9
2.2.1. TRGOVAČKA DRUŠTVA	12
2.2.2. OBRT	17
2.2.3. OBITELJSKA POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTVA	19
3. FONDOVI I PROGRAMI EU-A	21
3.1. HRVATSKA I EUROPSKA UNIJA	25
3.2. PRETPRISTUPNO RAZDOBLJE	29
3.3. PUNOPRAVNO ČLANSTVO	30
3.3.1. FINANCIJSKA PERSPEKTIVA 2007. – 2013.	30
3.3.2. FINANCIJSKA PERSPEKTIVA 2014. – 2020.	34
4. KORIŠTENJE SREDSTAVA IZ FONDOVA I PROGRAMA EUROPSKE UNIJE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI	40
4.1. PODUZETNIČKE ZONE I POTPORNE INSTITUCIJE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI	40
4.1.1. PODUZETNIČKE ZONE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI	42
4.1.2. POTPORNE INSTITUCIJE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI	46
4.2. REALIZIRANI PROJEKTI	56
4.2.1. PRETPRISTUPNO RAZDOBLJE	56
4.2.2. FINANCIJSKA PERSPEKTIVA 2007. – 2013.	59
4.2.3. FINANCIJSKA PERSPEKTIVA 2014. – 2020.	77
4.2.4. PRIMJERI KORIŠTENJA FINANCIJSKIH SREDSTAVA IZ FONDOVA I PROGRAMA EU-A U ZADARSKOJ ŽUPANIJI	101

4.3. BUDUĆI PROJEKTI	105
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA O STAVOVIMA GOSPODARSKIH SUBJEKATA U ZADARSKOJ ŽUPANIJI O KORIŠTENJU SREDSTAVA IZ FONDOVA I PROGRAMA EUROPSKE UNIJE	107
5.1. KARAKTERISTIKE GOSPODARSKIH SUBJEKATA	107
5.2. KARAKTERISTIKE DONOSIOCA ODLUKA U GOSPODARSKIM SUBJEKTIMA	118
5.3. TESTIRANJE HIPOTEZA ISTRAŽIVANJA	130
5. ZAKLJUČAK.....	138
SAŽETAK.....	141
SUMMARY.....	142
LITERATURA	143
POPIS TABLICA.....	147
POPIS ILUSTRACIJA	150
PRILOZI	153
ŽIVOTOPIS.....	160

1. UVOD

Spas za hrvatsko gospodarstvo koje je medicinskim žargonom kazano „na aparatima“ su europski fondovi - izjava je to koja je zadnjih 5 godina u Hrvatskoj često izgovorena, koristila se i kao oružje u različite dnevno-političke svrhe. Hrvatskom gospodarstvu zaista jesu na raspolaganju sredstva iz fondova i programa EU, kako sad kad je Hrvatska zemlja članica EU-a, tako i u vrijeme kad je imala status kandidatkinje. Činjenica je također da hrvatsko gospodarstvo zaista koristi mogućnost koja mu se pruža, da „uzima“ ta bespovratna sredstva EU-a, no pitanje je u kojoj mjeri.

Ideja za pisanje ovog rada došla je kao posljedica redovitog praćenja informacija o provedbi projekata financiranih kroz fondove i programe EU-a. Naime, puno češće su vijesti o projektima koji su realizirani sredstvima iz EU u javnom sektoru, nego u privatnom. Nametnulo se pitanje zašto je to tako. Stoga se kroz ovaj rad istražuje kako stavovi gospodarskih subjekata i donosioca odluka u njima utječu na stopu korištenja EU sredstava, tj. na spremnost gospodarskih subjekata da se jave na natječaje za financiranje poslovnih projekata sredstvima EU-a. Pod pojmom gospodarski subjekt u ovom rad se ponajprije misli na trgovačka društva, obrte i obiteljska poljoprivredna gospodarstva te su oni činili uzorak istraživanja koje je provedeno u sklopu izrade ovog rada. Zadarska županija je odabrana kao jedna od onih iz kategorije uzornih jedinica regionalne samouprave po broju realiziranih projekata financiranih sredstvima EU-a.

U prvom dijelu rada pruža se tako metodološki okvir te se predstavljaju ciljevi istraživanja i hipoteze s kojima se krenulo u izradu rada. Slijedi potom kratak pregled gospodarstva u Zadarskoj županiji, preko povijesnog presjeka do današnji dana. Treći dio rada bavi se Europskom unijom i njenim fondovima i programima koji su na raspolaganju Hrvatskoj, pa tako i gospodarskim subjektima iz Zadarske županije, i danas ali i ranijih godina. Kako su trošena sredstva iz EU fondova i programa u Zadarskoj županiji tema je četvrtog dijela ovog rada, te su tu navedeni svi projekti koji su realizirani ili su još uvijek u provedbi u Zadarskoj županiji uz sufinanciranje EU-a. Potom slijedi predstavljanje rezultata provedenog istraživanja koje je pokazalo kako među gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji prevladava stav kako je financiranje poslovnih projekata putem EU sredstava dobra praksa ali je k tome komplicirana i dugotrajna, uz to sama informiranost o tom procesu nije visoka ali u konačnici ispitanici vjeruju kako se isplati.

1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Mediji redovito prenose informacije o novim projektima čija je realizacija rezultat sufinanciranja EU sredstvima. Novosti vezane o projektima financiranim EU sredstvima mogu se pronaći i na internetskim stranicama gradova, županija, općina, ministarstva, bolnica, sveučilišta, škola, razvojnih agencija. Uočljivo je kako se mahom radi o javnim ustanovama i institucijama.

I dok s jedne strane mediji prenose informacije o projektima financiranim EU sredstvima u kojima su nositelji i partneri uglavnom javne ustanove, institucije ili subjekti civilnog društva, istovremeno se navodi kako su EU sredstva velika prilika za pomoć posrnulom hrvatskom gospodarstvu, jer se radi o bespovratnim sredstvima. Naime, „Hrvatskoj je u financijskom razdoblju 2014.-2020. dostupno gotovo 10,7 milijardi € iz EU fondova za financiranje projekata.“¹ No vijesti o projektima u kojima su privatni gospodarski subjekti nositelji ili partneri su rijetke. Nametnulo se stoga pitanje – zašto je tako malo projekata koje privatni gospodarski subjekti realiziraju koristeći EU sredstva?

Pretpostavka kako se takvi projekti manje medijski prezentiraju - odbačena je jer je jedan od uvjeta prilikom ugovaranja EU financiranja – vidljivost i javno predstavljanje projekta kao rezultata financiranja ili sufinanciranja EU-a. Iz toga je izveden zaključak kako gospodarski subjekti zaista rjeđe koriste EU sredstva za financiranje svojih projekata. Ovaj rad nastoji stoga istražiti odražavaju li se stavovi koje o financiranju poslovnih projekata sredstvima EU imaju donosioci odluka u gospodarskim subjektima, na stopu prijava tih istih gospodarskih subjekata na javne pozive za financiranje sredstvima EU-a.

Kako je Zadarska županija jedna od vodećih u Republici Hrvatskoj po privlačenju sredstava iz programa i fondova Europske unije, gospodarski subjekti sa sjedištem u Zadarskoj županiji uzeti su kao uzorak istraživanja, ali rezultati koji se dobiju ovim istraživanjem mogu biti indikativni za cijelu Hrvatsku.²

Predmet istraživanja u ovom radu su stavovi gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji, tj. stavovi donositeljica i donositelja odluka u gospodarskom subjektu o korištenju sredstava iz fondova i programa Europske unije. Istražuje se odnos između stavova i ranijih iskustava gospodarskih subjekata s prijavama na natječaje za financiranje projekata EU sredstvima.

¹ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - <https://razvoj.gov.hr/informiranje-kao-prvi-korak-do-uspjesnog-eu-projekta/3484> - pristupljeno 5. siječnja 2017.

² Gradonačelnik.hr - <http://www.gradonacelnik.hr/vijesti/ludbreg-rekorder-lani-iz-eu-fondova-povukli-3-068-kuna-po-stanovniku> - pristupljeno 26. kolovoza 2017.

1.2. ISTRAŽIVAČKE HIPOTEZE

Rezultati dobiveni istraživanjem provedenim u sklopu ovog rada služiti će za testiranje tri hipoteze pomoću kojih će se uočiti stavovi gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji o korištenju sredstava iz fondova i programa Europske unije.

Hipoteza 1: *Karakteristike donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije utječu na stopu iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a*

Spol, dob, razina obrazovanja, radno iskustvo, ranija pozitivna ili negativna iskustva s natječajima za sredstva iz EU izvora financiranja ili nepostojanje iskustva uopće, visoka ili niska educiranost o Europskoj uniji i financijskim mogućnostima koje pruža za gospodarstvenike – segmenti su to koji definiraju karakteristike svakog od donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije. Rezultati istraživanja poslužiti će da se uoči veza između karakteristika donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije i stope iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a.

Hipoteza 2: *Razina informiranosti donosioca odluka u gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji utječe na njihovu spremnost apliciranja na EU projekte*

Ovom hipotezom nastoji se testirati uzročno-posljedična veza između razine informiranosti donosioca odluka u gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji i njihove spremnosti apliciranja na EU projekte, tj. bolja informiranost uvjetuje i višu stopu interesa za korištenje EU sredstava i prijave na natječaje za dodjelu financijske pomoći iz fondova i programa EU-a.

Hipoteza 3: *Ranija neuspješna aplikacija na natječaj za dobivanje sredstava iz fondova i programa EU utječe na oblikovanje negativnog stava gospodarstvenika*

Znači li raniji negativan odgovor, tj. odbijenica na natječaju za dodjelu EU sredstava da će gospodarstvenik razviti negativan stav prema budućem korištenju financijskih sredstava iz EU izvora testirat će se ovom hipotezom.

1.3. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Početna pretpostavka istraživanja je kako nisku stopu korištenja sredstava iz fondova i programa EU-a od strane gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji uvjetuju nedostatna upoznatost s mogućnostima financiranja i određeni stavovi donosioca odluka u gospodarskim subjektima. Kroz rad se nastoji istražiti je li to zaista tako, te koji faktori utječu na oblikovanje stavova koji pak dovode do niske stope iskoristivosti dostupnih sredstava iz programa i fondova EU-a.

Opći cilj ovog istraživanja je identificirati stavove gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji i njihovih donositelja odluka o korištenju sredstava iz fondova i programa Europske unije, te uočiti utjecaj stavova na odluke o javljanju na natječeaje za financiranje poslovnih projekata sredstvima EU-a.

Prvi specifični cilj ovog rada je istražiti kako razina informiranosti o mogućnostima korištenja sredstava iz fondova i programa EU-a utječe na razvijanje stavova o korištenju sredstava iz fondova i programa EU-a kod gospodarskih subjekata.

Drugi specifični cilj istraživanja je istražiti odnos između ranijeg apliciranja na natječeaje za financiranje putem sredstava iz fondova i programa EU-a s planovima za buduće prijave na natječeaje, tj. jesu li oni gospodarski subjekti kojima je ranije odbijeno financiranje projekta sredstvima EU-a u istoj mjeri spremni prijaviti se na novi natječaj kao i oni gospodarski subjekti kojima su projekti financirani sredstvima EU-a.

1.4. OPIS UZORKA ISTRAŽIVANJA

Uzorak ovog istraživanja čine gospodarski subjekti Zadarske županije kojima je javno dostupna adresa elektroničke pošte. Pod pojmom gospodarski subjekt objedinjena su – trgovačka društva, obrti i obiteljska poljoprivredna gospodarstva sa sjedištem u Zadarskoj županiji.

Osnovni skup istraživanja čine sva trgovačka društva, obrti i OPG-i sa sjedištem u Zadarskoj županiji. Kako se anketa provodi elektroničkim obrascem, uzorak istraživanja sužen je na gospodarske subjekte s javno dostupnom adresom e-pošte na koju je upućena poveznica za ispunjavanje anketnog upitnika.

Pri Hrvatskoj gospodarskoj komori vodi se Registar poslovnih subjekata³ registriranih pri Trgovačkom sudu. Prema podacima iz registra na dan 20. srpnja 2017. godine u Zadarskoj županiji bilo je aktivno 7.236 tvrtki, te je iz te baze podataka prikupljeno 1.276 e-adresa trgovačkih društava. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta vodi Obrtni registar⁴, te je na dan 1. kolovoza 2017. godine u Zadarskoj županiji bilo registrirano 3.378 obrta u radu koji rade tijekom cijele godine, no tek njih 140 ima navedene adrese e-pošte.

Kako u Republici Hrvatskoj ne postoji javno dostupan registar OPG-a, adrese e-pošte OPG-a u Zadarskoj županiji prikupljene su pretraživanjem interneta, te je pronađeno 18 adresa, uz to je e-anketni upitnik, uz molbu da se proslijedi članovima, poslan i trima udrugama koje okupljaju OPG-e ili s njima blisko surađuju – Udruzi pčelara Dalmatinka, Udruzi volim domaće koja upravlja zadarskom Seljačkom tržnicom i Udruzi za ruralni razvoj Ravni kotari. Anketni obrazac uz molbu da ga proslijedi gospodarskim subjektima koje imaju na svojim listama kontakata poslan je i djelatnicima Razvojne agencije Zadarske županije ZADRA NOVE, Agencije za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA i Informacijskog centra Europe Direct Zadar.

Anketni obrazac je stoga poslan na e-adrese više od 1.434 gospodarska subjekta Zadarske županije i oni čine uzorak ovog istraživanja.

1.5. METODE ISTRAŽIVANJA

Budući da se ovaj rad sastoji od empirijskog i teorijskog dijela, tijekom njegove izrade korišteno je više znanstvenih metoda.

Prvi dio rada, postavlja teoretski temelj za kasnije empirijsko istraživanje. Polazišna točka bilo je proučavanje sekundarnih izvora podatka – Državnog zavoda za statistiku, Zadarske županije, Hrvatske gospodarske komore, znanstvene i stručne literature i sl. Prikupljene informacije sistematizirane su i uobličene u teoretski dio rada koristeći povijesnu metodu, analizu i sintezu.

Potom je provedeno empirijsko istraživanje koristeći se metodom anketiranja gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji. Na dostupne e-adrese gospodarskih subjekata u Zadarskoj

³Hrvatska gospodarska komora - <http://www1.biznet.hr/HgkWeb/do/extlogon> - pristupljeno 20. srpnja 2017.

⁴ Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta - <http://or.minpo.hr/pretraga.htm> - pristupljeno 1. kolovoza 2017.

županiji poslan je elektronički obrazac anketnog upitnika. U uputama za ispunjavanje upitnika koji je anoniman, jasno je navedeno kako bi upitnik trebali popuniti donositeljice ili donositelji odluka u gospodarskom subjektu.

Istraživanje je provedeno u vremenu od 1. do 25. kolovoza 2017. godine, te je anketni obrazac izrađen u Google Drive formatu poslan u dva navrata na e-adrese više od 1.434 gospodarskih subjekata sa sjedištem u Zadarskoj županiji. Do 25. kolovoza 2017. u ponoć do kad je bilo moguće slanje odgovora, anketni obrazac koji se sastoji od 36 pitanja, popunilo je 48 gospodarska subjekta.

Prvih 17 pitanja su podaci o gospodarskom subjektu (djelatnost, godina osnivanja, sjedište, provedba projekata) dok se u pitanjima od 18. do 36. iznose stavovi osobe koja ispunjava upitnik - donosioca odluke u gospodarskom subjektu (znanje i iskustvo s EU projektima, poznavanje institucija, stavovi, demografske karakteristike).

S obzirom na to da se obrazac sastoji od više vrsta pitanja – otvorenih i zatvorenih s ponuđenim odgovorima anketni upitnik ima kvantitativni i kvalitativni karakter.

Nakon što je anketa provedena, te je istekao postavljeni rok za prikupljanje odgovora, dobiveni podaci obrađeni su metodama deskriptivne statistike i metodom analize sadržaja, a rezultati su prikazani kroz tablične i grafičke prikaze te su dobiveni rezultati interpretirani kroz testiranja postavljenih istraživačkih hipoteza.

1.6. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

Rezultati ovog istraživanja ne mogu se poopćavati na opću populaciju jer uzorak ne odražava cjelokupnu analiziranu populaciju. No unatoč tome što uzorak nije reprezentativan, dobiveni rezultati su indikativni i mogu se koristiti kao pokazatelji stavova gospodarskih subjekata u Zadarskoj županiji o korištenju sredstava iz programa i fondova EU-a.

Osim što nije reprezentativan problem uzorak je i njegova malobrojnost jer su prikupljena tek 42 odgovora od više od 1.434 poslana anketna upitnika, što je nije niti 3%.

2. GOSPODARSTVO ZADARSKE ŽUPANIJE

Gospodarske aktivnosti u Zadarskoj županiji u mnogome su određene njenim geografskim položajem. „Površinom Zadarska županija obuhvaća 7.276,23 kilometara kvadratnih – tj. 8,3% ukupne površine Republike Hrvatske), od čega 3.643,33 kilometara kvadratnih (6.4% površine RH) otpada na kopneni dio, a 3.632,9 kilometara kvadratnih na morski dio (11,6% teritorijalnog mora Republike Hrvatske).“⁵ Unutarnje granice su joj sa Šibensko-kninskom županijom na jugu i Ličko-senjskom na sjeveru te Primorsko-goranskom na sjeverozapadu, tu su i dvije međunarodne granice – morska s Italijom i kopnena s Bosnom i Hercegovinom. Na teritoriju županije nalazi se „34 jedinice lokalne samouprave - šest gradova (Zadar, koji je administrativno središte županije, Benkovac, Biograd na Moru, Obrovac, Pag i Nin) i 28 općina (Bibinje, Galovac, Gračac, Jasenice, Kali, Kolan, Kukljica, Lišane Ostrovičke, Novigrad, Pakoštane, Pašman, Polača, Poličnik, Posedarje, Poveljana, Preko, Privlaka, Ražanac, Sali, Stankovci, Starigrad, Sukošan, Sveti Filip i Jakov, Škabrnja, Tkon, Vir, Vrsi i Zemunik Donji).“⁶ Otoci, priobalje, plodonosno zaleđe i planinska područja pružaju mogućnost za razvoj različitih grana gospodarstva.

2.1. POVIJESNI KONTEKST

Gospodarska djelatnost na prostorima koji su danas obuhvaćeni teritorijem Zadarske županije seže u daleku prošlost. Jedan od svjedoka kako se privredna aktivnost u zadarskom kraju može datirati i više tisućljeća od današnjeg vremena je i Forum u Zadru.

„Rimski se forum počeo graditi još u I. stoljeću prije Krista, dok je u svom konačnom obliku uređen u III. stoljeću nakon Krista. Kameni pločnik trga obuhvaća prostor dug 95 i širok 45 metara. Po svojim dimenzijama bio je to najveći forum istražen na prostorima Hrvatske, a veći je i od mnogih u važnim antičkim gradovima Italije. S istočne, sjeverne i južne strane forum je zatvarao monumentalni trijem – porticus – čiji su stupovi nosili na katu nešto nižu galeriju. Uzduž trijema na sjevernoj i istočnoj strani nalazio se niz dućana – taberni, a

⁵ Zadarska županija - <https://www.zadarska-zupanija.hr/index.php/polozej-i-osnovne-prostorne-karakteristike-zadarske-zupanije> - pristupljeno 6. svibnja 2017.

⁶ Zadarska županija - <https://www.zadarska-zupanija.hr/index.php/polozej-i-osnovne-prostorne-karakteristike-zadarske-zupanije> - pristupljeno 6. svibnja 2017.

uz južnu stranu prostirala se gradska bazilika, velika, uzdužna pokrivena dvorana koja je služila skupovima.“⁷

Venecija, Osmanlije, ugarski vladari, Habsburgovci, Napoleonova Francuska, dva svjetska rata i savezničko bombardiranje na završetku Drugog svjetskog rata – sve su to povijesne silnice koje su krojile sudbinu zadarskog kraja, no unatoč tome kontinuitet gospodarske aktivnosti nije prestao, no intenzitet mu je ovisio o razdobljima rata i mira, te o samoj snazi grada Zadra kao središnjeg urbanog centra ovog prostora. Gospodarsku aktivnost u gradu Zadru kao središtu šireg geografskog prostora pratilo je i udruživanje gospodarskih subjekata s ciljem osnaživanja.

„Kad govorimo o tom aspektu razvoja gospodarstva, i uopće robne razmjene u tim davnim vremenima, treba svakako spomenuti bratovštine, koje su zasigurno preteče današnjih Gospodarskih komora. Najranije vijesti o tim udruženjima ili bratstvima obrtnika u tim dalmatinskim komunama pisana povijest bilježi u XII. stoljeću. Prva bratovština je zabilježena baš u Zadru 1176. godine, a onda druga u Splitu 1186. godine, te ona u Dubrovniku 1225 godine. Bratovštine su u to doba bile udruge obrtnika i radnika iste struke, a u njih su se učlanjivali gotovo svi oni, koji su nešto proizvodili, a nisu bili plemići.“⁸

Članovi prve zadarske bratovštine bili su zlatari, kasnije su osnivana udruženja postolara, drvodjelaca, kovača, mesara, ribara, težaka, brodograditelja. Bratovštine i udruženja nisu osnivana samo u Zadru, nego i na otocima i u priobalnim naseljima. „U gradu Zadru bilo je od XII. do XIX. stoljeća 65 bratovština, u Splitu 18, a u Dubrovniku 37. Sam broj zadarskih udruženja obrtnika i crkvenih bratovština, pokazuje nam razvijenost manufakturne proizvodnje, razvoja i razmjene proizvoda i same trgovine.“⁹

Obrtništvo je bilo nužno za funkcioniranje grad i njegovih stanovnika, te je bilo temelj gospodarske aktivnosti, no kraj 18. i početak 19. stoljeća donijet će promjene.

„Oko 1800. godine u Zadru su bila registrirana 34 postolara i opančara, 12 kalafata, 2 kovača i kolara, 5 zlatara, 10 drvodjelaca, čak 26 mesara, dok je nešto manje bilo pekara, iako je u gradu bilo registrirano i 136 mlinova za mljevenje žita i ostalih žitarica. Zabilježeno je i 18 vlasuljara i brijača te nekolicina krojača. Od manufaktura i industrije u samom gradu, od nekog većeg značenja, treba istaknuti tvornice likera i rakije.“¹⁰

⁷ Travirka, A., (2001). *Zadar*. Forum: Zadar, str. 30

⁸ Martinović, D., (ur) (2011) *Gospodarstvo i komora u Zadru 1806-2011*. Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadar: Zadar, str. 13-14

⁹ ibid.

¹⁰ Martinović, D., (ur) (2011) *Gospodarstvo i komora u Zadru 1806-2011*. Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadar: Zadar, str. 24

Razdoblje od kraja 18. pa do kraja 20. stoljeća za zadarski je kraj bilo iznimno prevrtljivo – nakon što je četiri stoljeća gospodarila velikim dijelom ovog područja propala je Mletačka Republika (1797.), te postaje dio velikog carstva kojim iz Beča vladaju Habsburgovci, vlast ubrzo preuzima Napoleon (1806.), da bi nakon sloma Francuske u pohodu na Rusiju, austrijske trupe krenule u pohod na osvajanje Dalmacije, što im je pošlo za rukom 1813. godine te se zadarski kraj po drugi put našao u rukama vlasti iz Beča. Za razliku od Venecije – i Francuzi i Austrijanci intenzivnije ulažu u cestovno povezivanje Zadra i njegovo otvaranje zaleđu. Jedna od zanimljivijih crtica iz gospodarske povijesti zadarskog kraja je i ona o tvornici svile. „Nova je vlast“, a pri tome se misli na austrijsku za vrijeme druge vladavine, „bila naročito zainteresirana za uzgoj dudovog svilca i proizvodnju sirove svile. Prva takva svilara ili pogon za proizvodnju sirove svile iz čahure dudovog svilca, proradila je upravo u Zadru, točnije na imanju Oracija Pinellija u mjestu Smiljevcu. U njoj je na dosta primitivan način tkana svila odlične kvalitete, što dokazuje, da se prodavala čak u Lyonu, koji se smatra gradom tekstilne industrije.“¹¹

U to doba u Zadru je bila izrazito zastupljena proizvodnja likera, i to onog od autohtone višnje maraske, ali i drugih. Obitelji Drioli, Luxardo, Vlahov bili su vodeći proizvođači.

Dolazak 20. stoljeća donijet će zadarskom kraju nove ratove, te političku, a time i gospodarsku nestabilnost. Stvaranje samostalne države i prelazak s planskog socijalističkog gospodarstva na liberalno kapitalističko tržište 1990-ih te ratno pustošenje zaleđa i bombardiranje grada okolnosti su koji će dovesti do stvaranja nove gospodarske slike Zadarske županije.

2.2. KARAKTERISTIKE GOSPODARSTVA ZADARSKE ŽUPANIJE

U trenutku Popisa stanovništva 2011. godine u Zadarskoj županiji je svoje prebivalište imalo 170.017 ljudi¹², od toga je više od 59% stanovništva (101.557 stanovnika) bilo u dobi između 20 i 64 godine, tj. radno-aktivnoj dobi. Noviji se pak podaci mogu dobiti o broju zaposlenih i nezaposlenih. Prema statistici Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u ožujku 2017.

¹¹ Martinović, D., (ur) (2011) *Gospodarstvo i komora u Zadru 1806-2011*. Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadar: Zadar, str. 42

¹² Državni zavod za statistiku - <http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabsxls.htm> - pristupljeno 6. svibnja 2017.

godine u Zadarskoj županiji je bilo 49.731 osiguranika¹³, tj. zaposlenih osoba, a prema evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područnog ureda Zadar, krajem ožujka 2017. godine u Zadarskoj je županiji bilo 6.998 nezaposlenih osoba.¹⁴

Jedan od najrelevantnijih pokazatelja gospodarskog stanja je bruto društveni proizvod (BDP). Prosječan BDP po stanovniku RH u 2014. godini iznosio je 77.456 kuna i bio je gotovo isti kao u 2013. godini. Zadarska županija se na listi koju čini 20 županija i Grad Zagreb nalazila na sredini (8. mjesto) padajuće ljestvice s iznosom od 62.540 kuna. Najviši BDP bio je na području Grada Zagreba (136.640 kuna), a najmanji u Virovitičko-podravskoj županiji (43.145 kuna)¹⁵.

Visoko na listi u odnosu na druge regionalne jedinice Republike Hrvatske, Zadarska županija se nalazi na listi indeksa gospodarske snage. Naime, Hrvatska gospodarska komora provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih županija u Republici Hrvatskoj prema indeksu gospodarske snage. Zadarska županija je 2014. godine imala vrijednost indeksa 91,2.

„HGK indeks gospodarske snage jest kompozitni pokazatelj koji se računa kao zbroj ponderiranih šest gospodarskih pokazatelja u trogodišnjim prosjecima te uključuje demografske projekcije radi mjerenja stupnja gospodarske snage i gospodarskog potencijala županija u odstupanju od prosjeka RH (indeks gospodarske snage iznad 100 pokazuje da je pojedina županija iznad prosjeka RH, dok vrijednost niža od 100 znači da je pojedina županija ispod prosjeka RH).“¹⁶

Veći su indeks od Zadarske imaju samo Grad Zagreb, Istarska i Primorsko-goranska županija (preko 100), te Varaždinska, Dubrovačko-neretvanska i Zagrebačka županija.

Gospodarstvo Zadarske županije danas počiva na trgovačkim društvima, obrtima i obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, tj. sektorski na - trgovini, prerađivačkoj industriji, turizmu, pomorskom prometu, građevinarstvu, ribarstvu i poljoprivredi, te obrtu.

Prema pravno ustrojbenom obliku gospodarskog subjekta, u Zadarskoj županiji najveći udio čine trgovačka društva, njih 5.630 i time čine udio od 3,26% na nacionalnoj razini. Od ukupnog broja registriranih trgovačkih društava, puno je manja brojka onih koji su aktivni, slična je pojava i kod poduzeća i ustanova, dok za obrte, slobodna zanimanja i OPG podatak nije pronađen.

¹³ Državni zavod za mirovinsko osiguranje - http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/osiguranici-2017/Osiguranici_4za3_2017.pdf - pristupljeno 6. svibnja 2017.

¹⁴ Hrvatski zavod za zapošljavanje - http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ZD_stat_bilten_03_2017.pdf - pristupljeno 6. svibnja 2017.

¹⁵ Hrvatska gospodarska komora - <https://www.hgk.hr/documents/aktualna-tema-bdp-po-zupanijama-u-201458a4616b14b49.pdf> - pristupljeno 26. kolovoza 2017.

¹⁶ Hrvatska gospodarska komora - <https://www.hgk.hr/documents/aktualna-tema-bdp-po-zupanijama-u-201458a4616b14b49.pdf> - pristupljeno 26. kolovoza 2017.

„Registrirane pravne osobe su jedinice upisane u Registar poslovnih subjekata Državnog zavoda za statistiku, a odnose se na trgovačka društva, poduzeća, ustanove, zadruge, udruge, političke stranke i ostale neusklađene jedinice koje su imale pravni subjektivitet prema prije vrijedećim zakonima, tijela državne vlasti te tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Aktivne pravne osobe jesu jedinice upisane u Registar poslovnih subjekata navedene u prethodnoj definiciji za koje je status aktivnosti određen prema podacima Registra poreznih obveznika (godišnja prijava poreza na dobit) i podacima Registra godišnjih financijskih izvještaja Fine (Godišnji financijski izvještaj).“¹⁷

Kao što je vidljivo iz Tablice 1. i na nacionalnoj razini, i na razini Zadarske županije, uočava se značajna razlika u broju registriranih i aktivnih gospodarskih subjekata.

Tablica 1. Poslovni subjekti prema aktivnosti i pravno ustrojbenim oblicima, stanje 31. prosinca 2015. i Obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva, stanje 22. rujna 2015.

		Republika Hrvatska	Zadarska županija	UDIO
Trgovačka društva	<i>Registrirana</i>	172.698	5.630	3,26%
	<i>Aktivna</i>	154.523	4.994	3,23%
Poduzeća* i zadruge**	<i>Registrirana</i>	66.745	2.339	3,50%
	<i>Aktivna</i>	2.290	130	5,68%
Ustanove, tijela, udruge, fondovi i organizacije	<i>Registrirana</i>	72.911	2.494	3,42%
	<i>Aktivna</i>	28.484	1.013	3,56%
Subjekti u obrtu i slobodnim zanimanjima		78.580	4.258	5,42%
Obiteljska poljoprivredna gospodarstva***		176.092	7.546	4,29%

* Pravne osobe koje još nisu usklađene sa Zakonom o trgovačkim društvima.

**Pravne osobe registrirane prema Zakonu o zadrugama, pravne osobe koje nisu usklađene sa Zakonom o zadrugama te štedno-kreditne i stambene zadruge

*** Upisnik poljoprivrednika prema tipologiji na dan 22.09.2015.

Izvor: Statistički ljetopis 2016, Državni zavod za statistiku: Zagreb, str. 105 i Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, <http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx> (09.05.2017.), Izrada: Obrada autorice

Kao što je vidljivo iz Tablice 1., od svih pravnih oblika, Zadarska županija najveći udio u nacionalnim okvirima ima u djelatnosti obrta i slobodnih zanimanja gdje udio iznosi preko 5,4%, dok je u ostalim pravim oblicima, osim OPG (4,29%) to udio koji se kreće u rasponu od 3,2 do 3,5%.

¹⁷ Statistički ljetopis 2016, Državni zavod za statistiku: Zagreb, str. 84

2.2.1. TRGOVAČKA DRUŠTVA

Gospodarsku sliku Zadarske županije u svojim izvješćima svake godine prezentiraju Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra te Državni zavod za statistiku. U Republici Hrvatskoj Zakonom o računovodstvu¹⁸ definirana je veličina poduzetnika – koji mogu biti mikro, mali, srednji i veliki. Tri su uvjeti koji definiraju veličinu poduzetnika – ukupna aktiva, prihodi i prosječan broj radnika tijekom jedne poslovne godine, te poduzetnik ne smije prelaziti dva od tri granična pokazatelja.

Tablica 2. Pokazatelji veličine poduzetnika u Republici Hrvatskoj

	Ukupna aktiva	Prihod	Broj radnika
Mikro poduzetnici	do 2.600.000 kuna	do 5.200.000 kuna	do 10 radnika
Mali poduzetnici	do 30.000.000 kuna	do 60.000.000 kuna	do 50 radnika
Srednji poduzetnici	do 150.000.000 kuna	do 300.000.000 kuna	do 250 radnika

Izvor: Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15, 120/16 - <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu> (29. 08. 2017.)

Uz tri kategorije poduzetnika definirane u Tablici 2., četvrta kategorija prema veličini su veliki poduzetnici. Veliki poduzetnici su tako svi oni poduzetnici koji prelaze granične pokazatelje za srednje poduzetnike u najmanje dva od tri uvjeta. A bez obzira na pokazatelje, automatski se veliki poduzetnicima smatraju „banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društva za osiguranje, društva za reosiguranje, leasing-društva, društva za upravljanje UCITS fondovima, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima, UCITS fondovi, alternativni investicijski fondovi, mirovinska društva koja upravljaju obveznim mirovinskim fondovima, mirovinska društva koja upravljaju dobrovoljnim mirovinskim fondovima, dobrovoljni mirovinski fondovi, obvezni mirovinski fondovi te mirovinska osiguravajuća društva, društva za dokup mirovine, faktoring-društva, investicijska društva, burze, operatori MTP-a, središnja klirinška depozitarna društva, operatori središnjeg registra, operatori sustava poravnanja i/ili namire i operatori Fonda za zaštitu ulagatelja.“¹⁹

¹⁸ Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15, 120/16 - <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu> - pristupljeno 29. kolovoza 2017.

¹⁹ Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15, 120/16 - <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu> - pristupljeno 29. kolovoza 2017.

Veliki poduzetnici očekivano, prosječno pojedinačno zapošljavaju najveći broj radnika u Zadarskoj županiji, dok je kumulativno, najvećih broj zaposlenih kod malih poduzetnika.

Tablica 3. Zaposleni u Zadarskoj županiji na bazi sati u 2016. godini prema veličini poduzetnika

Veličina poduzetnika	Broj poduzetnika	ZAPOSLENI NA BAZI SATI		
		2015.	2016.	Indeks
Veliki	7	2.581	2.574	99,7
Srednji	39	5.094	5.103	100,2
Mali	311	6.242	6.540	104,8
Mikro	3.561	6.446	7.427	115,2
UKUPNO	3.918	20.363	21.644	106,3

Izvor: Gospodarska kretanja Zadarske županije br. 33 (2017), 2017, str. 17, dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-kretanja-zadarske-zupanije-br-3359706361ec810.pdf> (28. 08. 2017.) Izrada: Obrada autorice

Prema informacijama za 3.918 poduzetnika²⁰ koji su u Zadarskoj županiji Financijskoj agenciji predali financijska izvješća za 2016. godinu, u odnosu na 2015. godinu, u 2016. godini porastao je broj zaposlenih kod gotovo svih poduzetnika, osim kod velikih poduzetnika kojih je u Zadarskoj županiji sedam što nije niti 0,17% u ukupnom broju. Istovremeno tih sedam gospodarskih subjekata zapošljava gotovo 12% zaposlenih u Zadarskoj županiji. S druge strane mikro poduzetnika je 3.561 i u prosjeku zapošljavaju 2 osobe. „Prosječan broj zaposlenih radnika na bazi sati rada utvrđuje se tako da se ukupan broj ostvarenih sati rada u godišnjem razdoblju podijeli s brojem mogućih sati rada po jednome zaposlenom radniku.“²¹ „U 2016. poslovnoj godini nastavljen je trend oporavka gospodarstva Zadarske županije započet prije tri godine, a nakon čak šest kriznih godina obilježenih smanjenjem gospodarske aktivnosti i iskazanim gubicima većine gospodarskih sektora. U 2016. godini došlo je do poboljšanja gotovo svih važnih pokazatelja uspješnosti poslovanja, a i broj poduzetnika, njih 3.918 koji su predali godišnje izvještaje, najveći je do sada. Ukupni prihodi ostvareni su u iznosu od 12.694,7 milijuna kuna i nakon osam godina premašili su prihode ostvarene u dosad rekordnoj 2008. godini. U odnosu na prethodnu godinu povećani su za 3,6%, dok su ukupni rashodi rasli sporije, bili su tek 1,6% viši nego prethodne godine. Zato je i dobit prije oporezivanja bila viša nego prethodne godine, iznosila je okruglih 600,0 milijuna kuna, što je

²⁰ Gospodarska kretanja Zadarske županije br. 33 (2017), Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra, Zadar 2017, str. 17, dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-kretanja-zadarske-zupanije-br-3359706361ec810.pdf> - pristupljeno 28. kolovoza 2017.

²¹ Knjigovodstvo.com - <http://www.knjigovodstvo.com.hr/dok/5.tsi-pod-statisticki-izvjestaj-poduzetnika-tromjesecni.pdf> - pristupljeno 28. kolovoza 2017.

i najveća godišnja agregirana dobit gospodarstva Zadarske županije u Hrvatskoj.²² Financijski porast gospodarstva nije se odvijao jednakom stopom kod svih grupa gospodarskih subjekata.

Tablica 4. Ukupni prihodi i rashodi poduzetnika Zadarske županije u 2016. godini prema veličini poduzetnika (u kunama)

Veličina poduzetnika	Broj poduzetnika	Ukupni prihodi	Indeks (u odnosu na 2015.)	Ukupni rashodi	Indeks (u odnosu na 2015.)
Veliki	7	2.599.019.843	81,1	2.272.756.905	76,8
Srednji	39	3.223.056.198	110	3.026.479.669	106,6
Mali	311	4.111.499.190	107,3	4.007.356.721	106,4
Mikro	3.561	2.761.145.562	120,8	2.788.086.671	119,6
UKUPNO	3.918	12.694.720.793	103,6	12.094.679.966	101,6

Izvor: Gospodarska kretanja Zadarske županije br. 33 (2017), 2017, str. 17, dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-kretanja-zadarske-zupanije-br-3359706361ec810.pdf> (28. 08. 2017.) Izrada: Obrada autorice

Negativan trend smanjena prihoda u odnosu na 2015. godinu imali su veliki poduzetnici u Zadarskoj županiji. Najznačajniji rast prihoda u 2016. godinu u odnosu na godinu dana ranije imali su mikro poduzetnici, dok su nominalno najveći prihod ostvarili mali poduzetnici. Sličan omjer preslikan je i na rashodovnu stranu. Najznačajniji gospodarski sektor po ostvarenim prihodima u Zadarskoj županiji u 2016. godini je trgovina na veliko i malo s 23% u strukturi ukupnih prihoda, slijedi je prerađivačka industrija s udjelom od 20% ukupnih prihoda. Dvoznamenkaste udjele imaju i prijevoz i skladištenje (11%) te djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (11%).

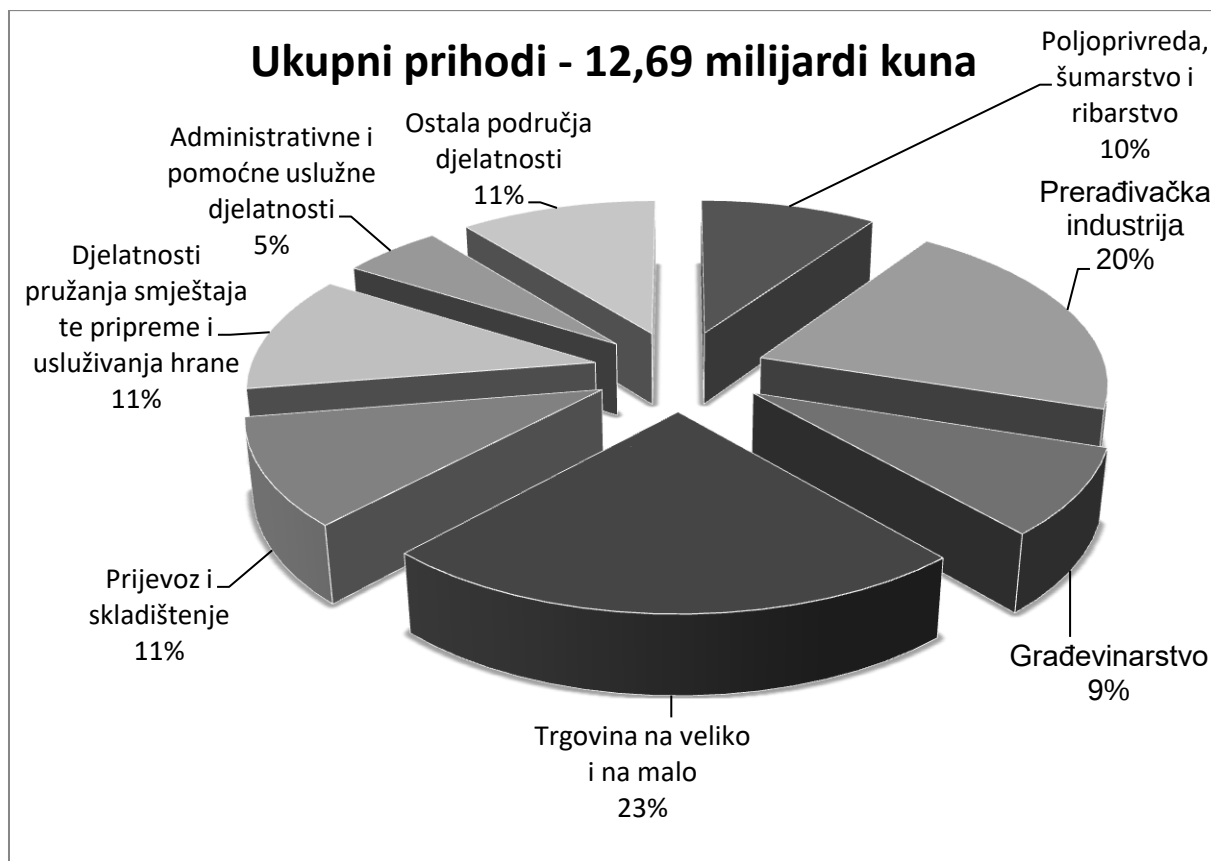
Kad se govori o gospodarstvu Zadarske županije – posebna se pozornost treba posvetiti turizmu – koji nije samo djelatnost sama po sebi (Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) već je vezana i uz druge djelatnosti na koje pozitivno djeluje – Trgovina, Prijevoz i Građevinarstvo. Zadarsku županiju je tako tijekom 2016. godine posjetilo 1.362.206 turista, i oni su ostvarili 8.209.852 noćenja²³. Svakako treba istaknuti još jednu

²² Gospodarska kretanja Zadarske županije br. 33 (2017), Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra, Zadar 2017, str. 04, dostupno <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-kretanja-zadarske-zupanije-br-3359706361ec810.pdf> - pristupljeno 28. kolovoza 2017.

²³ Ministarstvo turizma - http://www.mint.hr/UserDocsImages/170214_t-promet_XII.pdf - pristupljeno 6. svibnja 2017.

djelatnost – marikulturu. Sjedište u Zadarskoj županiji ima „većina hrvatskih uzgajivača tuna i najveći uzgajivač bijele ribe, tu se i nalazi najveća koncentracija ribarske flote u Hrvatskoj.“²⁴

Grafički prikaz 1. Struktura ukupnih prihoda gospodarstva Zadarske županije u 2016.

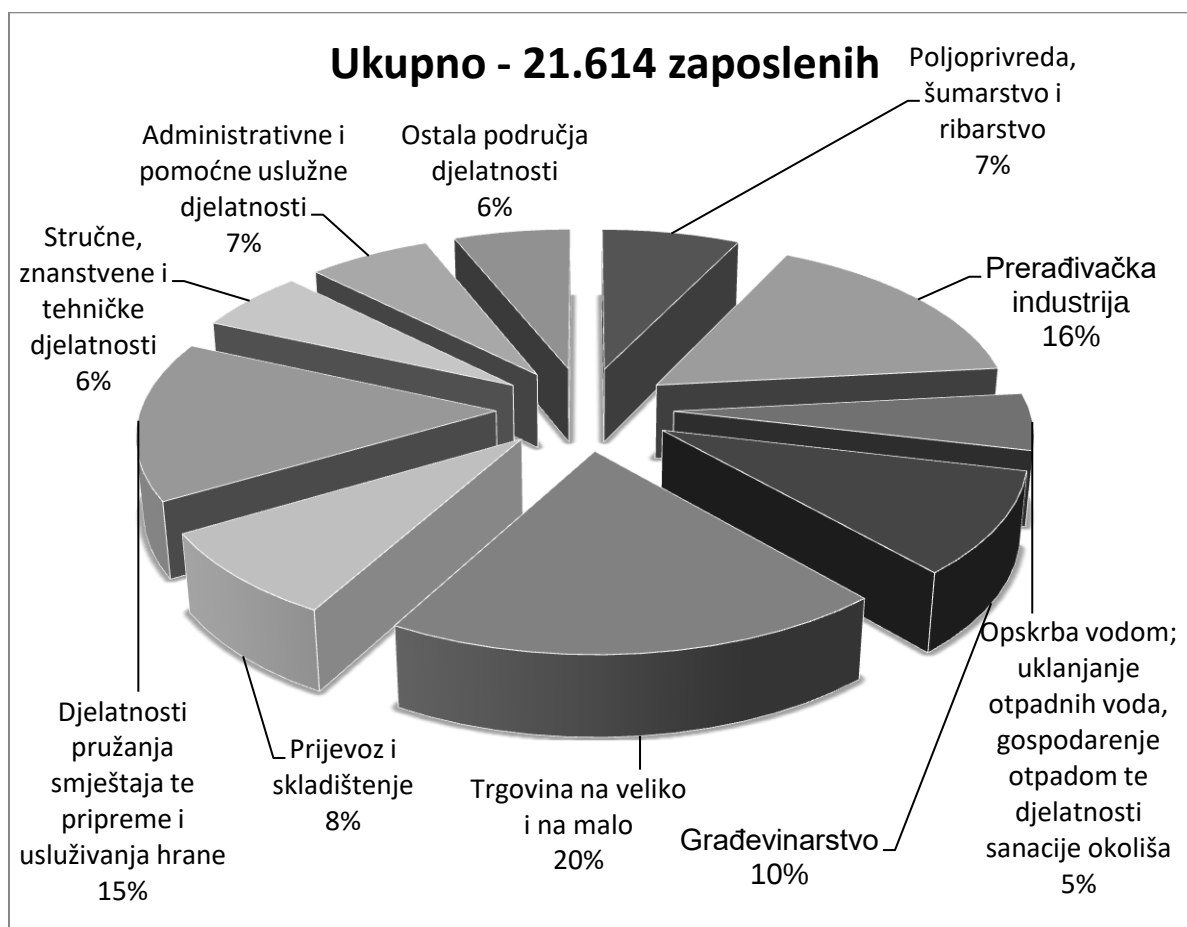

Izvor: Gospodarska kretanja Zadarske županije br. 33 (2017), Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra, Zadar 2017, str. 20, dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-kretanja-zadarske-zupanije-br-3359706361ec810.pdf> (28. 08. 2017.) Izrada: Obrada autorica

Osim po rastu gospodarstva te turističkim rezultatima, 2016. godina bila je rekordna i po najvećem broju zaposlenih u gospodarstvu Zadarske županije. Gospodarstvo zadarske regije zabilježilo je tako u 2016. godini 21.614 zaposlenih.

²⁴ Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra - <http://www.hgk.hr/zupanijska-komora-zadar/gospodarski-profil-zadarske-zupanije> - pristupljeno 1. svibnja 2017.

Grafički prikaz 2. Struktura prosječnog broja zaposlenih u gospodarstvu Zadarske županije u 2016. godini, po područjima djelatnost

Izvor: Gospodarska kretanja Zadarske županije br. 33 (2017), Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra, Zadar 2017, str. 33, dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-kretanja-zadarske-zupanije-br-3359706361ec810.pdf> (28. 08. 2017.) Izrada: Obrada autorice

Uočljivo je podudaranje između grafičkih prikaza 1. i 2. tj, visine prihoda i zaposlenosti po gospodarskim sektorima. Tako po broju zaposlenih u Zadarskoj županiji u 2016. godini prednjači djelatnost trgovine na veliko i na malo (19,60%), slijedi je prerađivačka industrija (16,10%), te s obzirom na turističke rezultate očekivano - djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (15,20%).

Premda nemaju značajniji udio u prihodima, visok udio u broju zaposlenih imaju i djelatnosti opskrbe vodom; uklanjanja otpadnih voda, gospodarenja otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (5,40%) te stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (5,80%). Uzrok tome djelomično leži i u činjenice kako su to mahom gospodarski subjekti u javnom vlasništvu koji pružaju

komunalne usluge građanima te se u poslovanju susreću s velikim gubicima, npr. zadarski Vodovod.²⁵

2.2.2. OBRT

U prosincu 2016. godine u Zadarskoj je županiji bilo aktivno 4.418 obrta, tj. ukupno 17,17% svih aktivnih obrta u Hrvatskoj (75.861).²⁶ Pojam aktivni obrti odnosi se na obrte koji su u radu i na one koji su pod privremenom obustavom (u trajanju do jedne godine).

Po definiciji u Republici Hrvatskoj, obrt je „samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti od strane fizičkih osoba sa svrhom postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Iznimno obrt obavlja i pravna osoba koje obavlja jednu ili više djelatnosti ako to ne čini na industrijski način“.²⁷

Obrtnici sa sjedištem u Zadarskoj županiji članovi su Obrtničke komore Zadarske županije, uz to u Zadarskoj županiji postoje i četiri udruženja obrtnika, i to u Zadru, Pagu, Biogradu na Moru i Benkovcu.

„Udruženje obrtnika osnovni je oblik organiziranosti obrtnika s ciljem da se unaprijede djelatnosti obrtnika, usklade pojedinačni interesi članova, razvijaju poslovni običaji, sudjeluje u utvrđivanju razvojne politike i izradi društvenih planova razvoja jedinica lokalne samouprave, pokreću inicijative za donošenje zakona, propisa i drugih mjera koje utječu na uvjete privređivanja i brži razvoj obrta te rješavaju ostala pitanja od značaja za osobni rad. Svaki obrtnik, danom upisa u obrtni registar postaje, temeljem zakonske odredbe, član udruženja obrtnika. Udruženja obrtnika uključena su u komorski sustav putem Područne obrtničke komore i Hrvatske obrtničke komore.“²⁸

Obrtnici se k tome, prema oznaci glavne djelatnosti udružuju i u cehove.

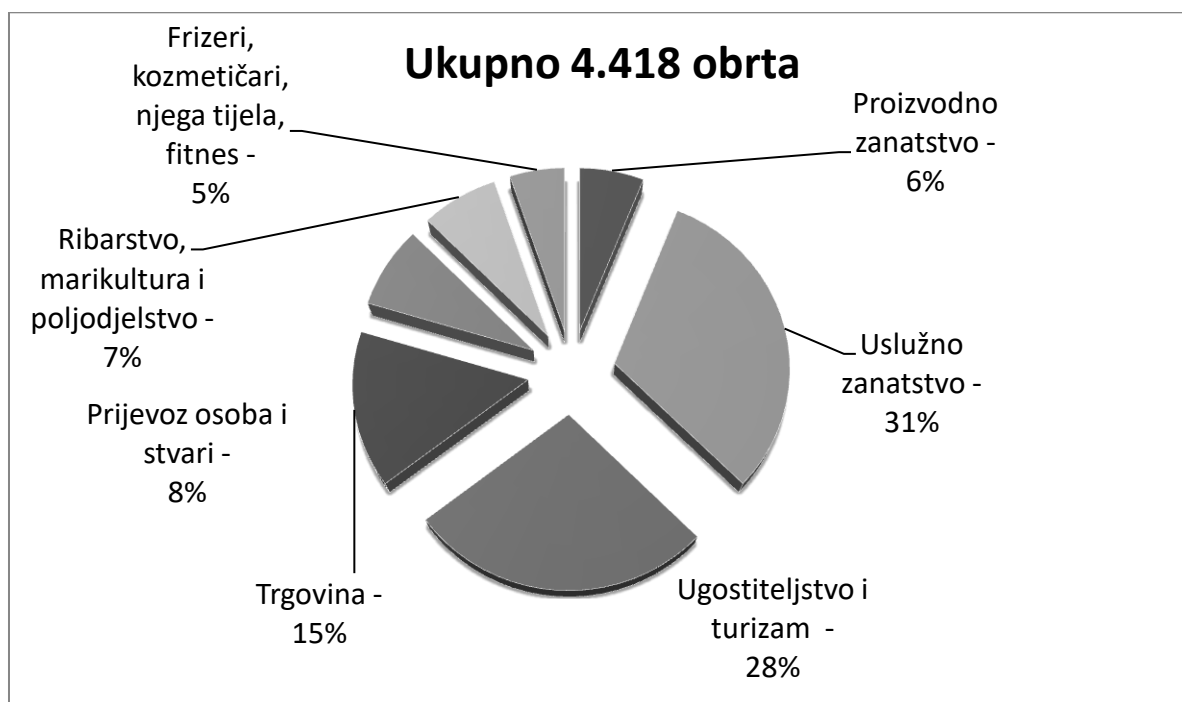
²⁵ Perić, L., Vodovod gubi 74 posto vode - krive cijevi ili lopovi? „Zadarski list“, <http://www.zadarskilist.hr/clanci/20072015/vodovod-gubi-74-posto-vode---krive-cijevi-ili-lopovi> - pristupljeno 28. kolovoza 2017.

²⁶ Obrtništvo u brojkama XII/2016 - http://www.hok.hr/statistika/obrtništvo_u_brojkama - pristupljeno 6. svibnja 2017.

²⁷ Hrvatska obrtnička komora - http://www.hok.hr/statistika/obrti_knjiga_obrtnika - pristupljeno 28. kolovoza 2017.

²⁸ Obrtnička komora Zadarske županije - <http://www.obrtnicka-komora-zadar.hr/opcenito> - pristupljeno 28. kolovoza 2017.

Grafički prikaz 3. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema oznaci glavne djelatnosti u Zadarskoj županiji - prosinac 2016.

Izvor: Hrvatska obrtnička komora - Obrtništvo u brojkama XII/2106., str. 11

http://www.hok.hr/statistika/obrnistvo_u_brojkama (06.05.2017.)

Iz grafičkog prikaza 3. vidljivo je kako je uslužno zanatstvo vodeće aktivnost obrta u Zadarskoj županiji, s udjelom od gotovo 28% slijede potom ugostiteljstvo i turizma, te trgovina – 15%, dok sve ostale aktivnosti imaju udio manji od 10%. Pojam uslužnog zanatstva objedinjuje u sebi obrte kao što su – graditeljstvo, vađenje ruda, izdavaštvo, tiskanje knjiga, iznajmljivanje, autostruka, popravak i održavanje objekata, čišćenje te zanatske usluge.²⁹ Ovakav raspored aktivnosti obrta pokazuju turističku orijentiranost grada ali i ukazuju kako je gospodarski subjekti biraju obrt kao oblik svog poslovanja.

U 2016. godini u Zadarskoj županiji bilo je 4.447 zaposlenih radnika kod obrtnika, što je 4,5% od ukupnog broja na razini cijele Hrvatske, dok se u Zadarskoj županiji nalazi preko 17% aktivnih obrta u Hrvatskoj. Uočljivo je stoga kako se radi o obrtima s malim brojem zaposlenih. Što se tiče spola zaposlenika kod obrtnika u Zadarskoj županiji, odnos žene-muškarci je približan, s prevagom na stranu muškaraca (48,1%, naspram 51,9%). Preslika je to stanja s nacionalne razine. Kad se pak govori o vlasnicima ili ortacima u obrtu, broj muškaraca je tri put veći nego broj žena, tako su muškarci u Zadarskoj županiji vlasnici ili ortaci u 3.096 obrta, a žene u 1.419 obrta.

²⁹ Hrvatska obrtnička komora - Obrtništvo u brojkama XII/2106., http://www.hok.hr/statistika/obrnistvo_u_brojkama, str. 12, pristupljeno 28. kolovoza 2017.

Tablica 5. Vlasnici/ortaci u aktivnim obrtima prema starosnoj dobi - prosinac 2016.

DOB	Zadarska županija	Republika Hrvatska
do 24 god.	96	1.120
25-34 god.	721	11.317
35-44 god.	1.442	24.230
45-54 god	1.233	22.893
55-64 god	876	15.674
65-74 god	128	1.972
Nema podataka	19	526
UKUPNO	4.515	77.732

Izvor: Hrvatska obrtnička komora - Obrtništvo u brojkama XII/2106., str. 11

http://www.hok.hr/statistika/obrnistvo_u_brojkama (06.05.2017.)

U skladu s nacionalnim trendom, vlasnici/ortaci u aktivnim obrtima u Zadarskoj županiji većinom su žene i muškarci u dobi od 35 pa do 54 godine života. Malen je postotak onih koji i nakon 65 godine ostaju vlasnici ili ortaci.

2.2.3. OBITELJSKA POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTVA

Zakon o poljoprivredi Republike Hrvatske (NN 30/15)³⁰ definira u članku 2. kako je „poljoprivrednik fizička ili pravna osoba ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koje obavljaju poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu.“³¹ Može imati različite organizacijske oblike – „obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG); obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti; trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te druga pravna osoba.“³²

³⁰ Zakon o poljoprivredi, NN 30/15, dostupno na - <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> - pristupljeno 9. svibnja 2017.

³¹ Zakon o poljoprivredi, NN 30/15, dostupno na - <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> - pristupljeno 9. svibnja 2017.

³² Zakon o poljoprivredi, NN 30/15, dostupno na - <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> - pristupljeno 9. svibnja 2017.

„OPG je fizička osoba ili skupina fizičkih osoba članova zajedničkog kućanstva, koje obavljaju poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu koristeći vlastite ili unajmljene proizvodne jedinice.“³³

Pri Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju vodi se Upisnik poljoprivrednih gospodarstava³⁴, tj. baza podataka koja sadrži podatke o poljoprivrednim gospodarstvima i njihovim resursima. Među tipovima gospodarstva, iz navedene baze podataka je vidljivo kako se na 22. rujna. 2015. u bazi nalazilo 7.546 OPG-a registriranih u Zadarskoj županiji. U Hrvatskoj je u isto vrijeme bilo registrirano 176.092 OPG-a, pa time Zadarska županija čini udio od 4,2%. Koliko je od tih OPG aktivno i kojima im je primarna djelatnostima (npr. stočarstvo) nije navedeno.

Tablica 6. Broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u Upisniku poljoprivrednika prema spolu i godinama nositelja (po razredima) na dan 22.09.2015.

Zadarska županija		Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo		
		Ž	M	Ukupno
Dob	< 40	108	401	509
	40-45	83	269	352
	45-50	105	412	517
	50-55	202	532	734
	55-60	201	744	945
	60-65	220	806	1.026
	>65	761	2.702	3.463
Ukupno		1.680	5.866	7.546

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, <http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx> (09.05.2017.)

Nositelji OPG velikim su dijelom muškarci, od 7.546 registriranih OPG u Zadarskoj županiji, kao nositelj muškarac je naveden za njih 5.866 (77,7%), od te brojke, kod više od polovice OPG-a, njih 2.702, nositelji su muškarci stariji od 65 godina. Riječ je dakle, većinom o osobama u mirovini kojima je bavljenje poljoprivredom dodatni prihod.

³³ Zakon o poljoprivredi, NN 30/15, članak 2., dostupno na - <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> - pristupljeno 9. svibnja 2017

³⁴ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - <http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx> - pristupljeno 9. svibnja 2017.

3. FONDOVI I PROGRAMI EU-A

Europska unija (EU) zajednica je koju čini 28 država i obuhvaća većinu europskog kontinenta, a temelji se na gospodarskoj i političkoj uniji.

Grafički prikaz 4. Države članice Europske unije

Izvor: Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_hr#28members (30. 08.2017.)

“Europska unija je jedinstvena. Ona nije savezna država kao Sjedinjene Američke Države jer su njezine države članice neovisne suverene države. Europska unija nije ni posve

međuvladina organizacija kao Ujedinjeni narodi jer države članice ujedinjuju dio svoje suverenosti – i tako dobivaju puno veću moć i utjecaj nego da djeluju samostalno.”³⁵

Ideja o ujedinjavanju Europe javila se nakon Drugog svjetskog rata. Politička unije nije bio primaran cilj, već poticanje gospodarske suradnje. “Vjerovalo se da će zemlje koje međusobno trguju postati gospodarski ovisne jedna o drugoj i zbog toga vjerojatno izbjegavati sukobe.”³⁶

Prema ideji Roberta Schumana, francuskog ministra vanjskih poslova potpisan je u Parizu 18. travnja 1951. Pariški ugovor, kojim je utemeljena Europska zajednica za ugljen i čelik. Iz te organizacije, razvit će se zajednica koja od 1993. godine nosi naziv Europska unija jer “ono što je započelo kao isključivo gospodarska unija razvilo se u organizaciju koja obuhvaća brojna područja politika, od klimatskih pitanja, zaštite okoliša i zdravlja do vanjskih poslova i sigurnosti te pravosuđa i migracija.”³⁷

Upravljačku strukturu Unije čini više institucija različitog uređenja. “EU-om se upravlja i na temelju načela predstavničke demokracije, što znači da Europski parlament izravno predstavlja građane na razini EU-a, a države članice imaju predstavnike u Europskom vijeću i Vijeću EU-a.”³⁸ Europski parlament ima 751 zastupnika, od kojih je njih 11 iz Hrvatske. Broj zastupnika iz svake od zemlje članica bira se razmjerno broju stanovnika. Izravni izbori održavaju se svakih pet godina u svima državama istovremeno.

Tu je još i Europska komisija, u koju po jednog člana imenuje svaka država članica “Europska komisija predlaže zakone, politike i programe djelovanja i odgovorna je za provedbu odluka Europskog parlamenta i Vijeća.”³⁹ . Članovi Europske komisije nazivaju se povjerenicima. Predstavnik Republike Hrvatske je Neven Mimica, povjerenik za međunarodnu suradnju i razvoj.

³⁵ Kako funkcionira Europska unija, Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2014., str. 44., dostupno na: <https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/9a6a89dc-4ed7-4bb9-a9f7-53d7f1fb1dae> - pristupljeno 30. kolovoza 2017.

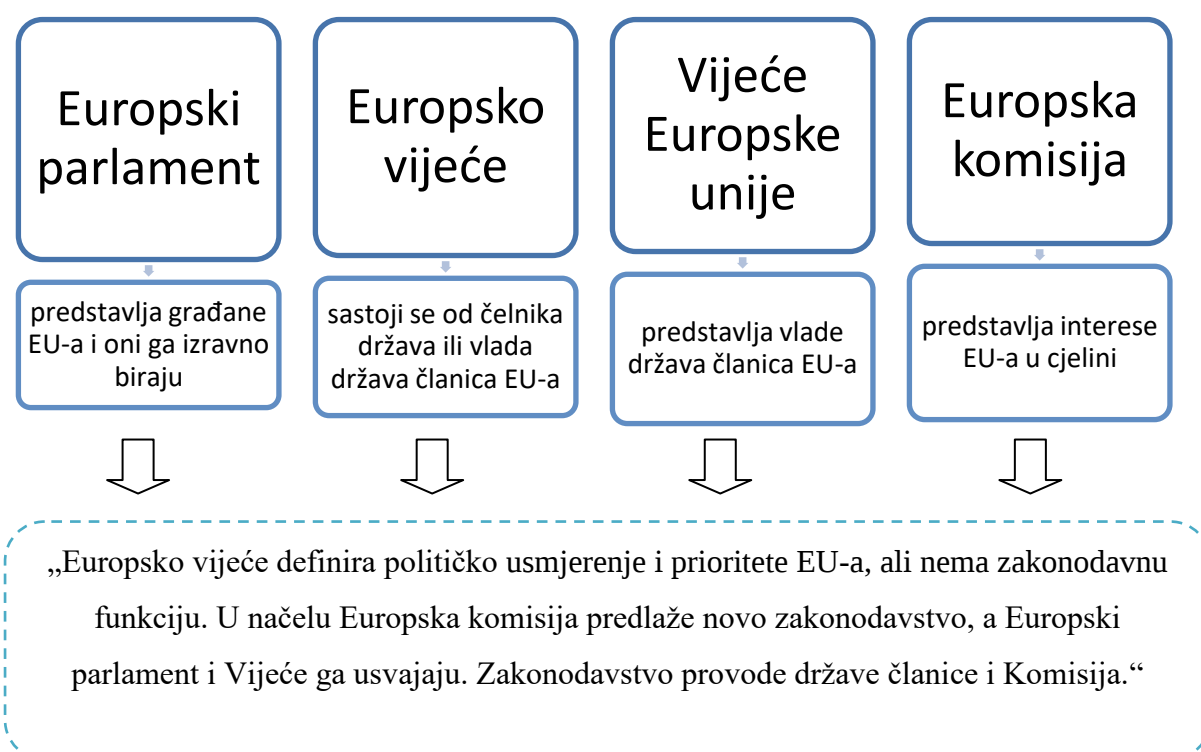
³⁶ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr - pristupljeno 30. kolovoza 2017.

³⁷ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr - pristupljeno 30. kolovoza 2017.

³⁸ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr - pristupljeno 30. kolovoza 2017.

³⁹ Kako funkcionira Europska unija, Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2014., str. 19., dostupno na: <https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/9a6a89dc-4ed7-4bb9-a9f7-53d7f1fb1dae> - pristupljeno 30. kolovoza 2017.

Grafički prikaz 5. Institucije Europske unije i njihov odnos

Izvor: Kako funkcionira Europska unija, Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2014., str. 5., dostupno na: <https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/9a6a89dc-4ed7-4bb9-a9f7-53d7f1fb1dae> (30.08.2017.) Izrada: Obrada autorice

Posljednja država koja je postala članica Unije je Republika Hrvatska 1. srpnja 2013. godine. Osim što je moguće primati nove članice, otvorene je mogućnost i izlaska iz Unije. Birači u Ujedinjenoj Kraljevini su 2016. godine na referendumu izglasali istupanje iz EU-a. “Ujedinjena Kraljevina 29. ožujka 2017. službeno je obavijestila Europsko vijeće o svojoj namjeri izlaska iz EU-a aktiviranjem članka 50. Ugovora iz Lisabona.”⁴⁰ Ujedinjena Kraljevina zasad ostaje punopravni član EU-a te se prava i obveze i dalje u potpunosti primjenjuju u Ujedinjenoj Kraljevini i na nju.”⁴¹

Uz to 19 država članica ima i zajedničku valutu - euro, te one čine eurozonu. U Hrvatskoj je službeno sredstvo plaćanja i poslovanja nacionalna valuta kunu.

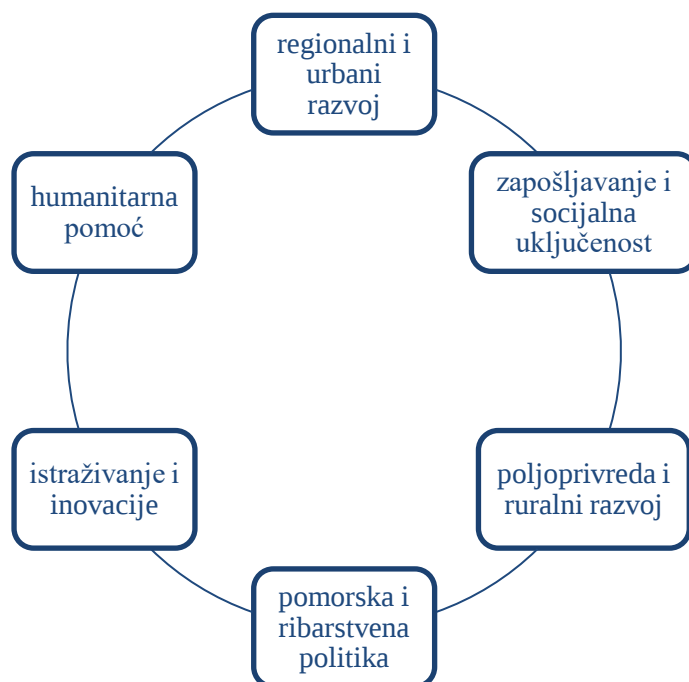
⁴⁰ Ugovorom iz Lisabona kojeg su 13. prosinca 2007. potpisali čelnici država članica, a stupio je na snagu 1. prosinca 2009., jasno se utvrđuju ovlasti EU-a, ovlasti država članica EU-a te zajedničke ovlasti.

⁴¹ Europska unija - Službene web-stranice Europske – unije https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/unitedkingdom_hr#brexit - pristupljeno 30. kolovoza 2017.

A jedan od načina kojima Europskoj uniji već „više od pola stoljeća potiče vladavinu mira, stabilnosti i blagostanja u Europi te poboljšanja životnog standarda je financiranje širok raspona projekata i programa.“⁴²

Europska unija dobitnica je Nobelove nagrade, dobila ju je 2012. godine za „promicanje mira, pomirenja, demokracije i ljudskih prava u Europi.“⁴³

Grafički prikaz 6. Područja koja financira EU

Izvor: Europska unija - Službene web-stranice Europske – unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_hr (30.08.2017.) Izrada: Obrada autorice

EU ne financira samo projekte i programe u zemljama članicama, već i u drugim državama svijeta. Svake godine više od 120 milijuna ljudi primi pomoć EU-a, te su EU i države članice zajedno najveći svjetski donator humanitarne pomoći u svijetu.

“Oko 94% proračunskih sredstava EU namijenjeno je stvarnim aktivnostima na terenu u državama članicama EU-a i trećim zemljama.”⁴⁴ Planirani proračun EU-a za 2017. godinu iznosi 157,9 milijardi €.

⁴² Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr - pristupljeno 30. kolovoza 2017.

⁴³ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr - pristupljeno 30. kolovoza 2017.

⁴⁴ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/topics/budget_hr - pristupljeno 28. kolovoza 2017.

Pojam treće zemlje odnosi se na zemlje u razvoju s kojima određene države EU-a imaju jake povijesne veze, posebice zemlje Afrike te karipskog i pacifičkog područja, tj. bivše kolonije zapadnih EU članica, zatim susjedne zemlje u istočnoj Europi, Sjevernoj Africi i na Bliskom istoku te države koje se pripremaju za članstvo u EU-u. Jedna od tih zemalja kojima je Hrvatska pružala pomoć kroz financiranje različitih projekata prije stupanja u članstvo bila je i Hrvatska.

3.1. HRVATSKA I EUROPSKA UNIJA

Sredstva iz proračuna EU-a u Hrvatsku nisu započela stizati tek u trenutku kad je Hrvatska postala i službeno kandidatkinja za članstvo u Europskoj uniji, dapače, sredstva iz središnje europske blagajne u Hrvatsku stižu od prvih dana njene samostalnosti. Prve donacije stigle su ratne 1991. godine, „tad je pomoć bila usmjerena na krizno upravljanje i obnovu, jer su to zahtijevale hitne potrebe Hrvatske. Od 1991. do 1998. godine, Europska komisija je Hrvatskoj osigurala humanitarnu i drugu pomoć u vrijednosti od 243,2 milijuna €. Kako je regija izlazila iz tog teškog razdoblja, počela je stizati pomoć za obnovu, gospodarski oporavak, demokratizaciju, neovisne medije i razminiranje. Europska unija pokrenula je 2000. godine program pomoći CARDS u sklopu Procesa stabilizacije i pridruživanja. Sredstva iz CARDS-a dodjeljivana su Hrvatskoj od 2001. do 2004. godine.“⁴⁵

Hrvatska je 1. srpnja 2013. godine postala 28. članica Europske unije. Tome su prethodile pripreme od 12 godina. Formalni početak pretpristupnog procesa bilo je 2001. godine potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, potom je 2003. godine uslijedilo podnošenje zahtjeva za članstvo. Godinu dana kasnije stigla je potvrda status kandidata, a 2005. započeli pregovori između Republike Hrvatske i Europske unije koje su završili u lipnju 2011. i iste godine u prosincu potpisan je Ugovor o pristupanju Europskoj uniji. Ostalih 27 zemalja članica u svojim je parlamentima trebalo ratificirati Ugovora, a hrvatski su birači u siječnju 2012. godine izišli na referendum te je tada 66% glasača reklo „da“ pridruživanju Hrvatske Europskoj uniji.

Prije nego se započne s dubljom analizom financijskih sredstava dostupnih Hrvatskoj, i to s naglaskom na one usmjerenih ka gospodarskim subjektima, nužno je definirati distinkciju između dva termina – programi i fondovi Europske unije, te upozoriti na moguće nedoumice

⁴⁵ EU za medije, Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj: Zagreb, 2013., str. 54

koje se mogu javiti jer pojam program u različitim kontekstima ima drugačije značenje jer postoji više vrsta različitih programa kad se govori o financiranju putem EU sredstava.

„EU fondovi su sredstva poreznih obveznika kojima se ostvaruju određene politike Europske unije. Generalno, svrha fondova je jačanje kohezijske politike Europske unije što vodi prema jačanju globalne konkurentnosti europskog gospodarstva. Programi Unije su niz različitih aktivnosti koje dogovaraju i usvajaju članice Europske unije kako bi promicale suradnju među državama članicama Unije u sektorskim područjima povezanim sa zajedničkim politikama.“⁴⁶

Programi Unije mogu koristiti sve države članice Unije, dok svi fondovi nisu na raspolaganju svim članicama, tj. prijaviteljima iz država članica. Pa se tako svaka regija EU⁴⁷ može prijaviti na financiranje putem Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda, ali samo manje razvijene regije mogu dobiti potporu iz Kohezijskog fonda. Cijela Hrvatska prihvatljiv je prijavitelj na Kohezijski fond.

Programi Unije treba razlikovati od operativnih programa koji se donose države članice s ciljem bolje iskoristivosti sredstava iz fondova EU. Države same izrađuju operativne programe ali ih mora odobriti Europska komisija. Oni zapravo predstavljaju okvir za korištenje dodijeljenih sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Može se tako pronaći i pojašnjenje kako „fond označava tek izvor sredstava, a program upućuje na postojanje određenih pravila kod korištenja tih sredstava. Jedno od pravila za korištenje sredstava je programiranje, pa je tako za programe iz tzv. strukturnih fondova (operativne programe, op. a.) odgovorna država članica, dok programe zajednica (Unije, op. a.) osmišljava Europska unija.“⁴⁸

Sredstva dostupna kroz programe i fondove Europske unije, zapravo su sredstva iz proračuna EU-a. „Izvori prihoda EU-a doprinosi su država članica, uvozne carine na proizvode iz trećih zemalja i novčane kazne određene u slučaju kada poduzeća ne poštuju pravila EU-a. Države članice donose zajedničku odluku o iznosu proračunskih sredstava i načinima njihova financiranja nekoliko godina unaprijed“⁴⁹.

Pa se tako „iz proračuna EU-a financiraju razne aktivnosti, od razvoja ruralnih područja i očuvanja okoliša do zaštite vanjskih granica i promicanja ljudskih prava. Komisija, Vijeće i Parlament zajednički odlučuju o iznosu i raspodjeli proračunskih sredstava. Međutim za

⁴⁶ Vorkapić, B., Janjić, A., Petrović, M., Vojković, M. EU fondovi za sve Organizacija za građanske inicijative, Osijek 2013.

⁴⁷ U kohezijskoj politici koristi se EU-ov sustav NUTS, prema kojemu je svaka država podijeljena na tri razine statističkih jedinica (regije NUTS) prema broju stanovnika.

⁴⁸ HAMAG BICRO - <http://www.hamagbicro.hr/pitanja-i-odgovori-2/eu-fondovi/> - pristupljeno 10. srpnja 2017.

⁴⁹ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/money/revenue-income_hr - pristupljeno 10. srpnja 2017.

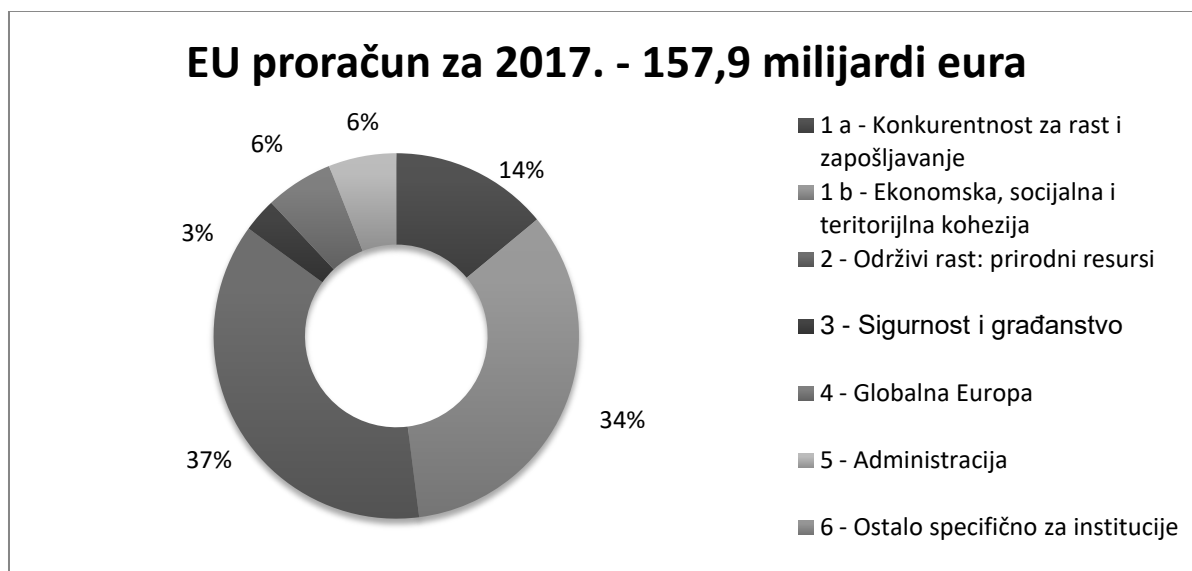
stvarno trošenje nadležna je Komisija. Države članice i Komisija zajednički su nadležne za približno 80 posto proračuna.⁵⁰

Proračun EU-a za 2017. godinu iznosio je 157,9 milijardi €, njegova distribucija definirana je financijskim okvirima. „Godišnjim proračunima utvrđuju se iznosi unaprijed dogovoreni na temelju plana koji se naziva višegodišnjim financijskim okvirom. Zahvaljujući tome EU može učinkovito planirati programe financiranja nekoliko godina unaprijed.“⁵¹

Financijski okviri donose se na sedmogodišnje razdoblje i trenutno vrijedi financijski okvir 2014-2020.

„Svaki godišnji proračun dio je sedmogodišnjeg proračunskog ciklusa koji se naziva 'financijskom perspektivom'. Financijske perspektive priprema Europska komisija, a zahtijevaju jednoglasno usvajanje od strane država članica te pregovaranje i suglasnost Europskog parlamenta.“⁵² U Proračunu EU-a za 2017. godinu najznačajniji udio usmjeren je na „financijske okvire konkurentnost za rast i zapošljavanje te za ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, čak 48% proračuna, ili preko 75 milijardi €.“⁵³ Najmanji udio usmjeren je ka administraciji, tek 6% od ukupnog iznosa.

Grafički prikaz 7. Proračun EU-a za 2017. po naslovima financijskog okvira

Izvor: Europska unija - Službene web-stranice Europske unije, https://europa.eu/european-union/about-eu/money/expenditure_hr (10.07.2017.)

⁵⁰ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/money/expenditure_hr#priprema_proracuna - pristupljeno 10. srpnja 2017.

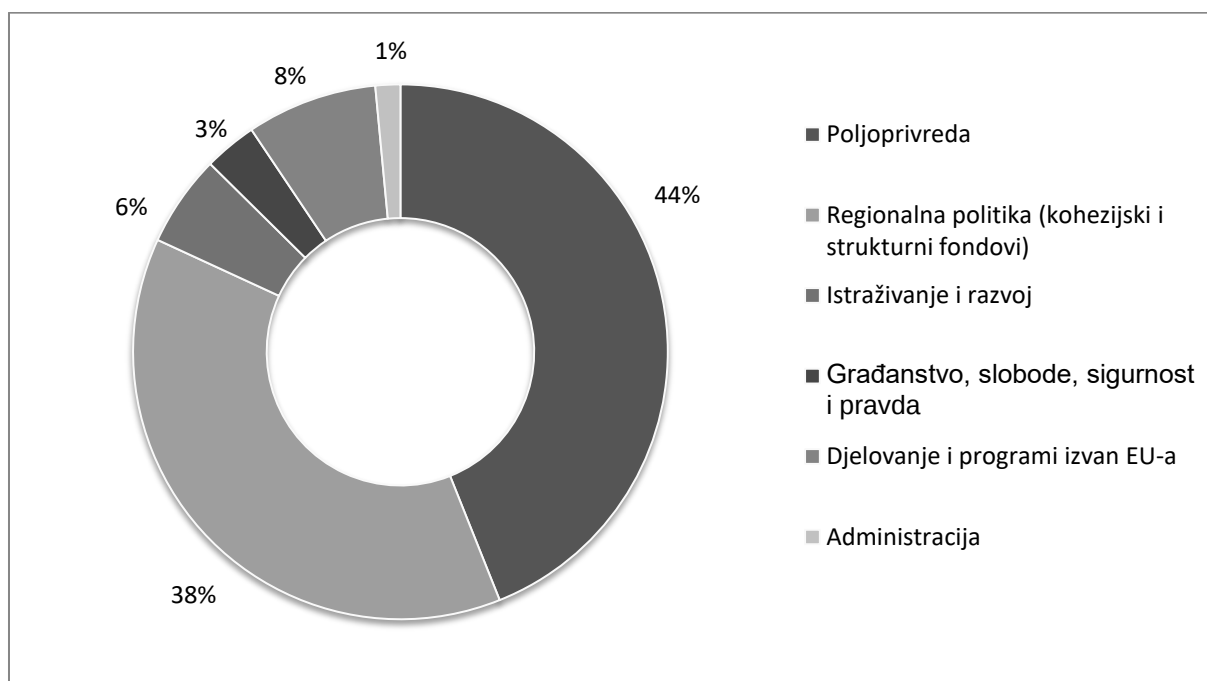
⁵¹ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/about-eu/money/expenditure_hr - pristupljeno 28. kolovoza 2017.

⁵² Fontaine, P. Europa u 12 lekcija, Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2011., str. 35

⁵³ Europska unija - Službene web-stranice Europske unije, https://europa.eu/european-union/about-eu/money/expenditure_hr - pristupljeno 10. srpnja 2017.

Europska unija ima online alat kojim građanima⁵⁴ pruža uvid o ulaganjima EU u svaku od država članica, pa je tako prema posljednje dostupnim podacima u 2015. godini Hrvatska primila 605 milijuna € od EU-a, uključujući i 46 milijuna € iz pretpristupnih fondova (8% potrošnje EU-a u toj kategoriji). Od ukupno primljenih sredstava, 223 milijuna (37%) potrošeno je na regionalnu politiku, što je malo ispod EU prosjeka (39%). Za poljoprivredu je izdvojeno 256 milijuna € (43%), dok je na istraživanje i razvoj potrošeno 5% novca, što je ispod prosjeka EU-a od 10%. U istoj godini Hrvatska je doprinijela proračunu EU-a s 357 milijuna € te je prikupila 54 milijuna € od carine i poljoprivrednih pristojbi, od čega je zadržala 25% kao administrativni trošak.

Grafički prikaz 8. Ulaganje sredstava iz EU proračuna u Hrvatskoj u 2015. godini

Izvor: Europski parlament, http://www.europarl.europa.eu/external/html/budgetatag glance/default_hr.html#croatia (10. 07.2017.)

Odnos Europske unije i Hrvatske različite je u vremenu prije, i nakon što je Hrvatska postala jedna od zemalja članica Unije.

⁵⁴ Europski parlament - Službene web-stranice Europskog parlamenta - http://www.europarl.europa.eu/external/html/budgetatag glance/default_hr.html#croatia - pristupljeno 10. srpnja 2017.

3.2. PRETPRISTUPNO RAZDOBLJE

Hrvatska je 2004. godine dobila status kandidatkinje te je mogla i sudjelovati u natječajima za dobivanje pretpristupne pomoći.

„2005. i 2006. godini, EU je Hrvatskoj osiguravao financijsku pomoć kroz pretpristupne fondove PHARE, ISPA i SAPARD. Hrvatska je primila 260 milijuna € iz programa CARDS i 252 milijuna € iz tri pretpristupna fonda (PHARE, ISPA i SAPARD) 2005. i 2006. godine. Od 1. siječnja 2007. godine, na snagu je stupio novi Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA), zamijenivši ranije financijske instrumente.“⁵⁵

IPA je bila dio novog sedmogodišnjeg proračuna EU i financijskog okvira s planovima ulaganja. Taj isti proračun 2007.-2013. još je uvijek bio aktualan i u vrijeme hrvatskog primanja u punopravno članstvo.

Kad se govori o financiranju sredstvima EU i financijskim perspektivama, kod vremenskih okvira odvijanja projekta treba uzeti u obzir da se projekt, zahvaljujući N+3 pravilu može nastaviti financirati sredstvima iz prethodnog razdoblja i nakon što to financijsko razdoblje završi i započne novo.

„Pravilo N+3 znači da Hrvatska ima dodatne tri godine da apsorbira novac nakon godine u kojoj je projekt odobren, što znači da sredstva iz Partnerskog sporazuma 2014. - 2020. možemo koristiti do 2023. godine.“⁵⁶

Države članice u roku od te tri godine mogu utroši dodijeljena im sredstva po pojedinom operativnom programu, tj. još uvijek mogu provoditi natječaje za dodjelu sredstava, sklapati ugovore i izvršiti isplate.

U praksi to znači da su se još uvijek u 2016. godini realizirali projekti financirani sredstvima iz financijske perspektive 2007.-2013. kao što je npr. bio slučaj kod zadarskoj projekta „Obnova i turistička valorizacija kulturno povijesnog kompleksa Kneževe palače“. Projekt je to ugovoren 1. 10. 2014. godine, a zaključni dan projektnih aktivnosti bio je 1. 12. 2016. godine.⁵⁷

Naime, proces od raspisivanja natječaja i evaluacije do konačne objave rezultat može trajati i više od godinu dana.

„Trajanje procesa odobravanja projekata specifičan je za pojedine programe, odnosno prioritete i/ili mjeru. Isto tako cijeli proces ovisi i o veličini projekta – primjerice za projekte

⁵⁵ EU za medije, Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj: Zagreb, 2013., str. 54

⁵⁶ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - <https://razvoj.gov.hr/istaknute-teme/hrvatskoj-na-raspolaganju-10-7-milijardi-eura-iz-eu-fondova/1917> - pristupljeno 10. rujna 2017.

⁵⁷ Strukturni fondovi - <http://www.strukturnifondovi.hr/karte-projekata> - pristupljeno 10. listopada 2017.

veće od 50 milijuna eura regulativa strukturnih fondova zahtijeva dodatno odobrenje Komisije. Projekti vrijednosti manje od 50 milijuna eura odobravaju se na razini države, odnosno nadležnog ministarstva. U interesu EU, a i država članica, je da taj proces bude učinkovit i brz, jer će tako apsorpcija sredstava biti veća. Tijela koja provode programe EU (tzv. posrednička tijela) na nivou svakog natječaja definiraju procedure i pravila koja određuju duljinu trajanja natječaja, evaluacije i vrijeme trajanja provedbe projekta.⁵⁸

Operativnim programima definirana su posrednička tijela u dodjeli sredstava EU-a.

3.3. PUNOPRAVNO ČLANSTVO

Hrvatska je postala članica Europske unije 1. srpnja 2013. godine. S prvim minutama je samo teoretski mogla započeti koristiti sredstva iz EU fondova dostupnih članicama, a paralelno su se nastavili odvijati i projekti čije financiranje je ugovoreno putem programa IPA. Nakon prvih šest mjeseci hrvatskog članstva u Uniji, 1. siječnja 2014. godine započela je nova financijska perspektiva, novi sedmogodišnji proračun i novi financijski okvir ulaganja.

3.3.1. FINANCIJSKA PERSPEKTIVA 2007. – 2013.

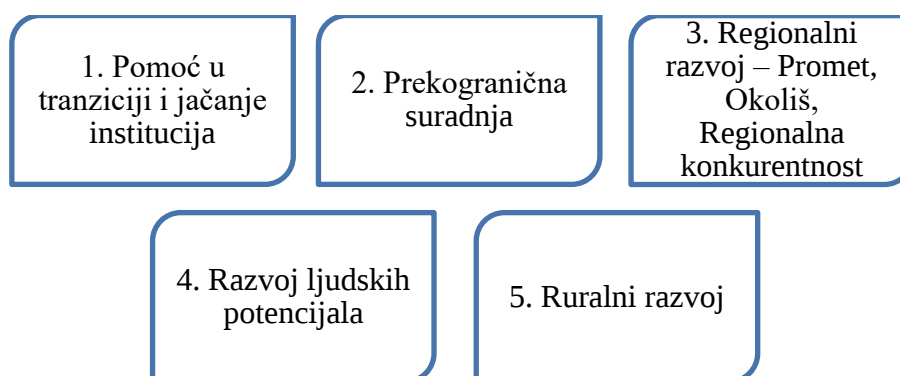
Osnovni ciljevi programa IPA bili su „pomoć državama kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u njihovom usklađivanju i provedbi pravne stečevine EU te priprema za korištenje Kohezijskog fonda i strukturnih fondova. Program IPA se u Hrvatskoj provodio kroz pet komponenti.“⁵⁹

Za uspješnu implementaciju i provedbu svake od pet komponenti IPA programa uspostavljena je posebna operativna struktura, čiji su dio upravljačko tijelo koje je nadgledalo cijelu provedbu te provedbene agencija.

⁵⁸ HAMAG BICRO - <http://www.hamagbicro.hr/pitanja-i-odgovori-2/eu-fondovi/> - pristupljeno 10. rujna 2017.

⁵⁹ Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/ipa-2007-2013> - pristupljeno 10. rujna 2017.

Grafički prikaz 9. Pet komponenti IPA programa

Izvor: Izrada autorice

U Hrvatskoj su se tako kroz IPA program „financirali projekti usklađivanja nacionalnih zakona s pravnom stečevinom Europske unije, primjene usklađenog zakonodavstva, kao i pripreme za provođenje kohezijske i poljoprivredne politike EU.“⁶⁰

Najjednostavnije pojašnjenje je kako je „kohezijska politika” upravo ono što stoji iza stotina tisuća projekata širom Europe koji dobivaju sredstva. „Kohezijska politika glavna je investicijska politika EU-a. Usmjerena je na poticanje otvaranja radnih mjesta, poslovne konkurentnosti, gospodarskog rasta, održivog razvoja te poboljšanja kvalitete života građana svih regija i gradova Europske unije.“⁶¹

Nakon pristupanja u članstvo Hrvatskoj su na raspolaganju bila „strukturni instrumenti - Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Kohezijski fond.“⁶²

Nužan alat za korištenje sredstava iz fondova EU su operativni programi. Proces izrade strateških dokumenata i programa koji predstavljaju osnovu za korištenje EU sredstava naziva se programiranje. Tu se „utvrđuju: nacionalni razvojni ciljevi, prioritetna područja ulaganja, financijske alokacije.“⁶³ Uz to je izrađen Nacionalni strateški referentni okvir. Krovni strateški dokument kojim se „utvrđuje strategija ulaganja iz fondova koji su na raspolaganju Republici Hrvatskoj od stupanja u članstvo Europske unije, točnije, strukturnih fondova (Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond) te Kohezijskog fonda. Dokument obuhvaća razdoblje od 1. srpnja 2013. do 31. prosinca 2013. kada završava

⁶⁰ Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/ipa-2007-2013> - pristupljeno 10. rujna 2017.

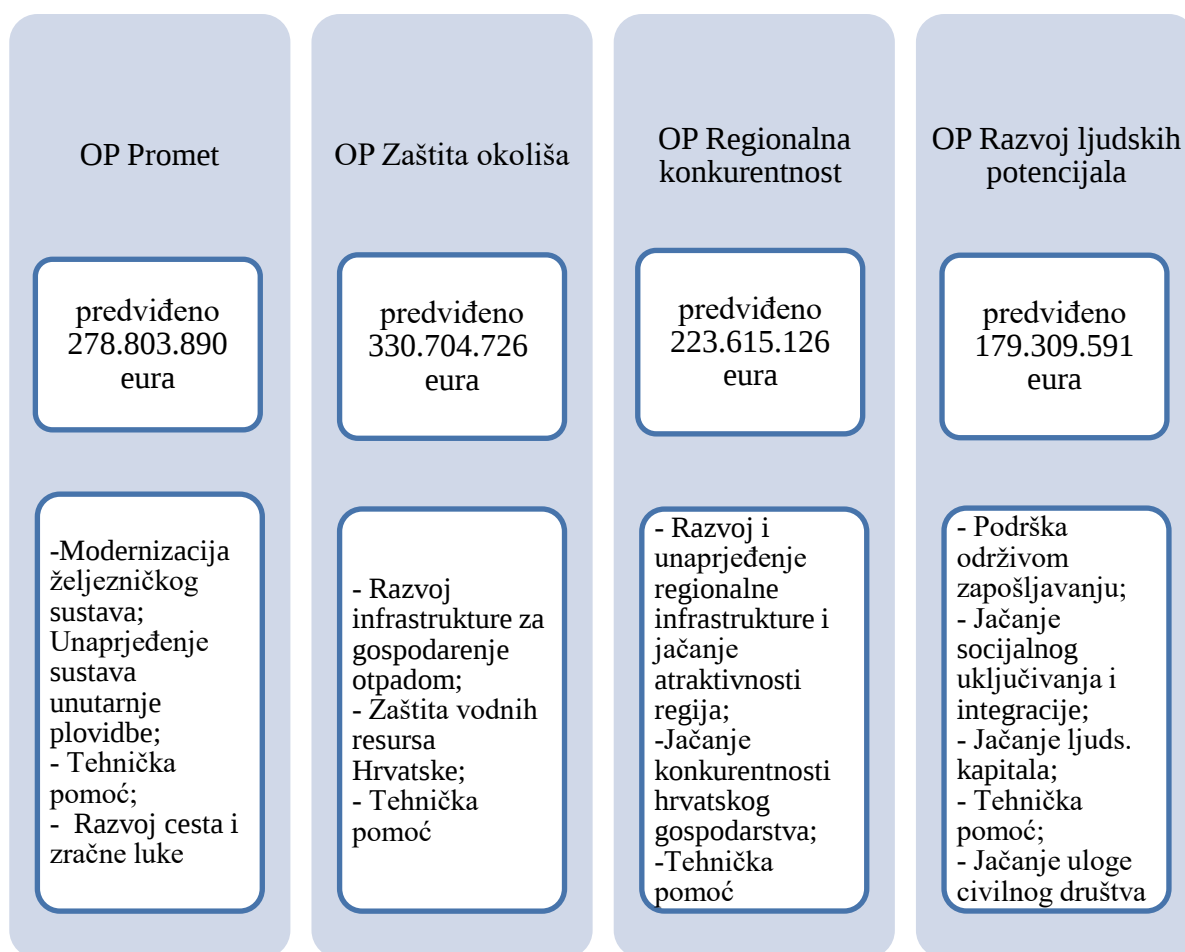
⁶¹ Europska komisija - http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_hr.pdf - pristupljeno 1. srpnja 2017.

⁶² Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi-2007-2013> - pristupljeno 17. srpnja 2017.

⁶³ Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://www.strukturnifondovi.hr/UserDocsImages/Strukturni%20fondovi%202007.%20-%202013/ulaganje%20u%20budu%C4%87nost/procesprogramiranjazafinancijskorazdoblje2014.-2020.-1385479316.pdf> - pristupljeno 17. srpnja 2017.

financijska perspektiva EU te predstavlja okvir za utvrđivanje opsega i sadržaja operativnih programa.⁶⁴ Za korištenje sredstava u financijskom razdoblju 2007.-2013. Hrvatska je „izradila četiri operativna programa - OP Promet, OP Zaštita okoliša, OP Regionalna konkurentnost i OP Razvoj ljudskih potencijala. Tu se prema pojedinim sektorskim područjima određuju mjere ključne za ostvarivanje utvrđenih prioriteta te način njihove provedbe.“⁶⁵

Grafički prikaz 10. RH Operativni programi u financijske perspektive 2007.-2013.

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020> (16.07.2017.)

Kad se zbroje sredstva iz pretpristupne pomoći, Programa IPA i strukturnih fondova u prvih šest mjeseci članstva, Hrvatsko je u financijskom razdoblju 2007.-2013., na raspolaganju bilo 1,28 milijardi €. Ugovoreno je više gotovo 1,4 milijarde € ili 108,62 % dodijeljenih sredstava.

⁶⁴ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/eu-fondovi/financijsko-razdoblje-eu-2007-2013/nacionalni-strateski-referentni-okvir/3012> - pristupljeno 16. srpnja 2017.

⁶⁵ Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi> - pristupljeno 1. srpnja 2017.

Tablica 7. Ukupni financijski pregled pretpristupnih programa pomoći i strukturnih instrumenata 2007.-2013. - stanje na 31.5.2017. (u eurima)

Program	Dodijeljena sredstva	Ugovorena sredstva	Isplaćena sredstva	% Ugovoreno / Dodijeljeno	% Isplaćeno / Dodijeljeno
1	2	3	4	5 (3/2)	6 (4/2)
IPA I, II i PRIJELAZNI INSTRUMENT	295.566.627	272.849.038	231.207.450	92,31%	78,23%
IPA V 2007.-2013.	121.813.879	110.426.139	100.735.826	90,65%	82,70%
OP PROMET 2007.-2013.	236.983.305	196.262.250	159.581.996	82,82%	67,34%
OP ZAŠTITA OKOLIŠA 2007.-2013.	281.099.011	455.693.969	305.763.428	162,11%	108,77%
OP REGIONALNA KONKURENTNOST 2007.-2013.	187.779.595	198.354.032	182.910.852	105,63%	97,41%
OP RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA 2007.-2013.	152.413.107	152.048.171	135.224.666	99,76%	88,72%
UKUPNO	1.275.655.523	1.385.633.599	1.115.424.218	108,62%	87,44%

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/eu-fondovi/financijski-pregled-ipa-i-strukturnih-fondova-2007-2013-68/68> (30.08.2017.)

U analizi apsorpcije dostupnih i iskorištenih sredstava tri su bitna termina - dodijeljena, ugovorena i isplaćena sredstva. Dodijeljena sredstva tek su prvi korak, to je iznos koji je na raspolaganju zemlji članici ili prijaviteljima kroz neki program. Nakon javnog poziva i evaluacije pristiglih projekata odabiru se oni koji će se financirati te se s korisnicima potpisuju ugovori i ukupan zbroj sredstava dodijeljenih ugovorenim korisnicima su ugovorena sredstva.

Za većinu EU projekata sredstava se ne isplaćuju unaprijed, već nakon što se svaki trošak opravda s dokumentacijom ili ako se unaprijed i isplati manji dio ukupne vrijednosti projekta retrogradno se potrošnja tih sredstava mora se prikazati fakturama i računima. Nakon što korisnik prikaže projektno prihvaćen način trošenja sredstava njemu se isplaćuju ugovorena

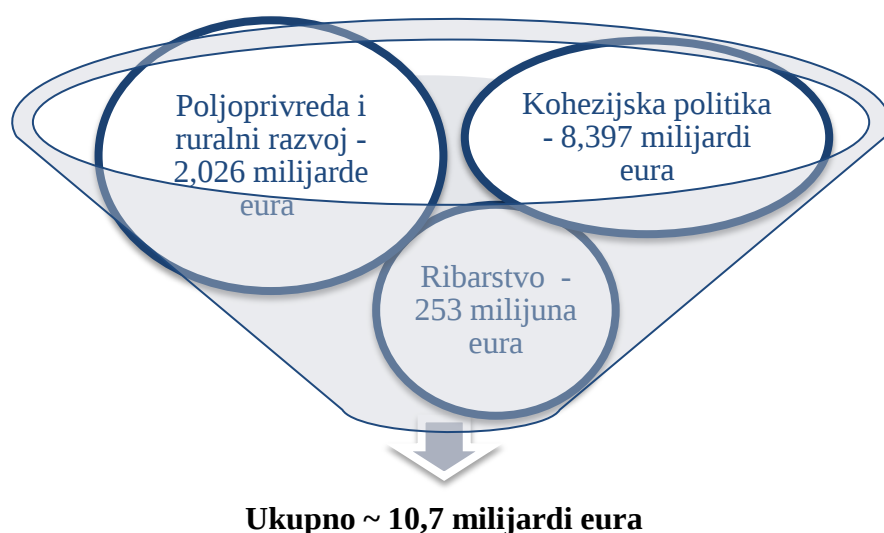
sredstva. Ako korisnik kojem su ugovorena sredstva ne može opravdati njihovo trošenje ili je ono projektno neprihvatljivo, sredstva mu neće biti isplaćena. Iz tog se zaključuje kako je u financijskoj perspektivi 2007.-2013. Hrvatska propustila iskoristiti još 160.231.305 milijuna € koji su joj bili na raspolaganju, te premda ugovorena sredstva prelaze 100% ona zapravo nisu iskorištena, te stopa isplaćenih sredstava iznosi 87%.

3.3.2. FINANCIJSKA PERSPEKTIVA 2014. – 2020.

Hrvatskoj je u aktualnom „financijskom razdoblju 2014.-2020. dostupno gotovo 10,7 milijardi € iz EU fondova za financiranje projekata pomoću kojih je moguće otvarati nova radna mjesta, graditi škole, studentske domove, bolnice, domove zdravlja, prometnice, ulagati u poduzetništvo, poljoprivredu i ruralni razvoj, kulturnu baštinu, energetska učinkovitost, razvoj informacijske i komunikacijske infrastrukture i mnoga druga područja od kojih će najviše koristi imati hrvatski građani.”⁶⁶

Zadaća Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije je da u suradnji s drugim institucijama uključenim u sustav upravljanja i kontrole EU fondova, olakšati pristup ovim sredstvima svim potencijalnim prijaviteljima projekata

Grafički prikaz 11. Sredstva dostupna Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014.-2020.

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020> (13.07.2017.) Izrada: Obrada autorice

⁶⁶ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - <https://razvoj.gov.hr/informiranje-kao-prvi-korak-do-uspjesnog-eu-projekta/3484> - pristupljeno 1. srpnja 2017.

U financijskoj perspektivi 2014.-2020. Republika Hrvatska je izradila četiri operativna programa - OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.; OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. i OP za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. te Program ruralnog razvoja 2014.-2020. i oni su temelj za korištenje dodijeljenih EU sredstava.

„Osnova EU financirana su pet fondova čija su sredstva dostupna Hrvatskoj trenutno i nazivaju se Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi) i to su:

1. **Kohezijski fond** - cilja na države članice čiji je bruto nacionalni dohodak po stanovniku manji od 90% prosjeka Europske unije te financira projekte iz područja prometa i okoliša.
2. **Europski fond za regionalni razvoj** - za cilj ima jačanje ekonomske i socijalne kohezije u Europskoj uniji te smanjenje razvojnih razlika između njenih regija.
3. **Europski socijalni fond** - potiče zapošljavanje i mogućnosti zaposlenja u Europskoj uniji.
4. **Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj**
5. **Europski fond za pomorstvo i ribarstvo**⁶⁷

Središnje koordinacijsko tijelo u Republici Hrvatskoj nadležno za upravljanje ESI fondovima je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

Tablica 8. Izvori financiranja Operativnih programa

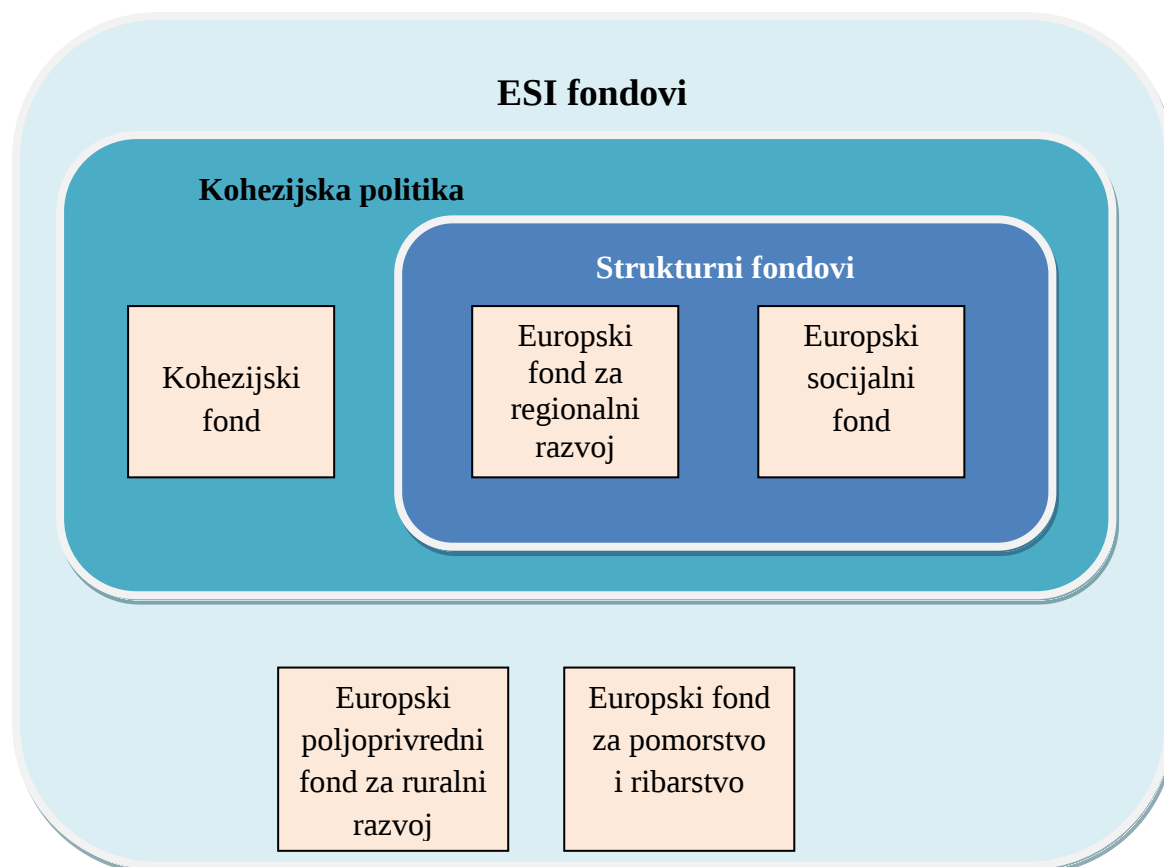
Operativni program	Izvor financiranja	Alokacija u €
OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020	Kohezijski fond	2.559.545.971,00
	Europski fond za regionalni razvoj	4.321.499.588,00
OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.	Europski socijalni fond	1.516.033.073,00
OP za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020.	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo	252.643.138,00
Program ruralnog razvoja 2014.-2020.	Europski fond za ruralni razvoj	2.026.222.500,00

Izvor: Mogućnosti financiranja kroz ESI fondove, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2017.

Pojam Kohezijski fond ne smije se miješati s terminom kohezijska politika koja je pak jedna od strateških okvira djelovanja EU-a.

⁶⁷ Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi> - pristupljeno 13. srpnja 2017.

Grafički prikaz 12. Međuodnos Europskih strukturnih i investicijskih fondova

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi> (13. 07.2017.)
Izrada: Obrada autorice

U ovom financijskom razdoblju poduzetništvo je u Hrvatskoj prepoznato kao jedno od prioriteta investicijskih područja te je iz fondova EU predviđena alokacija od ukupno 979.000.000,00 eura.

„Promicanjem poduzetništva te podupiranjem kapaciteta malog i srednjeg poduzetništva dugoročno se želi ostvariti povoljno okruženje za razvoj poduzetništva, poboljšani razvoj i rast malih i srednjih poduzetnika na domaćim i stranim tržištima. poboljšana inovativnost malih i srednjih poduzetnika te bolji pristup financiranju za male i srednje poduzetnike.“⁶⁸

Pa su tako poduzetnicima dostupni HBOR-ovi programi mikrokreditiranja uz potporu EU-a⁶⁹, HAMAG BICRO nudi pak program malih i mikro zajmova.⁷⁰

Uz sredstva iz fondova EU-a, prijaviteljima su dostupna sredstva kroz programe Unije.

⁶⁸ Mogućnosti financiranja kroz ESI fondove, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2017., str. 37

⁶⁹ Hrvatska banka za obnovu i razvitak - <https://www.hbor.hr/eu-fondovi/> - pristupljeno 15. listopada 2017.

⁷⁰ Hrvatska agencija za malo gospodarstvo inovacije i investicije - <http://www.hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/esifzajmovi/> - pristupljeno 15. listopada 2017.

Grafički prikaz 13. Usporedba programa Unije u financijskim perspektivama 2007-2013 i 2004-2020

PROGRAMI UNIJE 2007-2013

PROGRAMI UNIJE 2014-2020

Izvor: Bilić, et al. Mini vodič kroz programe Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020

„Programi Europske unije su programi koji podržavaju politike Europske unije i imaju za cilj unapređenje suradnje između država članica EU i njihovih građana u različitim sektorima: kulturi, znanosti, obrazovanju, prometu, energiji, zaštiti okoliša, zdravstvu, pravosuđu, fiskalnoj i carinskoj politici... Većinom programa Unije upravlja se centralizirano što znači da je za svaki od tih programa nadležna određena Opća uprava Europske komisije. Za pojedine programe Opće uprave provedbu programa povjeravaju specijaliziranim Izvršnim agencijama Europske komisije, koje tad obavljaju aktivnosti upravljanja programom pod nadzorom Opće uprave nadležne za pojedini program.“⁷¹

Gospodarskim subjektima je posebno usmjeren COSME, čiji proračun na razini Unije iznosi 2 milijarde €. Za cilj ima „jačanje konkurentnosti i održivosti poduzeća Europske unije, uključujući sektor turizma, poticanje poduzetničke kulture te promicanje stvaranja i rasta malih i srednjih poduzetnika.“⁷² Na nacionalnoj razini ovim programom koordinira Ministarstvo poduzetništva i obrta. Načelno gospodarski subjekti mogu financirati svoje projekte i kroz druge programe Unije. Mala i srednja poduzeća, te privatna tijela osim kod COSME-a, navode kao potencijalni korisnici za programe: Obzor 2020; Erasmus Plus, Kreativna Europa, ŽIVOT, PERIKLO, te Prava i državljanstvo.

Osim kroz fondove i programe Unije, treći izvor za financiranje projekata sredstvima EU je europska teritorijalna suradnja.

Grafički prikaz 14. Razine europske teritorijalne suradnje

Prekogranična suradnja	Transnacionalna suradnja	Meduregionalna suradnja
• Cilj je razvoj prekograničnih objekata i klastera za istraživanja i inovacije, integracija tržišta rada, suradnja između obrazovnih institucija i zdravstvenih ustanova • Hrvatska je sudionik 5 programa suradnje sa državama s kojima graniči	• Hrvatska može sudjelovati u četiri programa transnacionalne suradnje. To su programi Mediteran, Dunav, središnja Europa i Jadransko-jonski	• Dostupna su četiri programa meduregionalne suradnje: ESPON, INTERACT III, INTERREG VC i URBACT. • INTERREG VC 2014.-2020 kao jedan od ciljeva ima poticanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <http://www.strukturnifondovi.hr/teritorijalna-suradnja> (17.07.2017.) Izrada: Obrada autorice

⁷¹ Bilić, et alt. Mini vodič kroz programe Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020., str. 4-5

⁷² Bilić, et alt. Mini vodič kroz programe Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020., str. 11

Republika Hrvatska u financijskom razdoblju 2014.2020. punopravno sudjeluje u sva tri modela europske teritorijalne suradnje.

„Europska teritorijalna suradnja, kao drugi cilj kohezijske politike za razdoblje 2014.-2020., odnosi se na stvaranje podloge za razvoj koordinirane, sustavne i strateški usmjerene suradnje na lokalnoj, regionalnoj i središnjoj državnoj razini s partnerima iz susjednih zemalja i ostalih regija Europske unije.“⁷³

Cilj ovog načina suradnje je smanjenje negativnih utjecaja kojeg sa sobom nose granice među državama i gospodarsko-društvena kohezija te su u dijelu natječaja prihvatljivi projektni partneri i gospodarski subjekti.

⁷³Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://www.strukturnifondovi.hr/teritorijalna-suradnja> - pristupljeno 17. srpnja 2017.

4. KORIŠTENJE SREDSTAVA IZ FONDOVA I PROGRAMA EUROPSKE UNIJE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI

Neizostavna karika u pripremi projekata financiranih sredstvima iz fondova i programa EU svakako su potporne institucije. Uz Hrvatsku gospodarsku komoru koja okuplja poduzetnike, te Hrvatsku obrtničku komoru čiji članovi u obrtnici, lista potpornih uključuje uz to i one koje su sektorski usmjerene poticanju poduzetništva, te one kojima je u fokusu rada priprema i realizacija EU projekata bez obzira na djelatnost prijavitelja.

4.1. PODUZETNIČKE ZONE I POTPORNE INSTITUCIJE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI

S ciljem gospodarskog razvoja osnivaju se i pokreću poduzetničke zone te djeluju potporne institucije.

„Poduzetnička infrastruktura u Republici Hrvatskoj obuhvaća poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije, a osnovna pitanja njihovog uređenja sadržana su u Zakonu o unapređenju poduzetničke infrastrukture. Svrha ovoga Zakona je da se postojećim i potencijalnim korisnicima (poduzetnicima) omogući pokretanje i obavljanje poduzetničkih aktivnosti u standardiziranim uvjetima visoke infrastrukturne opremljenosti unutar poduzetničkih zona i poduzetničkih potpornih institucija te u konkurentnom i transparentnom sustavu poticajnih mjera i olakšica, kako u fazi početnog investiranja, tako i u fazi proširenja postojećih investicijskih aktivnosti poduzetnika koji posluju unutar poduzetničke infrastrukture.“⁷⁴

Poticanje poduzetničkih aktivnosti usko je vezano i s korištenjem sredstava iz fondova i programa Europske unije, pa iste institucije djeluju kao pomoć i potpora i prilikom pripreme, provedbe i prijave na natječaje za apsorpciju sredstava iz fondova i programa EU-a.

„Poduzetničke zone su infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna karakteristika poduzetničkih zona je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora od strane poduzetnika kojima se poslovanjem unutar

⁷⁴ Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture, NN 93/13, članak 3., stavak 2. - http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_07_93_2072.html - pristupljeno 3. rujna 2017.

poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa poduzetničke zone zajedno s ostalim korisnicima poduzetničke zone.“⁷⁵

S obzirom na vrstu namjene i gospodarsku aktivnost koja se u njima odvija, poduzetničke zone se u Republici Hrvatskoj nerijetko nazivaju i gospodarske zone, industrijske zone, privredne zone.

Uz poduzetničke zone, kao prostorno definirano područje, podršku gospodarskim subjektima u Republici Hrvatskoj pružaju i brojne potporne institucije.

„Poduzetničke potporne institucije su:

- **Razvojne agencije** (lokalne, županijske, za određene djelatnosti) - zadužene su za operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizaciju projekata poticanja gospodarskog razvitka i poduzetništva, objedinjavajući rad gospodarskih subjekata, lokalnih i regionalnih poduzetničkih institucija, te visokoobrazovnih institucija i centara znanja.
- **Poduzetnički centri** - zaduženi su za operativno provođenje mjera za razvoj i poticanje poduzetništva na lokalnom i/ili širem području (županija, regija) i predstavljaju središta stručne i edukativne pomoći poduzetnicima radi razvoja poduzetništva u svojim sredinama.
- **Poslovni inkubatori** (poduzetnički, za nove tehnologije) - zaduženi su za pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja poduzetničkih projekata te pružaju stručnu, tehničku i edukativnu pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj.
- **Poduzetnički akceleratori** - zaduženi su za pružanje podrške poduzetnicima u post-inkubacijskoj fazi, odnosno u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu.
- **Poslovni parkovi** - raspolažu fizičkim prostorima, zemljištem i resursima za smještaj malih, srednjih i velikih poduzetnika na komercijalnoj osnovi, s posebnim fokusom na privlačenje domaćih i inozemnih investicija.
- **Znanstveno-tehnološki parkovi** - osnivaju se radi komercijalizacije znanstvenih rezultata i poticanja suradnje znanstvenika i gospodarstvenika.
- **Centri kompetencije** - provode istraživačke projekte razvojnog ili proizvodnog karaktera i razvijaju kompetencije u pojedinim područjima te s kojim drugi poslovni

⁷⁵ Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture, NN 93/13, članak 3., stavak 2. - http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_07_93_2072.html - pristupljeno 3. rujna 2017.

subjekti mogu ugovoriti usluge istraživanja i razvoja u svrhu jačanja pojedinih industrijskih grana.“⁷⁶

Zakonom o unapređenju poduzetničke infrastrukture propisano je osnivanje jedinstvenog registra poduzetničke infrastrukture kao „integrirane elektronička baza podataka subjekata poduzetničke infrastrukture koju čine: Registar poduzetničkih zona i Registar poduzetničkih potpornih institucija.“⁷⁷

Uvidom u Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture⁷⁸ koji se vodi pri Ministarstvu gospodarstva, poduzetništva i obrta, nadležnom ministarstvu za poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije, uočava se da on ne odražava stvarno stanje na terenu.

Pa je tako prema Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture u Zadarskoj županiji 10 poduzetničkih zona i četiri potporne institucije, među kojima nije niti Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA NOVA, prema čijim se podacima na području Zadarske županije predviđene 74 poduzetničke zone.⁷⁹ Neke od njih su aktivne već više od 10 godina, dok je za druge tek uređena prostorno-pravna dokumentacija te su u fazi osiguravanja sredstava za uređenje infrastrukture, kao npr. poduzetnička zona Crno kojoj je osnivač Grad Zadar.

4.1.1. PODUZETNIČKE ZONE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI

Uređenje i uspostava poduzetničkih zona, predviđa se prostornim planovima jedinica lokalne samouprave. Gradovi i općine u Zadarskoj županiji – njih ukupno 31 predvidjeli su 74 poslovne zone u Zadarskoj županiji. Zone se razlikuju veličinom, ali i namjenom.

Tablica 9. Poduzetničke zone u Zadarskoj županiji

Grad/Općina	Redni broj	Naziv i lokacija zone	Površina (ha)	Namjena
BENKOVAC	1.	Posl. ind.zona Benkovačko selo	37	posl.-proizvodna
	2.	Posl. ind. zona Veljani, Biljane Donje	44,53	posl.- proizvodna
	3.	Poslovno ind. zona Šopot, Šopot	62,79	posl.- proizvodna

⁷⁶ Središnji državni portal - <https://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/pokretanje-poslovanja/poduzetnicka-infrastruktura/1842> - pristupljeno 4. rujna 2017.

⁷⁷ Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture, NN 93/13, članak 10., stavak 1. - http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_07_93_2072.html - pristupljeno 3. rujna 2017.

⁷⁸ Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture - <http://reg.mingo.hr/pi/public/#> - pristupljano 3. rujna 2017.

⁷⁹ Razvojna agencija Zadarske županije - <http://www.zadra.hr/privlacenje-investitora/poduzetnicke-zone-u-zadarskoj-zupaniji/> - pristupljeno 4. rujna 2017.

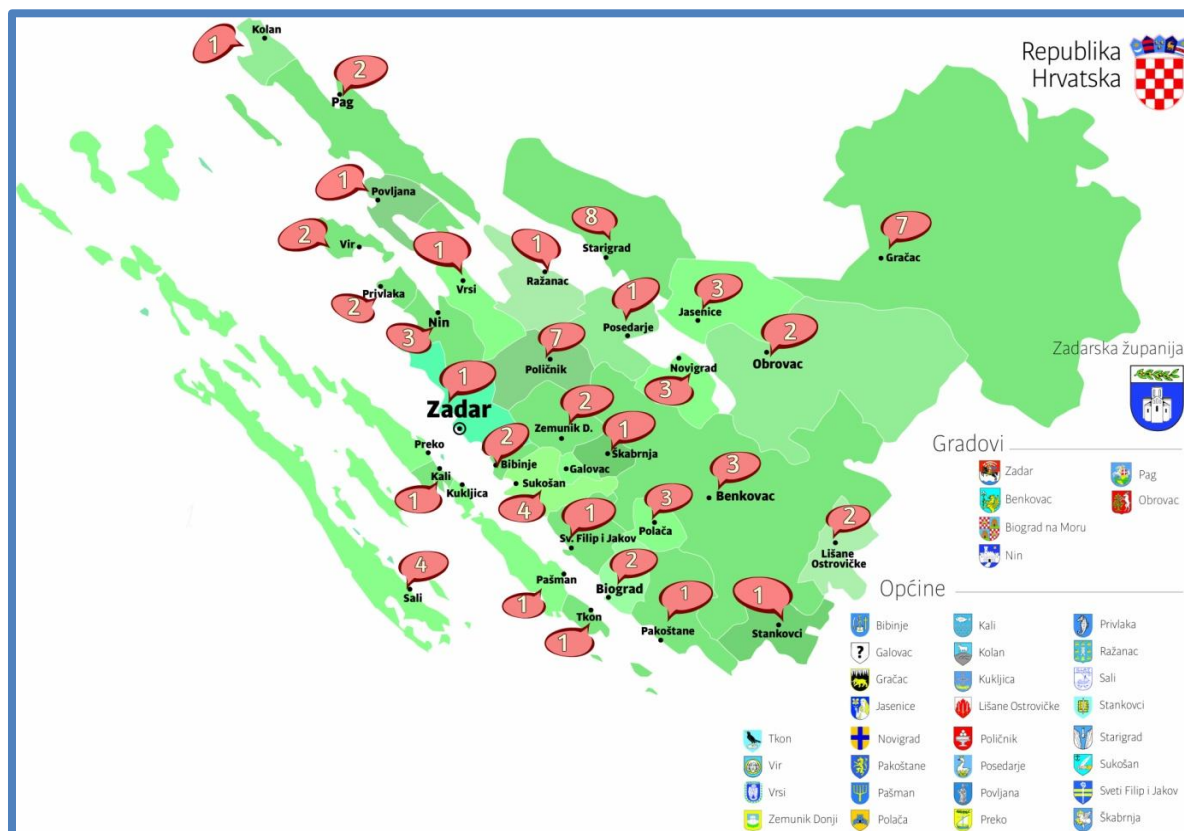
Grad/Općina	Redni broj	Naziv i lokacija zone	Površina (ha)	Namjena
BIOGRAD	4.	Kom. serv. zona Bučina, Biograd	12,38	proiz.-servis.
	5.	Industrijska zona, Biograd	20,2	proiz.-servis.
NIN	6.	Poduzetnička zona Poljica brig, Poljica	3,1	proiz.- zanat.
	7.	Poduzetnička zona Mirila, Nin	6,65	proiz., zanat.
	8.	Prvi brig, Zaton	12	proiz.,zan.,usl.
OBROVAC	9.	Karlovac, Kruševo	7,5	gosp.-proiz.
	10.	Brčić, Kruševo	28	gosp.-proiz.
PAG	11.	Posl. Zona Pag 1, Pag	112,4	proiz.- uslužna
	12.	Posl. zona Pag 2, Pag	24,78	proiz.-uslužna
ZADAR	13.	Gospodarska zona Crno,Crno	397,85	gospod. i sport.-rekreac.
BIBINJE	14.	Posl.zona Lonići, Bibinje	50	posl.-proizv.
	15.	Poslov zona Gromica, Bibinje	250	posl.-proizv.
GRAČAC	16.	Stražbenica, Deringaj	24	industrijska
	17.	Kupirovo, Runovac Kupirovački	24,69	industrijska
	18.	Tintori, Gračac	25	industrijska
	19.	Gračac, Gračac	18,54	industrijska
	20.	Srb, Srb	1,62	industrijska
	21.	Donji Srb, Srb	1,59	industrijska
	22.	Mrkonjić, Srb	9,13	industrijska
JASENICE	23.	Proizvodna zona Bravar, Zaton Obrovački	160,7	termoelek., proizvod.- usl.
	24.	Dračevac-Vulića Dolac, Jasenice	20,18	
	25.	Jelovac-Česmina, Jasenice	15,95	gosp.-usl.,sport-rekreac.
KALI	26.	Ribarska luka Velika Lamjana, Kali	21	ribarska luka sa pratećim sadržajima
KOLAN	27.	Sirnjaci-Križine, Mandre	5	
LIŠANE OSTROVIČKE	28.	Zona seoskog turizma, Ostrovica	6,35	seoski turizam.
	29.	Trolokve, ostrovica	11,13	proiz.-posl.
NOVIGRAD	30.	Pridraga 1, Pridraga	15,27	proiz.-usluž.
	31.	Novigrad 1, Novigrad	1,82	proiz.-usluž.
	32.	Novigrad 2, Novigrad	4	proiz.-usluž.
PAKOŠTANE	33.	Servisna zona Pakoštane, Pakoštane	11	proizv.-usl.
PAŠMAN	34.	Kopilje, Pašman	3	proizv.-usl.
POLAČA	35.	Primat, Polača	10	proiz.-usl.
	36.	Ind. Zona Brig, Polača	28,5	industrijska
	37.	Ind. zona Kamenolomi, Jagodnja Gornja	122	industrijska
POLIČNIK	38.	Mazija JI, Briševo	15	posl.-proiz. i stamb.
	39.	Grabi, Poličnik	40	proizv.-posl
	40.	Murvica jug,Murvica	42,53	proizv.-posl.
	41.	Murvica IK, MurvicaMurvica	25	proiz-prod.
	42.	Murvica zapad, Murvica Donja		posl.-proizv.

Grad/Općina	Redni broj	Naziv i lokacija zone	Površina (ha)	Namjena
POLIČNIK	43.	Stamb. posl. zona Suhovare, Suhovare	17,4	stamb.-posl.
	44.	Poslovna zona Dračevac Ninski-Visočane	47,21	proizvodna
POSEDARJE	45.	Poslovno servisna zona Posedarje, Slivnica	3,72	proizvodno-servisna
POVLJANA	46.	Ind. zona Vrdijan, Poveljana	8	posl.-uslužna
PRIVLAKA	47.	Poduzet. zona Sabunike, Sabunike	3,5	proizv.-usl.
	48.	Kurtići, Privlaka	10	industr.
RAŽANAC	49.	Gospodarska zona Vukovac, Ražanac	16,7	proiz.-zanat.
SALI	50.	Zaglavski vršak, Zaglav	1,59	prerađ. Prehramb.
	51.	Dumboka, Sali	0,76	marikultura
	52.	Lokardenjak, Sali	7,48	prer.-prehram.
	53.	Završak, Brbinj	6	proiz.-prerađ.
STANKOVCI	54.	Novi Stankovci, Velim	306,7	proiz.-uslužna
STARIGRAD	55.	Turistička zona Bucića podi	71,19	ugost.- turis.i sport.-rekr.
	56.	Marasovići	8,2	ugost.- tur.
	57.	Milovac-Grabovača	13,5	ugost.- tur.
	58.	Uvala Prčine	7,57	ugost.- tur.
	59.	Kruškovac	4,42	sport.rekreac.
	60.	Šibuljina	3,65	ugost.-tur.
	61.	Radna zona Reljani	28,07	trg.-usl.
	62.	Turistička zona Pisak	8,58	autokamp
SUKOŠAN	63.	Kosmatac, Sukošan	21	proizv. -zanat.
	64.	Brižine, Sukošan	23	proizv.-zanat.
	65.	Barake, Debeljak	10,8	proizv.- zanat.
	66.	Drinjine, Gorica	53,5	proizvodna
SV. FILIP I JAKOV	67.	Gnojine, Sv. Filip i Jakov	14	pod.-serv.
ŠKABRNJA	68.	Poslovno-industrijska zona Marinovac, Škabrnja	11,77	proiz.-usl.
TKON	69.	Zona proizvodne namjene, Ugrinić, Tkon	2,41	proizvodna
VIR	70.	Gracić, Torovi	17,8	proiz.-usl.
	71.	Grba, Vir	12,26	proizv.- usl.
VRSI	72.	Proizvodna zona Duševića mlin, Poljica	49,64	proizvodna
ZEMUNIK DONJI	73.	Poslovno st.zona, Zemunik Gornji	13,78	posl.-stamb.
	74.	Zemunik zapad, Smoković	56	posl. proizvod.

Izvor: ZADRA NOVA Agencija za razvoj Zadarske županije - <http://www.zadra.hr/privlacenje-investitora/poduzetnicke-zone-u-zadarskoj-zupaniji/> - 26.08.2017

Najveća poduzetnička zona u Zadarskoj županiji je neaktivna zona predviđena prostorno-planskom dokumentacijom Grada Zadra - Crno s gotovo 400 hektara površine, dok je površinski najmanja poduzetnička zona Dumboka u Općini Sali s 0,76 hektara.

Grafički prikaz 15. Broj poduzetničkih zona u Zadarskoj županiji prema jedinicama lokalne samouprave

Izvor: ZADRA NOVA Agencija za razvoj Zadarske županije - <http://www.zadra.hr/privlacenje-investitora/poduzetnicke-zone-u-zadarskoj-zupaniji/> - 26.08.2017., Izrada: Obrada autorica

Po namjeni, najviše je poslovno uslužnih poduzetničkih zona (13), brojčano ih slijede industrijske poduzetničke zone (10), te poslovno proizvodne poduzetničke zone (7).

Svakako su najpoznatije one Općine Poličnik jer se izdvajaju svojom visokom gospodskom aktivnošću, te poslovna zona Općine Stankovci koja je 2009. godine proglašena najboljom u Hrvatskoj.⁸⁰ Ujedno su ove dvije jedinici lokalne samouprave među prvima shvatile prednosti ovakvog prostornog organiziranja gospodarske aktivnosti te su započele s uređenjem zona.

Prostorno planskom dokumentacijom najviše predviđenih poduzetničkih zona na svome teritoriju ima podvelebitska Općina Starigrad – 8 zona, a s jednom zonom manje slijede općine Gračac i Poličnik. Općine Kukljica i Preko na otoku Ugljanu te Općina Galovac u zadarskom zaleđu na svom području pak nemaju niti aktivnih niti predviđenih poduzetničkih zona.

⁸⁰ E-Zadar.rtl.hr - <http://www.ezadar.rtl.hr/biznis/2520003/baradic-nagradu-dijelim-s-poduzetnicima/> - pristupljeno 10. svibnja 2017.

4.1.2. POTPORNE INSTITUCIJE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI

Od Zakonom definiranih poduzetničkih potpornih institucija u Zadarskoj su županiji aktivne ili su u fazi osnivanja - dvije razvojne agencije, dva poslovna inkubatora i četiri centra kompetencija.

Tablica 10. Poduzetničke potporne institucije u Zadarskoj županiji definirane Zakonom o unapređenju poduzetničke infrastrukture

Poduzetničke potporne institucije	Naziv
Razvojne agencije	Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA
	Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije (AGRRA)
Poslovni inkubatori	InZad inkubator
	Poduzetnički inkubator Biograd na Moru
Centri kompetencije	Centar kompetencija za metaloprerađivačku industriju (Centar novih tehnologija – CeNT)
	Centar kompetencija za prehrambeno prerađivačku industriju (Plavo-zeleni centar)
	Centar za kreativnu industriju
	Centar za razvoj i edukaciju

Izvor: Izrada autorice

- ***Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA***

Djelokrug rada regionalnih (županijski) i lokalnih (gradskih i općinskih) razvojnih agencija u Republici Hrvatskoj definira Zakon o regionalnom razvoju.⁸¹ Osnivači Javne ustanove Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA su Zadarska županija – 60% udjela i Grada Zadra – 40% udjela. Osnovana je 2013. godine, od 2006. do 2013. godine djelovala je kao Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA d.o.o.

⁸¹ Zakon o regionalnom razvoju - <https://www.zakon.hr/z/239/Zakon-o-regionalnom-razvoju-Republike-Hrvatske> - pristupljeno 17. rujna 2017.

„Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA predstavlja objedinjene aktivnosti za cjelokupan regionalni razvoj na području Zadarske županije i šire u Hrvatskoj. Osnovana je da bi davala sustavnu potporu u pokretanju i daljnjem razvitku Zadarske županije.“⁸²

Sjedište joj je u Zadru, na adresi Grgura Budislavića 99, 23 000 Zadar.

ZADRA NOVA provodi razvojne aktivnosti usmjerene na: „jedinice lokalne (regionalne) samouprave, poduzetnike, gospodarska udruženja i klastere, udruge civilnog društva, susjedne regije/ regije u širem okruženju i druge potporne institucije.“⁸³

Priprema i provedba projekata financiranih sredstvima iz EU jedna od glavnih aktivnosti ZADRA NOVE.

Grafički prikaz 16. Aktivnosti ZADRE NOVE

Izvor: ZADRA NOVA Agencija za razvoj Zadarske županije - <http://www.zadra.hr/o-nama/aktivnosti/> - 10.09.2017., Izrada: Obrada autorice

Agencija trenutno sudjeluje u provedbi 18 projekata financiranih tim putem, te je završila s provedbom 37 projekata financiranih sredstvima iz EU proračuna.⁸⁴

Pri Agenciji djeluje Centar za inicijative u zapošljavanju i razvoju ljudskih potencijala⁸⁵ osnovan 29. lipnja 2015. godine u sklopu provedbe projekta STEP FORWARD – Korak naprijed u jačanju kapaciteta Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Zadarske županije.

⁸² Razvojna agencija Zadarske županije - <http://www.zadra.hr/o-nama/> - pristupljeno 4. rujna 2017.

⁸³ Razvojna agencija Zadarske županije <http://www.zadra.hr/o-nama/> - pristupljeno 4. rujna 2017.

⁸⁴ Razvojna agencija Zadarske županije <http://www.zadra.hr/projekti/> - pristupljeno 4. rujna 2017.

⁸⁵ Centar za inicijative u zapošljavanju i razvoju ljudskih potencijala - <http://centar-trziste-rada.com/> - pristupljeno 4. rujna 2017.

„Centar predstavlja institucionalizaciju Tajništva Partnerskog vijeća za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala Zadarske županije (PVTR) i kroz svoj rad osigurava jačanje lokalnih kapaciteta i sudjelovanje dionika u procesu planiranja i provedbe politike Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije.“⁸⁶

Formalno ima status odsjeka unutar Odjela za regionalni razvoj Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE.

- ***Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije (AGRRA)***

Osnivač Javne ustanove Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije (AGRRA) je Zadarska županija.

Agencija je osnovana 2013. godine s „ciljem informiranja, koordiniranja i implementiranja Programa ruralnog razvoja 2014-2020 te jačanja ljudskih i financijskih resursa regionalne i lokalne samouprave i organizacija/ustanova za provedbu politike i programa ruralnog razvoja kao i radi njihova aktivnog uključivanja u osmišljavanje i provedbu programa i mjera ruralnog razvoja na lokalnoj razini.“⁸⁷

Agencija je završila s provedbom tri projekta te trenutno sudjeluje u provedbi tri projekta.⁸⁸

Poljoprivredna politika i politika ruralnog razvoja u fokusu je djelovanja AGRRE, te sudjeluje u pripremi i provedbi projekata iz tog područja.

AGRRA ima svoje urede u Zadru, na adresi Glagoljaška ulica 14 te u Benkovcu u zgradi gradske uprave na adresi Šetalište kneza Braanimira.

- ***InZad inkubator***

Grada Zadra 2003. godine osnovao je tvrtku Poduzetnički inkubator d.o.o. kojoj je primarni cilj bilo poticanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva na području Grada Zadra.

„2007. godine dovršena je zgrada poduzetničkog inkubatora u poslovnoj zoni⁸⁹ na Novom Bokanjcu s preko 1200 m kvadratna neto korisne površine. Sastoji se od 20 poslovnih prostora različitih veličina i namjena (uredi, manje proizvodne hale), raspoređenih na tri etaže.

⁸⁶ Razvojna agencija Zadarske županije <http://www.zadra.hr/o-nama/centar-inicijative-zaposljavanju-razvoju-ljudskih-potencijala/> - pristupljeno 4. rujna 2017

⁸⁷ Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije - <http://www.agrra.hr/> - pristupljeno 12. rujna 2017.

⁸⁸ Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije - <http://www.agrra.hr/projekti-provedeni> - pristupljeno 12. rujna 2017.

⁸⁹ Premda se termin „poslovna zona na Novom Bokanjcu“ često koristi, to područje nema službeni status poduzetničke zone.

Opremljena je liftom, kompresorskom stanicom, konferencijskom dvoranom kapaciteta 30-tak ljudi, WC-ima i dvije čajne kuhinje.“⁹⁰

Potom je 2014. godine društvo promijenilo naziv u Inovativni Zadar d.o.o., promjena imena pratila je proces transformacije poslovanja te je poslovanje registrirano „za čitav niz djelatnosti uglavnom vezanih uz ICT tehnologije s idejom da osim potpore malom i srednjem poduzetništvu bude nositelj koordiniranog i integriranog razvoja ICT usluga i infrastrukture za potrebe lokalne uprave.“⁹¹

Trenutno inkubator ima 15 stanara⁹², kojima osim radnog prostora pruža i druge usluge, „prvenstveno savjetodavnu i administrativnu pomoć, ali i ostale usluge koje im olakšavaju poslovanje u početnoj fazi.“⁹³

Korisnici mogu biti pravne i fizičke osobe, te poduzetnici ili razvojni timovi.

Tablica 11. Kriteriji za ostvarivanje prava na korištenje podrške i usluga InZad inkubatora

Kategorija korisnika	Poduzetnici	Razvojni timovi
ADMINISTRATIVNI KRITERIJI	- fizička osoba koja obavlja poslovnu djelatnost, bilo kao obrtnik ili u formi slobodnog zanimanja - pravna osoba osnovana radi obavljanja gospodarske djelatnosti - nema vlasničke udjele u drugim poslovnim subjektima - ima najmanje jednog, a najviše 10 zaposlenika	- dvije ili više fizičkih osoba koje razvijaju projekt iz područja ICT-a, multimedije, digitalnih tehnologija, elektroničkog poslovanja, inovacija ili koriste inovativan koncept poslovanja - postojeći poduzetnici (pravne ili fizičke osobe) koje razvijaju novi proizvod ili uslugu utemeljenu na znanju, inovacijama ili koristeći inovativan koncept poslovanja

Izvor: Inovativni Zadar - <http://inzad.hr/inkubator-3/postani-stanar-10/> (12.09.2017.)

Stanari u InZdar inkubatoru mogu poslovati do pet godina, i prema važećem cjeniku za korisnike⁹⁴ u prvoj godini poslovanja u inkubatoru ne plaćaju naknada za zakup poslovnog prostora, u 2. godinu korištenja stanari subvencioniraju mjesečno s 15% iznosa od pune

⁹⁰ Inovativni Zadar - <http://inzad.hr/inkubator-3/> - pristupljeno 12. rujna 2017.

⁹¹ Inovativni Zadar - <http://inzad.hr/inkubator-3/> - pristupljeno 12. rujna 2017.

⁹² Inovativni Zadar - <http://inzad.hr/inkubator-3/stanari-8/> - pristupljeno 12. rujna 2017.

⁹³ Inovativni Zadar - <http://inzad.hr/inkubator-3/stanari-8/> - pristupljeno 12. rujna 2017.

⁹⁴ Inovativni Zadar - http://inzad.hr/repos/doc/Cjenik%20InZad_02052017%20.pdf - pristupljeno 12. rujna 2017.

cijene, u trećoj godini udio iznosi 30% , u 4. godini korištenja 60% pune cijene te u 5. godinu korištenja 100% pune cijene, tj. 30 kuna po metru kvadratnom bez PDV-a.

- ***Poduzetnički inkubator Biograd na Moru***

Grad Biograd na Moru formalno je 2011. godine osnovao Poduzetnički inkubator koji još uvijek nije započeo s radom niti mu je izgrađena infrastruktura. U srpnju 2017. godine Biograd je na natječaju Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta odobren bespovratni iznos od 20 milijuna kuna za izgradnju poduzetničkog inkubatora.

Cilj projekta je stvaranje „nedostajuća poduzetnička infrastruktura sa svim pratećim uslugama bitnim za povećanje konkurentnosti, održivosti, rasta i razvoja poduzetničkih inicijative u svim, a posebice osjetljivim ranim fazama razvoja. Povezujući postojeće resurse (spremnost lokalnog stanovništva na ulazak u poduzetništvo, funkcionalnu Industrijsku zonu, funkcionalan Poduzetnički inkubator Biograd na Moru, zainteresirani obrazovni, razvojni i inovacijski sektor) s konkretnim, jasno identificiranim potrebama ciljnih skupina poduzetnička početnika, poduzetnika u razvoju i/ili širenju poslovanja, potencijalnih poduzetnika, OPG-ova, zadruga, udruga i drugih dionika s gospodarskim djelatnostima.“⁹⁵

Inkubator će biti izgrađen u Industrijskoj zoni u Biogradu.

- ***Centri kompetencije***

U Zadarskoj županiji je u tijeku osnivanje i pokretanje četiri centara kompetencija - Centar kompetencija za metaloprerađivačku industriju (Centar novih tehnologija – CeNT); Centar kompetencija za prehrambeno prerađivačku industriju (Plavo-zeleni centar); Centar za kreativnu industriju te Centar za razvoj i edukaciju. Za prva tri je nadležan institucija Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija. Javna je to ustanova osnovana odlukom Skupštine Zadarske županije 18. lipnja 2014. godine. „Objedinjuje razvojne projekte Zadarske županije na kojima Zadarska županija radi od 2011. u koordinaciji s Ministarstvom gospodarstva, poduzetništva i obrta kao i Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova Europske unije kada je započeo proces izrade Strategije pametne regionalne specijalizacije Republike Hrvatske.“⁹⁶

⁹⁵ Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta - [https://www.mingo.hr/page/ministarstvo-gospodarstva-poduzetništva-i-obrta-dodijelilo-23-odluke-o-financiranju-sukladno-pozivu-na-dostavu-projektnih-prijedloga-razvoj-poslovne-i](https://www.mingo.hr/page/ministarstvo-gospodarstva-poduzetništva-i-obrta-dodijelilo-23-odluke-o-financiranju-sukladno-pozivu-na-dostavu-projektних-prijedloga-razvoj-poslovne-i) - pristupljeno 23. srpnja 2017.

⁹⁶ INOVAcija Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije - <http://www.inovacija-zadar.hr/o-nama/> - pristupljeno 12. rujna 2017.

Na istom natječaju kad su odobren sredstva za Poduzetnički inkubator u Biogradu, dodijeljena su i bespovratna sredstva za Centar novih tehnologija u Poličniku u iznosu od 20.000.000 kuna, dok je ukupna vrijednost projekata 38.141.895,85 kuna.

„Projekt Centar novih tehnologija obuhvaća izgradnju poslovne infrastrukture koja podrazumijeva izgradnju i opremanje građevine te uspostavu i provođenje planiranih aktivnosti koje bi trebale pomoći gospodarstvu regije temeljenom na znanju i proizvodima visoke dodane vrijednosti. Svrha mu je unaprijediti konkurentnost gospodarstva pomaganjem razvoja i transfera novih tehnologija u području metaloprerađivačke industrije s velikom dodanom vrijednošću poput područja individualizirane proizvodnje ("custom made production") i autonomnih sustava. Paralelno s razvojnim djelatnostima pokrenut će se i obrazovne aktivnosti kroz cjeloživotno obrazovanje i specijalizirane seminare.“⁹⁷

U Poličniku se gradi i Centar za razvoj i edukaciju. „Općina Poličnik je s projektom Centar za razvoj i edukaciju osigurala 20.000.000,00 kuna bespovratnih sredstava koje je dodijelilo Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta. Svrha projekta jest uspostaviti Centar za razvoj i edukaciju kao modernu poduzetničko-poslovnu infrastrukturu od lokalnog i šireg regionalnog značaja koja će služiti kao središte za unapređenje poslovanja unutar industrija koje kao sirovine koriste pčelinje proizvode – vosak, propolis, pčelinji otrov, pelud, matičnu mliječ i med (prvenstveno farmaceutska, prehrambeno-prerađivačka i kozmetička industrija).“⁹⁸ Centar će biti izgrađen u Poslovnoj zoni Grabi te će s radom započeti do ljeta 2019. godine. Najavljeno je kako će „pružati konzultantske usluge poduzetnicima kao i usluge inkubacije, specijalizirane edukativne usluge poslovnim subjektima, zaposlenima, nezaposlenima i studentima, usluge razvoja proizvoda i podrške povećanju konkurentnosti proizvodnje uz stručni nadzor te usluge najma multimedijalne dvorane.“⁹⁹

Izgradnja Centra kompetencija za prehrambeno prerađivačku industriju (Plavo-zeleni centar) planirana je u poslovnoj zoni Lonići u Bibinjama, a procijenjena vrijednost projekta iznosi 42 milijuna kuna.

„Plavo zeleni centar namijenjen je jačanju kompetencija gospodarskog sektora u području prehrambeno-prerađivačke industrije, područje poljoprivrede i ribarstva kroz aktivnosti istraživanja i inovacija odnosno kroz povezivanje znanstvenog sektora i gospodarstva.

⁹⁷ Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta - [https://www.mingo.hr/page/ministarstvo-gospodarstva-poduzetništva-i-obrta-dodijelilo-23-odluke-o-financiranju-sukladno-pozivu-na-dostavu-projektnih-prijedloga-razvoj-poslovne-i](https://www.mingo.hr/page/ministarstvo-gospodarstva-poduzetništva-i-obrta-dodijelilo-23-odluke-o-financiranju-sukladno-pozivu-na-dostavu-projektних-prijedloga-razvoj-poslovne-i) - pristupljeno 23. srpnja 2017.

⁹⁸ Vlada Republike Hrvatske - <https://vlada.gov.hr/vijesti/potpredsjednica-dalic-potpisala-ugovore-o-dodjeli-40-milijuna-kuna-centrima-za-razvoj-i-edukaciju-te-novih-tehnologija/22343> - pristupljeno 20. prosinca 2017.

⁹⁹ Vlada Republike Hrvatske - <https://vlada.gov.hr/vijesti/potpredsjednica-dalic-potpisala-ugovore-o-dodjeli-40-milijuna-kuna-centrima-za-razvoj-i-edukaciju-te-novih-tehnologija/22343> - pristupljeno 20. prosinca 2017.

Procijenjena vrijednost projekta je 42 milijuna kuna. Na ovaj način Zadarska županija poboljšat će poslovno inovacijsko okruženje te povećati aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija u poslovnom sektoru.“¹⁰⁰

Centar za kreativnu industriju planiran je pak kao „Centar kompetencija i poslovni inkubator za kreativnu industriju s težištem na filmsku industriju, video i fotografiju koji će omogućavanjem razvoja i transfera znanja podići konkurentnost navedenog sektora gospodarstva i povećati zaposlenost.“¹⁰¹

Važan dionik uz poduzetničke potporne institucije su i ustanove i organizacije koje služe kao potporne institucije gospodarskim subjektima u pripremi i realizaciji projekata financiranih sredstvima iz fondova i programa EU. Uz ministarstva i više državnih agencija koji taj posao obavljaju na nacionalnoj razini, na regionalnoj i lokalnoj razini potporu gospodarskim subjektima pružaju i resorni upravni odjeli, zatim upravni odjeli gradova i općina.

Uz navedene institucije, gradovi i općine su osnivači više subjekata koji imaju potpornu ulogu - lokalne akcijske grupe (LAG) i lokalne akcijske grupe u ribarstvu (LAGUR-FLAG) upravo funkcioniraju na tom modelu, a podršku poduzetnicima pruža i Informacijski centar Europe Direct Zadar.

• **LAG i LAGUR**

Zakon o regionalnom razvoju definira lokalnu akcijsku grupu kao „tijelo sastavljeno od predstavnika lokalne samouprave, malih i srednjih poduzeća, neprofitnih organizacija i drugih predstavnika različitih društveno-ekonomskih kategorija, koji dogovaraju zajednički pristup u cilju razvoja utvrđenog zemljopisnog područja“.¹⁰² „LAG je udruga s jasno definiranim i zemljopisno kontinuiranim područjem koje obuhvaća najmanje dvije JLS. LAG predstavlja ruralno područje s više od 5.000, a manje od 150.000 stanovnika dok pojedino naselje u sklopu LAG-a ne smije imati više od 25.000 stanovnika. Članovi LAG-a sudionici su sva tri

¹⁰⁰ Zadarska županija - <https://www.zadarska-zupanija.hr/index.php/novosti/item/394-predstavljen-eu-natjecaj-podrska-razvoju-centara-kompetencija-ukupne-vrijednosti-786-milijuna-kuna-i-dodijeljene-prve-odluke-o-financiranju-u-okviru-eu-natjecaja-povecanje-razvoja-novih-proizvoda-i-usluga-koji-proizlaze-iz-aktivnosti-istrazivanja> - pristupljeno 12. rujna 2017.

¹⁰¹ INOVAcija Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije - https://www.zadarska-zupanija.hr/stara/images/stories/sjednice/27_sjednica/9.2..pdf - pristupljeno 12. rujna 2017.

¹⁰² Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske - <https://www.zakon.hr/z/239/Zakon-o-regionalnom-razvoju-Republike-Hrvatske> - pristupljeno 17. rujna 2017

sektora i u ravnopravnim su odnosima. LAG donosi vlastitu Lokalnu razvojnu strategiju (LRS) kojom određuje plan razvoja i akcijski plan kojim će ostvariti zacrtane ciljeve.“¹⁰³

U djelovanje LAG-ova veže se još jedan pojam, a to je LEADER pristup. „Reformom strukturnih fondova 1987. godine uveden je koncept 'Inicijativa zajednice' – koji je omogućio EU Komisiji osiguranje posebnih sredstava za mjere od posebnog interesa za Zajednicu – između ostalih i za inicijativu LEADER koja je pokrenuta 1991. godine. LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale) inicijativa je lokalne zajednice na ruralnom prostoru koja se provodi preko LAG-a.“¹⁰⁴

Ruralni razvoj uz suradnju što većeg broja dionika u fokusu je djelovanja LAG-ova. „U Hrvatskoj postoji 56 LAG-ova. Rasprostiru se na površini od 52.190,05 km², što čini 92,30% ukupne površine Hrvatske. Na području LAG-ova živi 2.446.567 stanovnika, što čini 57,10% ukupnog stanovništva Hrvatske. Hrvatski LAG-ovi obuhvaćaju 531 jedinicu lokalne samouprave (121 grad i 410 općina), što čini 95,50% ukupnog broja jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj.“ Na prostoru Zadarske županije gradovi i općine su udruženi u četiri LAG-a - Lauru, Buru i Maretu, dok se četvrti - Mentorides dijelom proteže i na Primorsko-goransku i Ličko-senjsku županiju.

Tablica 12. Lokalne akcijske grupe na prostoru Zadarske županije

Naziv	Područje	Površina	Broj stanovnika	Godina registracije
BURA	Grad: Obrovac Općine: Starigrad, Jasenice, Posedarje, Novigrad, Poličnik, Zemunik Donji, Vrsi i Ražanac	1.029,63 km ²	25.095	2012.
MARETA	Gradovi: dijelovi Grada Zadra (Iž, Rava, Molat, Ist, Premuda, Silba, Olib, te kopnena naselja Kožino i Petrčane i Nin Općine: Privlaka, Kali, Kukljica, Preko, Sali	386,27 km ²	15.785	2012.

¹⁰³ Poljoprivredna savjetodavna služba - http://www.savjetodavna.hr/adminmax/publikacije/leader_letak_1812_opt.pdf - pristupljeno 13. rujna 2017.

¹⁰⁴ Poljoprivredna savjetodavna služba - http://www.savjetodavna.hr/adminmax/publikacije/leader_letak_1812_opt.pdf - pristupljeno 13. rujna 2017

Naziv	Područje	Površina	Broj stanovnika	Godina registracije
MENTORIDES	Gradovi: Pag, Novalja*, Rab** Općine: Kolan, Poveljana, Lopar**	379,04 km ²	18.387	2015.
LAURA	Gradovi: Benkovac i Biograd na Moru Općine: Bibinje, Galovac, Lišane Ostrovičke, Pakoštane, Pašman, Polača, Sukošan, Sv. Filip i Jakov, Škabrnja, Stankovci, Tkon	1.050,18 km ²	43.916	2009.

* Ličko-senjska županija

** Primorsko-goranska županija

Izvor: Hrvatska mreža za ruralni razvoj - <http://www.hmrr.hr/hr/leader/hrvatski-lagovi/> (13.09.2017.) Izrada: Obrada autorice

I dok LAG-ovi nisu specijalizirani već u svom radu obuhvaćaju sve djelatnosti u ruralnom prostoru, lokalne akcijske grupa u ribarstvu (LAGUR) sektorski su određene, „partnerstvo je to između nositelja ribarskog sektora i ostalih lokalnih dionika iz privatnog i javnog sektora s ciljem održivog razvoja ribarstva i marikulture sa zadatkom izrade i provedba zajedničke strategije za svoje područje“¹⁰⁵. Projekte koje provode financiraju stoga sredstvima iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo. U Hrvatskoj je osnovano 14 LAGUR-a, od toga njih tri u Zadarskoj županiji – Lostura, Plodovi mora i Tri mora.

Tablica 13. Lokalne akcijske grupa u ribarstvu na prostoru Zadarske županije

Naziv LAG-a	Područje	Broj stanovnika	Godina registracije
Lostura	Grad: Biograd na Moru Općine: Sv. Filip i Jakov, Pakoštane, Pašman, Tkon	17.143	2014.
Plodovi mora	Grad: Zadar Općine: Kali, Sali, Kukljica, Preko	82.917	2016.
Tri mora	Grad: Obrovac Općine: Jasenice, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Ražanac i Starigrad	20.988	2016.

Izvor: Hrvatska mreža za ruralni razvoj - <http://www.hmrr.hr/hr/leader/hrvatski-lagur-i/> (13.09.2017.) Izrada: Obrada autorice

¹⁰⁵ Hrvatska mreža za ruralni razvoj - <http://www.hmrr.hr/hr/leader/hrvatski-lagur-i/> - pristupljeno 13. rujna 2017.

I LAG-ovi i LAGUR-i prihvatljivi su prijavitelji na brojne natječajne za dodjelu EU sredstava, pogotovo one usmjerene ka ruralnom razvoju. Osim kao nositelji ili partneri na projektu oni mogu služiti i kao potpora svojim članovima u pripremi i provedbi projekata financiranih EU sredstvima ili pak educirati o mogućnostima koje se nude te aktivnim natječajima.

- ***Informacijski centar Europe Direct Zadar***

U Zadru djeluje i Informacijski centar Europe Direct Zadar: ured je dio europske mreže informacijskih centara Europe Direct (EDIC) koji postoje u svih 28 zemalja članica Europske unije.

U Hrvatsko je 13 EDIC ureda, a svima im je „osnovna svrha informiranje europskih građana i promicanja građanskog sudjelovanja na lokalnoj i regionalnoj razini. Cilj je na jednom mjestu, nedvosmisleno, jednostavno i moderno: pružiti informacije, savjete, pomoć i odgovore na pitanja o EU-u, osobito o pravima građana EU-a, prioritetima, zakonodavstvu, politikama i programima EU-a te i mogućnostima financiranja u EU; približiti EU građanima, olakšati komunikaciju s tijelima i institucijama EU, te informirati ih o njihovim pravima i mogućnostima kao građana Europske unije; stručnu pomoć kroz seminare, radionice, edukacije te individualne konzultacije u cilju njihove veće informiranosti te poticanja aktivnog građanstva promovirajući aktivnosti 'sve na jednom mjestu'; podizati svijest građana u pogledu shvaćanja, zajedničke povijesti i vrijednosti te cilja Unije koji se odnosi na promicanje mira, njezinih vrijednosti i dobrobiti njezinih naroda poticanjem rasprava, promišljanja i razvoja mreža, zatim poticanjem demokratskog i građanskog sudjelovanja na razini Unije – razvojem građanskog razumijevanja postupka donošenja politika Unije i promicanja društvenog i međukulturalnog angažmana i volontiranja na razini Unije.“¹⁰⁶

Osim što fizičke i pravne osobe mogu doći izravno u Centar ili kroz neki od zatražiti informacije koje ih zanimaju, EDIC Zadar je organizirao i više edukacija usmjerenih različitim skupinama građana – mladi, poduzetnici, nezaposleni, poljoprivrednici.

¹⁰⁶ Europe Direct Zadar - <http://edic-zadar.com/o-nama-2/> - pristupljeno 13. rujna 2017.

4.2. REALIZIRANI PROJEKTI

Prema podacima kojima raspolaže Upravni odjel za razvoj i europske procese Zadarske županije na „teritoriju Zadarske županije provedeno je ili je u provedbi ukupno 155 projekata financiranih dijelom ili u cijelosti sredstvima EU-a. Ukupna vrijednost tih projekata je 172.218.689,22 €, od čega je Zadarska županija s razvojnim agencijama bila nositelj, partner ili suradnik na 73 projekta ukupne vrijednosti 134.033.586,03 €¹⁰⁷. Već prvi pogled na taj neslužbeni popis otkriva kako je manji udio projekata kojima je nositelj neko trgovačko društvo, obrt ili OPG.

Prvi projekti financirani sredstvima EU-a u Zadarskoj županiji realizirani su već u pretpristupnom razdoblju.

4.2.1. PRETPRISTUPNO RAZDOBLJE

Program pomoći CARDS Europska unija je Hrvatskoj usmjerila u procesu stabilizacije i pridruživanja. Sredstvima iz CADRS-a razminiran je dio Zadarske županije, realizirani su i infrastrukturni projekti kao što je širenje vodoopskrbne mreže u ruralnom dijelu županije. Dio skupine projekata CARDS 2002 je i Projekt bibliobus Gradske knjižnice Zadar vrijedan 238.630 €.

Prema ranije spomenutoj internoj bazi podataka Zadarske županije, od 15 projekata financiranih sredstvima CARDS 2002, 2003, 2004 niti jednom nositelj nije bio gospodarski subjekt iz Zadarske županije u privatnom vlasništvu već su to bila javna tijela i institucije, uz već spomenutu Gradsku knjižnicu Zadra to su: Zadarska županija, Grad Benkovac, općine Kukljica, Novigrad, Polača, Gračac i Galovac, te PP Vransko jezero, NP Paklenica i Obrtnička komora Zadarske županije.

¹⁰⁷ Službena javno dostupna baza projekata ne postoji već se radi o popisu kojeg vode sami djelatnici županijskog Upravnog odjela. Popis nadopunjuju na temelju informacija koje dobiju. Kako se radi o neslužbenom dokumentu on nije javno objavljen već je od strane županijskog Odjela ustupljen za potrebe ovog rada kako bi se dobila okvirna brojka o ugovorenim financiranjima EU sredstvima u Zadarskoj županiji. Djelatnici Odjela su pojasnili kako je broj projekata koji su financirani EU sredstvima na teritoriju Zadarske županije zasigurno i veći jer uvijek ne dobiju podatke o svim projektima.

Tablica 14. Projekti financirani sredstvima Programa pomoći CARDS u Zadarskoj županiji

Program	Ime projekta	Nositelj/partner u RH	Vrijednost projekta u €
CARDS 2002	Projekti razminiranja: Zadar- Babindub, Zemunik Donji – Brdine, Benkovac, Nadin – Lušci, Kašić – poljoprivredne površine, groblje Zemunik Donji – Kalmetuša, Tinj – Vrkići, Paljuv – Baždarići, Islam Latinski – groblje, Smilčić – poljoprivredne površine, Islam Latinski – Brižine	Zadarska županija	2.000.000,00
	Infrastrukturni projekti: projekt vodovoda Lisičić – Buković projekt vodovoda Podgradina vodovod Zemunik – Škabrnja	Zadarska županija	2.200.000,00
	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju vodoopskrbnog sustava Benkovac-Lišane Ostrovičke	Grad Benkovac	224.424,00
	Utemeljenje multimedijalnog centra s ciljem povećanja mogućnosti lokalnih kapaciteta i produženja turističke sezone	Općina Kukljica	78.031,00
	Izrada projektne dokumentacije za vodoopskrbni sustav Polača	Općina Polača	153.600,00
	Turistička promocija i razvoj	Općina Novigrad	80.000,00
	Projekt bibliobusa	Gradska knjižnica Zadar	238.630,00
	Razvoj i unapređenje poduzetništva na području Grada Obrovca	Obrtnička komora Zadarske županije	76.122,00
	Projekt razvoja turizma zasnovan na tradicionalnim izvorima općine Galovac i Ravnih Kotara	Općina Galovac	78.294,00
	Novi sadržaji i produžetak turističke sezone na području Nacionalnog parka Paklenica i Starigrada	Nacionalni park Paklenica	148.846,00
	Održivi razvoj turizma u Parku prirode Vransko jezero i okolici	Park prirode Vransko jezero	224.022,00
	Tehnička pomoć	Zadarska županija	800.000,00
CARDS 2003	Pružanje socijalnih usluga u ruralnom području	Grad Benkovac	10.000,00

Program	Ime projekta	Nositelj/partner u RH	Vrijednost projekta u €
CARDS 2004	Una Avantourism	Općina Gračac	135.822,16
	Izrada akcijskog plana zaštite gornjeg toka rijeke Une	Hrvatsko biološko društvo/Zelena akcija	167.890,00

Izvor: Upravni odjel za razvoj i europske procese Zadarske županije, privatna poruka (12.05.2017.)

U korištenju sredstava iz pretpristupnih fondova PHARE i SAPARD javljaju se kao nositelji i gospodarski subjekti.

Tablica 15. Projekti realizirani sredstvima iz pretpristupnih fondova PHARE i SAPARD

Izvor financiranja	Ime projekta	Nositelj	Vrijednost projekta u €
PHARE 2005	Proširenje infrastrukture u Poslovnoj zoni Šopot	Grad Benkovac	851.256,00
PHARE 2006	Biti mlad - biti aktivan	OGi Osijek	75.652,00
	Cheese Route - Uspostava staze sireva na području Općine Gračac	Općina Gračac	142.000,00
	SIPA (Jačanje ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima)	Razvojna agencija Šibensko-kninske županije/Razvojna agencija Zadarske županije	187.697,60
	Hstec - Razvoj inovativnih pogonskih sustava uz pomoć Product Lifecycle Management-a	Hstec d.d.	157.709,75
SAPARD		Arbacommerce d.o.o.	841.291,30
		Paška sirana d.d.	1.351.351,35
		Ostrea d.o.o.	1.351.351,35
		Sirena – mala sirana d.o.o. Kolan	1.158.764,32

Izvor: Upravni odjel za razvoj i europske procese Zadarske županije, privatna poruka (12.05.2017.) Izrada: Obrada autorice

Iz fonda PHARE 2006 zadarska tvrtka HSTEC d.d. dobila je sredstva za projekt HSTEC - Razvoj inovativnih pogonskih sustava uz pomoć Product Lifecycle Management-a vrijedan 157.709,75 €. Sredstva iz SAPARD-a dobili su pak Arba commerce d.o.o., Paška sirana d.d., Ostrea d.o.o., Sirena – mala sirana d.o.o. Kolan. Nova financijska perspektiva EU-a 2007. godine značila je i novi okvir i pravila financiranja projekata.

4.2.2. FINANCIJSKA PERSPEKTIVA 2007. – 2013.

Kako je ranije objašnjeno za vrijeme trajanja financijske perspektive 2007.-2013. Hrvatska je od zemlje kandidatkinje, postala država članica EU-a. U ovom razdoblju porastao je broj gospodarski subjekata iz Zadarske županije koji su bili uspješni u natječajima za dobivanje bespovratnih sredstava iz fondova i programa EU-a. U pretpristupnom periodu na raspolaganju su bila sredstva IPA programa, a gospodarski subjekti su ponajviše koristili Mjeru 5 usmjerenu na ruralni razvoj, ta se mjera nazivala IPARD - Instrument for Preaccession Assistance for Rural Development. Sredstva su kroz ovu mjeru tako uz općine dobili i M.T.O. Paleka iz Zemunika Donjeg, Ribarska zadruga OMEGA 3, iz Kali, Marikomerc d.o.o. iz Poličnika, Arbacommerce d.o.o. iz Zadra, OPG Sandra Babac, Puntica d.o.o. Vinjerac, Trešnja d.o.o. Zemunik te Poljoprivredna zadruga Dubrava Raštane Donje.

Tablica 16. Projekti realizirani sredstvima iz IPA programa u Zadarskoj županiji

Program	Ime projekta	Nositelj/partner u RH	Vrijednost projekta u €
IPA I Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija	Obnova Maškovića Hana	Ministarstvo kulture RH	2.683.086,10
	B.transparent	Eko Zadar/Zadarska županija/Natura Jadera	175.597,81
	Foster Children Rights	Udruga Društvo naša djeca/ZADRA NOVA	130.186,90
IPA II prekogranična suradnja RH – BiH	BEE Promoted	Prehrambeno-biotehnološki fakultet, Centar za prehrambenu tehnologiju i biotehnologiju, Zadar	649.509,62
	CB-GREEN Cross-Border- Green, Renewable & Energy Efficiency Network	Grad Zadar	499.066,54
	Kamen	Razvojna agencija Splitsko dalmatinske županije/ Razvojna agencija Zadarske županije	563.000,00
	Una - Spring of Life	Zadarska županija	421.050,24
	Talking Books	Znanstvena knjižnica Zadar / Razvojna agencija Zadarske županije	99.889,47

Program	Ime projekta	Nositelj/partner u RH	Vrijednost projekta u €
IPA II prekogranična suradnja RH – BiH	Zeleni otoci	Javna ustanova Natura Jadera/Zadarska županija,/Zadra/ Grad Zadar	523.417,49
	Suport to CSO	Udruga Una	115.956,50
IPA II Jadranska prekogranična suradnja	HAZADR	Regija Puglia / Zadarska županija	3.291.127,99
	ECOSEA	Regija Veneto / Zadarska županija	3.757.555,00
	Love Your Heart	Istarska županija / Zadarska županija	1.433.290,00
	Roof Of Rock	Geološki zavod Slovenije / Razvojna agencija Zadarske županije	2.278.133,31
	IPATECH	Consiglio per la ricerca e la sperimentazione di agricoltura / HGK Komora Zadar	1.748.550,00
	HERA	Zadarska županija / Razvojna agencija Zadarske županije	8.842.602,24
	Holistic	Splitsko-dalmatinska županija /Zadarska županija	9.363.801,29
	Hives	Agencija za razvoj Zadarske županije - partner	1.050.000,00
	Blue SKILLS	Agencija za razvoj Zadarske županije - partner	720.190,00
IPA IIIc Znanost i inovacije	Višnja Maraska kao sastojak funkcionalne hrane	Centar za prehrambenu tehnologiju i biotehnologiju u Zadru	496.800,00
IPA IIIc Jačanje poduzetništva	The flower of salt & business	Solana Nin/ Razvojna agencija Zadarske županije	158.790,00
	EE Marex	Marex/ Razvojna agencija Zadarske županije	140.000,00
	IQ food	Marex gel d.o.o./ZADRA	141.996,00
	Poboljšanje poslovne konkurentnosti putem elektroničkog poslovanja (e- business)	ZADRA NOVA	1.600.000,00
IPA IV Razvoj ljudskih potencijala	WORK-out	Bjelovarsko-bilogorska županija/Zadarska županija/ Razvojna agencija Zadarske županije	92.474,49

Program	Ime projekta	Nositelj/partner u RH	Vrijednost projekta u €
IPA IV Razvoj ljudskih potencijala	Zajedno ka socijalnom uključivanju	Cenzura Plus/ Udruga Prospero iz Gračaca	140.194,20
	Zajedno ka zapošljavanju i socijalnom uključivanju	Cenzura Plus/ Udruga Prospero iz Gračaca	117.622,31
	Tradicionalnom proizvodnjom i modernim vještinama do razvoja i prosperiteta	Općina Lišane Ostrovičke	87.884,69
	Modifikacija postojećih nastavnih planova uvođenjem novih tehnologija	Pomorska škola Split/ Pomorska škola Zadar	169.760,00
	REACH – out	Zadarska županija/ ZADRA	213.231,00
	Kompetentni dionici – snažno partnerstvo	Zadarska županija/ ZADRA	42.347,39
	PoTRaGa	Grad Zadar/Zadarska županija/ ZADRA	161.447,18
	B HIVE	Eko Zadar/ Grad Zadar/ ZADRA	187.517,50
	Old skills for new jobs	Općina Lišane Ostrovičke	170.000,00
	Jačanje kapaciteta ustanova za obrazovanje odraslih	Tehničko veleučilište u Zagrebu/Pomorska škola Zadar	210.933,91
	SOELA: električni automobil	Tehnička škola Sisak/ Strukovna škola Vice Vlatkovića Zadar	189.149,51
	Velebit Area Eco-Social Development: Work in Progress!	ZADRA	60.000,00
IPARD Mjera 103		M.T.O Paleka, Zemunik Donji	426.066,83
		Ribarska zadruha OMEGA 3, Kali	1.454.754,05
		Marikomerc d.o.o. Poličnik	184.874,44
		Arbacommerce d.o.o. Zadar	1.504.662,16

Program	Ime projekta	Nositelj/partner u RH	Vrijednost projekta u €
IPARD Mjera 103		Puntica d.o.o. Vinjerac	402.376,44
		Ostrea d.o.o Stankovci	1.510.000,00
		Padrele riba d.o.o. Bibinje	707.000,00
IPARD Mjera 301		Općina Poličnik	1.000.000,00
		Grad Biograd na Moru	851.351,35
		Općina Pašman	853.108,10
		Općina Pakoštane	950.000,00
		Općina Preko	852.951,00
		Općina Zemunik Donji	660.000,00
IPARD Mjera 302		OPG Sandra Babac	73.783,78
		Ugostiteljski obrt Oleandar, Poljica brig	58.420,00
		Vodenica Vrelo d.o.o. Zadar	39.600,00
		Vodenica Vrelo d.o.o. Zadar	120.000,00
IPARD Mjera 202		LAG Laura	118.000,00
		LAG Mareta	118.000,00
IPARD Mjera 101		Trešnja d.o.o. Zemunik	281.241,79
		Poljoprivredna zadruga Dubrava, Raštane Donje	109.168,64
		Vrana d.o.o. Biograd na Moru	155.000,00
		OPG Stevan Drača, Benkovac	152.600,00
		Teši tunolov d.o.o. Poličnik	1.210.000,00
		Mišlov d.o.o. Poličnik	1.270.000,00
		Žižanj d.o.o. Tkon	43.000,00
		Uljara Nadin, obrt za preradu maslina, Benkovac	112.200,00
		Ribarska zadruga Ribarska sloga, Kali	1.050.000,00
IPA 2012	Building Capacities of CSO's for ensuring effective implementation of the EU standard in the Enforcement of Humans Rights	Društvo naša djeca Zadar/ Zadarska županija	130.187,00
IPA 2010 LEFTOVERS	Razminiranje područja Zemunika donjeg	Hrvatski centar za razminiranje	1.856.706,00

Izvor: Upravni odjel za razvoj i europske procese Zadarske županije, privatna poruka (12.05.2017.) i IPA program prekogranične suradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina 2007.-2013 (<http://www.cbc-cro-bih.net/en/?lang=hr>) (15.09.2017.) Izrada: Obrada autorice

Uz sredstva koje su gospodarski subjekti u privatnom vlasništvu povukli kroz IPARD, i kroz druge mjere Programa IPA realizirani su projekti privatnih gospodarskih subjekata - „IQ food - Pametna hrana - kvalitetnija hrana“ (141.996,10 €) tvrtke Marex - Gel d.o.o., „Energetski učinkovita proizvodnja u Marex-elektrostroju“ (140.000,00 €) tvrtke Marex-elektrostroj te „Cvijet soli & poslovanja – ekološka proizvodnja jestive i terapijske soli“ (158.066,42 €) Solane Nin.

Ujedno je u ovom financijskom razdoblju nakon ulaska u Uniju započelo financiranje projekata sredstvima iz Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog socijalnog fonda i Kohezijskog fonda zajedno nazvani Strukturnim instrumentima.

Tablica 17. Projekti financirani sredstvima EU kroz OP Promet, OP Razvoj ljudskih potencijala, OP Regionalna konkurentnost i OP Zaštita okoliša u financijskom razdoblju 2007.-2013. u Zadarskoj županiji (bez projekata navedenih u Tablici 16.)

Operativni program	Naziv projekta	Datum ugovaranja	Zaključni datum provedbe aktivnosti	Bespovratna sredstva (HRK)	Ukupno prihvatljivi troškovi (HRK)
Zaštita okoliša	Izgradnja dijelova sustava javne vodoopskrbne mreže na području aglomeracije Zadar	9.3.2016.	30.9.2017.	8.042.101,96	12.143.603,65
	Izgradnja kanalizacijskog kolektora Lokunja – Sv. Jelena	5.9.2016.	30.9.2017.	5.754.852,12	8.280.098,11
	Izgradnja kanalizacijskog sustava biogradske rivijere - podsustava Biograd n/M	7.3.2016.	30.9.2017.	8.037.600,00	12.319.215,05
	Izgradnja vodoopskrbnog sustava Košljun - Sv. Martin	5.9.2016.	30.9.2017.	7.893.591,43	11.362.869,93
	Izgradnja vodovodne mreže naselja Pridraga II faza	5.9.2016.	30.9.2017.	5.259.849,24	7.757.838,24
	Tehnička pomoć za jačanje kapaciteta korisnika za uspostavu i izgradnju Centra za gospodarenje otpadom Biljane Donje	28.8.2015.	31.12.2016.	140.930,00	165.800,00
	Vodno-komunalni objekti aglomeracije Benkovac	5.9.2016.	30.9.2017.	16.751.596,23	24.356.414,40
	Agglomeracija Preko, Kali, otok Ugljan			1.683.850,00	1.981.000,00
	Izrada studijsko-projektne dokumentacije za izgradnju integralnog sustava odvodnje aglomeracija Zadar i Petrčane			2.839.000,00	3.340.000,00
	Izrada studijsko-projektne dokumentacije za Projekt razvoja sustava vodoopskrbe i odvodnje aglomeracija Biograd, Pašman i Tkon			11.726.138,88	13.795.457,50
Promet	Izrada studije izvedivosti s analizom troškova i koristi vezano za nabavu novih putničkih vlakova	26.4.2016.	30.9.2016.	850.000,00	1.000.000,00
	Izrada studije uvođenja Europskog sustava upravljanja željezničkim prometom (ERTMS)	8.6.2015.	31.12.2016.	4.250.000,00	5.000.000,00
	Master plan održive mobilnosti zadarske regije	20.5.2015.	30.9.2016.	2.447.830,00	2.879.800,00
	Plan provedbe za sanaciju opasnih mjesta na državnim cestama Republike Hrvatske	16.10.2015.	31.12.2016.	559.300,00	658.000,00

Operativni program	Naziv projekta	Datum ugovaranja	Zaključni datum provedbe aktivnosti	Bespovratna sredstva (HRK)	Ukupno prihvatljivi troškovi (HRK)
Razvoj ljudskih potencijala	"3R" (razgovor – razumijevanje - rezultat)	27.7.2015.	26.7.2016.	958.445,75	958.445,75
	Lokalne mreže podrške mladima u riziku - osnaženi, educirani, aktivni, zaposleni	20.7.2015.	19.7.2016.	717.281,20	717.281,20
	SOS za MS - podrška i razvoj socijalnih usluga i inkluzivnog volonterstva	29.12.2014.	28.2.2016.	522.423,82	522.423,82
	Upravljajmo budućnosti	29.4.2015.	28.5.2016.	2.481.534,45	2.481.534,45
	Solidarnost i kvaliteta u pružanju socijalnih usluga	29.12.2014.	28.12.2015.	749.989,67	749.989,67
	3D tvornica budućnosti	20.4.2015.	20.4.2016.	1.999.910,80	1.999.910,80
	Adria wellness turizam	30.11.2015.	29.11.2016.	1.344.097,89	1.414.839,88
	AgVenturers – motivacija i edukacija nezaposlenih mladih ljudi iz ruralnih područja u zaleđu Zadarske županije za samozapošljavanje u maslinarstvu i vinogradarstvu	5.2.2015.	5.8.2016.	874.718,11	1.136.440,31
	AlterPOP: Poticanje poduzetništva kroz promociju Alternativne POLjoprivredne Proizvodnje	20.8.2015.	19.5.2016.	274.436,00	288.880,00
	CARE-A-NET: Zagovaračka mreža za mlade koji izlaze iz alternativne skrbi	10.2.2014.	10.8.2015.	671.015,90	790.919,22
	Centar za obuku Sv. Filip i Jakov	27.2.2015.	27.2.2016.	441.451,60	506.585,38
	Cjeloživotnim obrazovanjem učitelja do škole za sve	31.8.2010.	31.8.2011.	709.483,85	834.686,85
	Cjeloživotno slušanje	21.8.2013.	21.12.2014.	1.472.867,38	1.735.234,90
	Daljnji razvoj standarda zanimanja	9.3.2015.	30.6.2016.	760.956,35	760.956,35
	Dijalog za sigurnost - sigurnost za dijalog	27.7.2015.	26.6.2016.	1.207.572,11	1.207.572,11
	Djelujemo lokalno, ali jasno, kompetentno i glasno	10.2.2014.	10.4.2015.	683.260,82	803.836,29
	Drugo lice invalidnosti	10.2.2014.	10.2.2015.	744.966,52	974.321,87
	Društveno (socijalno) poduzetništvo – korak prema boljoj socijalnoj uključenosti	19.4.2013.	19.11.2014.	899.458,58	999.509,49

Operativni program	Naziv projekta	Datum ugovaranja	Zaključni datum provedbe aktivnosti	Bespovratna sredstva (HRK)	Ukupno prihvatljivi troškovi (HRK)
Razvoj ljudskih potencijala	Društvo građana – povećanje vidljivosti i utjecaja udruga civilnoga društva i građana u procesu donošenja odluka	12.11.2013.	12.11.2014.	352.833,47	415.098,19
	EDUCA - Novi sustav sindikalnog osposobljavanja	27.7.2015.	26.7.2016.	1.797.282,11	1.797.282,11
	Eko-društveni razvoj u Velebitskom području: radovi u tijeku	12.11.2013.	12.5.2015.	449.802,47	648.691,20
	E-MOBIL, Ekološki usmjeren i moderniziran kurikulum za automehatroničare	23.4.2015.	3.5.2016.	2.298.376,75	2.298.376,75
	E-Quality: Povezivanje kvalitete i socijalne uključenosti u visokom obrazovanju u Hrvatskoj	21.8.2013.	21.4.2015.	804.589,11	1.019.887,32
	FENIKS – projekt socijalnog uključivanja liječenih ovisnika	3.12.2010.	3.12.2011.	593.920,09	698.729,51
	Garancija za SVE mlade	10.2.2014.	10.8.2015.	749.678,40	897.926,02
	HEAR ME OUT – podizanje svijesti i stvaranje prilika za zapošljavanje gluhih i nagluhih osoba	10.3.2015.	10.7.2016.	580.811,38	722.132,81
	Informatizacija i stručne edukacije u centrima za socijalnu skrb (ISECSS)	18.6.2015.	17.6.2016.	5.172.338,50	5.172.338,50
	Interdisciplinarni model terminološkoga upravljanja – sociokognitivni temelj obradbe strukovnih jezika (IMOTEP)	29.6.2015.	29.9.2016.	286.505,32	286.505,32
	INTOwork – osposobljavanje nezaposlenih osoba sa slušnim i vizualnim oštećenjima, tjelesnih invalida i oboljelih od multiple skleroze na radnom mjestu radi povećanja njihove konkurentnosti na tržištu rada	9.4.2015.	9.8.2016.	726.034,66	1.031.298,89
	INVET – Inovativna metodologija podučavanja	31.8.2010.	31.10.2011.	1.804.744,52	2.148.249,68
	Istraživanje kvalitete i promidžba NOVigradske DAGnje – INOVaDA	29.6.2015.	29.9.2016.	453.512,98	453.512,98
	Izgradnja kapaciteta za programsko financiranje visokih učilišta	8.6.2015.	3.10.2016.	1.950.750,00	2.295.000,00

Operativni program	Naziv projekta	Datum ugovaranja	Zaključni datum provedbe aktivnosti	Bespovratna sredstva (HRK)	Ukupno prihvatljivi troškovi (HRK)
Razvoj ljudskih potencijala	Izrada standarda zanimanja i standarda kvalifikacije stručnjaka za obrazovanje odraslih	30.6.2015.	30.9.2016.	896.900,00	944.546,00
	Izrada standarda zanimanja/kvalifikacija uz unaprjeđenje zdravstvenih studijskih programa	29.6.2015.	29.9.2016.	2.589.410,00	2.725.696,70
	MEDINFO – Razvoj kurikuluma za Interdisciplinarni poslijediplomski specijalistički studij medicinske informatike	27.6.2013.	18.2.2015.	912.727,66	1.259.977,44
	Misli plavo - otok Ugljan	29.12.2014.	28.12.2015.	199.930,00	199.930,00
	Modernizacija doktorske izobrazbe kroz implementaciju HKO-a	27.6.2013.	18.2.2015.	1.986.914,50	2.182.702,94
	Multidimenzionalna analiza socijalne uključenosti djece s teškoćama i studenata s invaliditetom u obrazovnom procesu	21.8.2013.	21.11.2014.	1.008.674,96	1.276.965,35
	Neka se i glas građana čuje	10.2.2014.	10.8.2015.	749.682,75	1.093.948,30
	Obrazovanjem do samostalnog poduzetništva	22.10.2010.	22.10.2011.	1.499.268,03	1.844.118,09
	Obrazovni ishodi i radne karijere mladih koji su odrasli u siromaštvu	30.6.2015.	31.10.2016.	941.999,00	957.802,00
	Odgovorna zajednica - garancija za bolju kvalitetu života građana/ki	9.10.2013.	9.4.2015.	1.349.343,07	1.499.436,72
	Osiguravanje pomoćnika učenicima s teškoćama u osnovnim i srednjim školama kojima je osnivač Zadarska županija	14.11.2014.	30.9.2015.	942.581,86	1.108.919,84
	Osobni asistent - neovisan život	29.10.2015.	28.10.2016.	563.280,86	563.280,86
	Osobni asistent za oboljele od multiple skleroze Zadarske županije	29.10.2015.	28.10.2016.	377.778,16	377.778,16
	Podrška uključivanju djece s teškoćama u razvoju u redovne vrtiće u Hrvatskoj	21.8.2013.	21.2.2015.	921.065,18	1.384.435,87
	Poduzetništvo i obrtništvo je IN	20.7.2015.	19.7.2016.	229.014,28	241.067,67
	Pojavnost mikotoksina u hrvatskim žitaricama (CroMycoScreen)	29.6.2015.	29.9.2016.	776.078,34	776.078,34

Operativni program	Naziv projekta	Datum ugovaranja	Zaključni datum provedbe aktivnosti	Bespovratna sredstva (HRK)	Ukupno prihvatljivi troškovi (HRK)
Razvoj ljudskih potencijala	Poticanje zapošljavanja mladih kroz razvoj ruralnog turizma	2.5.2011.	2.5.2012.	898.913,14	1.058.416,53
	Potpora socijalnoj uključenosti i integraciji na tržište rada žena koje su preživjele obiteljsko nasilje te druge oblike rodno uvjetovanog nasilja	3.12.2010.	3.12.2011.	843.409,07	992.362,73
	POUZD 2.0	30.11.2015.	29.11.2016.	1.098.886,40	1.163.828,00
	Pr(a)vi put u biznis!- Projekt promicanja poduzetništva ugroženih skupina	21.7.2015.	30.9.2016.	235.549,37	248.236,50
	Prema punim potencijalima – Volontiranje osnažuje ljude i zajednice	10.3.2014.	10.9.2015.	899.652,02	1.152.956,55
	Primjena inovativnih metoda podučavanja i komunikacije sukladno smjernicama ruralnog razvoja	20.4.2015.	30.4.2016.	1.291.635,00	1.291.635,00
	Prirodoslovna lepeza za mlade znanstvenike - suvremena nastava za izazove tržišta	23.10.2015.	22.10.2016.	2.294.739,50	2.294.739,50
	Promicanje višejezičnosti u Zadru: etnojezični vitalitet Arbanasa (ProViZA)	22.7.2015.	22.10.2016.	382.246,12	382.246,12
	Promicanje zapošljivosti mlade populacije na geografski izoliranim / udaljenim otocima	10.2.2014.	10.2.2015.	397.358,13	473.158,08
	Provedba programa javnih radova za aktivaciju žena u lokalnoj zajednici	31.3.2016.	31.12.2016.	75.293.396,88	75.293.396,88
	Radio - osnova medijske pismenosti	20.4.2015.	4.5.2016.	1.897.194,00	1.897.194,00
	Ravnatelj: profesija i kvalifikacija, a ne funkcija	18.6.2015.	1.11.2016.	1.945.631,22	2.048.032,87
	Razvoj elemenata kvalifikacija, programa i kurikuluma u dijelu računalne kompetencije u osnovnoškolskom obrazovanju	27.6.2013.	18.2.2015.	2.979.545,56	3.275.665,77
	Razvoj međuzupanijskog e-learning sustava za ustanove za obrazovanje odraslih	18.10.2013.	18.10.2014.	1.102.692,19	1.550.685,13

Operativni program	Naziv projekta	Datum ugovaranja	Zaključni datum provedbe aktivnosti	Bespovratna sredstva (HRK)	Ukupno prihvatljivi troškovi (HRK)
Razvoj ljudskih potencijala	Razvoj nacionalnog standarda kvalifikacije za učitelje kao podloge za uvođenje sustava licenciranja učitelja	27.6.2013.	18.2.2015.	1.728.910,23	2.521.747,69
	Razvoj standarda zanimanja, standarda kvalifikacija i diplomskih studijskih programa u kineziologiji	18.6.2015.	18.9.2016.	563.980,51	593.663,70
	Socijalne usluge - nove mogućnosti za zapošljavanje	23.7.2015.	22.9.2016.	1.301.570,32	1.301.570,32
	SPEAK UP - Socijalnim dijalogom do unapređenja radnih uvjeta u sektoru cestovnog prometa	29.7.2015.	17.9.2016.	853.264,00	853.264,00
	Spin Asistent +	29.10.2015.	28.10.2016.	744.665,55	744.665,55
	STEP FORWARD – Korak naprijed u jačanju kapaciteta Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Zadarske županije	9.12.2014.	9.8.2016.	223.793,48	319.476,72
	Studirajmo zajedno	21.8.2013.	21.2.2015.	1.757.305,66	2.202.413,42
	Širenje usluge osobne asistencije	29.10.2015.	28.10.2016.	563.169,06	563.169,06
	Škola puna mogućnosti - pomoćnici u nastavi za razvoj mogućnosti svih učenika	12.11.2014.	31.7.2015.	1.918.542,16	1.977.878,52
	Tesla je znao	30.11.2015.	29.11.2016.	1.418.971,45	1.493.811,40
	Udruga VESTA Zadar - Projekt usluge osobne asistencije za osobe s invaliditetom	21.12.2015.	20.12.2016.	270.314,68	270.314,68
	Ukusne kompetencije	22.10.2010.	22.10.2011.	1.067.573,97	1.433.369,95
	Unapređenje studijskog programa Dentalna medicina u skladu s HKO	18.6.2015.	18.9.2016.	2.436.799,96	2.565.052,59
	Usvajanje načela HKO u visokoobrazovnim institucijama u polju ekonomija – ECONQUAL	18.6.2015.	18.9.2016.	3.794.856,45	3.994.842,20
	Uz aktivno građanstvo prema razvoju i boljoj kvaliteti života u lokalnim zajednicama u Južnoj Hrvatskoj	12.11.2013.	12.11.2015.	449.850,00	529.248,53
	VETVET modulima do kurikuluma praktične nastave	21.4.2015.	21.4.2016.	1.580.572,69	1.580.572,69

Operativni program	Naziv projekta	Datum ugovaranja	Zaključni datum provedbe aktivnosti	Bespovratna sredstva (HRK)	Ukupno prihvatljivi troškovi (HRK)
Razvoj ljudskih potencijala	Višerazinska podrška promociji socijalnog uključivanja i zapošljavanja osoba s posebnim potrebama te marginaliziranih skupina	3.12.2010.	3.12.2011.	801.338,20	942.750,79
	Volontiranje – šansa za nove kompetencije	12.2.2015.	12.6.2016.	1.091.325,98	1.148.885,19
	Zajedno ka zapošljavanju i socijalnom uključivanju	26.1.2011.	26.1.2012.	749.592,25	881.873,27
	Zajedno za prirodu i okoliš	9.12.2013.	9.12.2015.	449.784,62	896.878,69
	Znanje za sve	5.11.2010.	5.11.2011.	1.586.432,99	1.888.610,73
	Znanjem do boljeg socijalnog dijaloga	27.7.2015.	26.7.2016.	923.934,49	923.934,49
	Žene – most ka zajedničkom uspjehu	16.11.2010.	16.11.2011.	705.763,44	830.309,89
	Žene na tržištu rada	26.2.2009.	22.8.2012.	6.534.071,25	6.534.071,25
Regionalna konkurentnost	Aditivne tehnologije za mala i srednje velika poduzeća	29.3.2013.	29.3.2015.	4.137.454,44	4.895.816,37
	Coworking Zadar – Inovativnost kroz suradnju	13.6.2014.	13.12.2015.	4.285.049,40	5.043.014,48
	E - ovjera tiska	16.1.2015.	15.10.2015.	498.424,84	623.031,05
	ENHEMS-zgrade	9.4.2013.	31.7.2015.	3.591.251,07	4.267.170,94
	Informatizacija poslovanja uvođenjem suvremenih ICT tehničkih rješenja u operativne poslovne procese tvrtke Euronautic	16.1.2015.	25.5.2016.	377.041,00	538.630,00
	Istraživanje i promocija korištenja plitkih geotermalnih potencijala u Republici Hrvatskoj	3.6.2013.	3.6.2015.	3.138.167,32	3.821.440,96
	Izgradnja KApaciteta za Razvoj i Umjeravanje optičkih i rendgenskih vizijskih Sustava (IKARUS)	1.12.2014.	1.4.2016.	5.183.462,88	8.040.450,82
	Kompetencijska mreža zasnovana na informacijsko-komunikacijskim tehnologijama za inovativne usluge namijenjene osobama sa složenim komunikacijskim potrebama	29.3.2013.	29.3.2015.	4.121.770,04	5.752.644,91
	Obnova i turistička valorizacija kulturno povijesnog kompleksa Kneževe palače	1.10.2014.	1.12.2016.	35.679.090,57	37.799.651,00

Operativni program	Naziv projekta	Datum ugovaranja	Zaključni datum provedbe aktivnosti	Bespovratna sredstva (HRK)	Ukupno prihvatljivi troškovi (HRK)
Regionalna konkurentnost	Tehnologija električnih strojeva s trajnim magnetom za povećanje energetske učinkovitosti u električnoj vuči i brodskoj propulziji	8.4.2013.	8.4.2015.	1.780.339,41	2.095.996,45
	Ubrzana identifikacija stanica u kliničkoj primjeni	19.3.2013.	19.3.2015.	3.983.776,16	4.732.449,74
	Uređenje i opremanje Razvojno-inovacijskog centra (iNavis) u Šibeniku	16.6.2014.	16.6.2016.	7.494.044,55	9.542.906,55

Izvor: Strukturni fondovi - <http://www.strukturnifondovi.hr/karte-projekata> (10.10.2017.) Izrada: Obrada autorice

Tablica 18. Projekti sufinancirani Programima EU u financijskom razdoblju 2007.-2013. u Zadarskoj županiji

Program	Naziv projekta	Visina EU sufinanciranja u €	Koordinator projekta/Projektни partner u Zadarskoj županiji
Comenius	Ethical education primary and pre-primary schools for a sustainable and dialogic future	269.055,00	Udruga za poticanje neformalnog obrazovanja, kritičkog mišljenja i filozofije u praksi Mala filozofija
	(Working with) dr. EUOz		Medicinska škola Ante Kuzmanića Zadar
	Small local communities for protecting Nature		Grad Biograd na Moru (koordinator)
	Europe seen through its Leading Personalities		Gimnazija Jurja Barakovića Zadar
	Improving Competitive Intelligence Abilities of Small and Medium-Sized Enterprises		Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA
	Preparatory visit – High school BNM	1.040,00	Visoka škola za poslovanje i upravljanje Zaprešić – dislocirani studij BnM
Mladi na djelu	Glazbena kultura	8.000,00	Udruga za razvoj zajednica BNM
	Music culture 3	15.105,00	Udruga za razvoj zajednice BNM
	Music culture 4	11.518,44	Udruga za razvoj zajednice BNM (koordinirator)
	Social Media for Social Change	20.594,00	LAG Laura
	SV GET INVOLVED 2	24.301,00	LAG Laura
	Eight Intelligences	23.888,00	LAG Laura
	TC Safety Net 2	24.720,00	LAG Laura
	TC “PR + NGO = Work well done”	21.698,00	LAG Laura
	Click on action	12.523,00	LAG Laura
	Sending Hope	17.397,00	LAG Laura
	Summer street party	21.707,00	LAG Laura
	Coloring differences to equality	12.765,00	LAG Laura
	Youth Centers - uniting young people		Udruga pašmanske mladeži "Dica"
	VOLONTAIRES SANS FRONTIERES	12.097,00	Studentska kazališna udruga "Francofolie"
	YE Let's change the perspective		LAG Laura
	YE Let's Play		LAG Laura
	YE Be the Change		LAG Laura

Program	Naziv projekta	Visina EU sufinanciranja u €	Koordinator projekta/Projekttni partner u Zadarskoj županiji
Mladi na djelu	Hurricane of possibilities	13.706,00	LAG Laura
	Upoznajmo srce Jadrana	5.850,00	Udruga Hippocampus Biograd
	Čistimo zajedno II	9.258,00	Udruga Hippocampus Biograd
	Training Course for Public Relations and Image Mangement		Association for development of community Biograd na Moru
	What's in it for young people? - participation	28.190,00	Udruga pašmanske mladeži "Dica"
Erasmus Mundus	S1-L10-JoinEU-SEE-Scholarship scheme for academic exchange between EU and Western Balkan countries (Albania, Bosnia-Herzegovina, FYROM, Kosovo, Montenegro, Serbia)		Sveučilište u Zadru
	JoinEU-SEE - PENTA – EU & South Eastern Europe: Participating, Exchanging and Networking in a Transnational Alliance for Internationalization in Higher Education		Sveučilište u Zadru
Tempus	Example of excellence for Joint (Degree) Programme Development in South-Eastern Europe		Sveučilište u Zadru
	Modernising Teacher Education in a European Perspective		Sveučilište u Zadru
	Towards Equitable and Transparent Access to HE in Croatia		Sveučilište u Zadru
	"Opening University towards Society: Linking Education-Research-Innovation"		Sveučilište u Zadru
Europa za građane	IC-UC - Interkulturalno jedinstvo građana	53.466,16	Grad Biograd na Moru
	Mogućnosti volontiranja u podršci starijim i socijalno isključenim građanima u Europskoj uniji	33.821,72	Zadarska županija
	European picnic – Four generation for Europe	25.000,00	Grad Biograd na Moru

Program	Naziv projekta	Visina EU sufinanciranja u €	Koordinator projekta/Projektни partner u Zadarskoj županiji
Europa za građane	La costruzione dell'Europa dall basso: sviluppo sostenibile, il volontariato e invacchiamento attivo	7.000,00	Grad Biograd na Moru
	West to the east	7.000,00	Grad Biograd na Moru
	Get Yourself Connected	5.000,00	Grad Biograd na Moru
	Joint venture for a better life	13.000,00	LAG Laura
	Vsakdanje življenje brez ovir	15.000,00	Grad Biograd na Moru
	Elders in action	100.000,00	Grad Zadar
	EU network for the promotion of the Covenant of Mayors-ENPCOM project	100.000,00	Grad Zadar
	Eu – Fin (European Union Fishing Network)	80.000,00	ZADRA NOVA
CIP – Okvirni program za konkurentnost i inovacije	i- SCOPE	4.040.000,00	Zadarska županija
	CIP-PRO-E-BIKE	1.300.000,00	Grad Zadar
Leonardo Da Vinci	I-CIA of SMEs Improving Competitive Intelligence Abilities of Small and Medium-Sized Enterprises	274.575,00	ZADRA NOVA
	Italo-Croatian Mobility in Europlanning - ICROME	113.655,00	ZADRA NOVA

Izvor: Upravni odjel za razvoj i europske procese Zadarske županije, privatna poruka (12.05.2017.) i Europska komisija (<http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu-projects-compendium/>). (25. 11.2017) Izrada: Obrada autorice

U skupini prvih 15 projekata u Hrvatskoj koji su financirani sredstvima iz Strukturnih fondova bio je i zadarski projekt Obnove i turističke valorizacije Kneževe palače (Operativni program Regionalna konkurentnost 2007.- 2013. - Europski fond za regionalni razvoj).

Ujedno su u financijskom razdoblju 2007.- 2013. prijavitelji iz Hrvatske mogli sudjelovati i u transnacionalnim programima.

Tablica 19. Projekti financirani sredstvima iz transnacionalnih programa u financijskom razdoblju 2007. - 2013. u Zadarskoj županiji

Program	Ime projekta	Nositelj/partner u Zadarskoj županiji	Iznos sufinanciranja u €
SEE Program transnacional ne suradnje Jugoistočna Europa	GuardEn	Regija Peloponez, Grčka/Razvojna agencija Zadarske županije	2.125.000,00
MED Transnacional ni program Mediteran	REPUBLIC MED	Centar za obnovljive izvore energije iz Grčke /Razvojna agencija Zadarske županije	1.906.262,26
	MEDNET	Rete Autostrade Mediterranee/ Lučka uprava Zadar	5.000.000,00
	CITEK	Regija Marche/ Zadarska županija	1.285.000,00
	BLUENE	CONISMA – National Inter-University Consortium of Marine Sciences/ Razvojna agencija Zadarske županije	497.200,00
INTERREG IIIA	D.A.M.A.C. (Zaštita okoliša Jadranskog mora i komunikacije)	Zadarska županija	1.600.000,00
	ADRIATUR	Zadarska županija	1.400.000,00
INTERREG	HANS (Vještine umrežavanja za jadransko zdravlje)	Zadarska županija	540.000,00

Izvor: Upravni odjel za razvoj i europske procese Zadarske županije, privatna poruka (12.05.2017.)

Prema karti projekata navedenoj na središnjem internetskom portalu za informacije o EU fondovima u Republici Hrvatskoj www.strukturnifondovi.hr u ovom je financijskom razdoblju provedeno 122 projekata na području Zadarske županije financirani u okviru operativnih programa Regionalna konkurentnost, Promet, Zaštita okoliša i Jačanje ljudskih

potencijala u razdoblju 2007.-2013.¹⁰⁸ No ta brojka je veća, naime, uz kartu stoji i uputa kako „na karti nisu uključeni projekti tehničke pomoći kao ni projekti namijenjeni za pripremu projekata i projektne dokumentacije.“¹⁰⁹ Isto tako tu nisu navedeni projekti financirani sredstvima iz transnacionalnih programa te iz Programa EU.

Tablica 20. Projekti financirani sredstvima EU kroz druge kanale

Program	Ime projekta	Nositelj/partner u Zadarskoj županiji	Iznos sufinanciranja u €
Izrada studije izvedivosti i Analize troškova i koristi i ostale dokumentacije za sve tri faze projekta Campusa te izrada natječajne dokumentacije	New Campus and University Learning Resource Center	Sveučilište u Zadru – nositelj	800.000,00
Law 84/2011 – Balkan	ITHREU - Italy and Croatia: a partnership for Europe	INFORMEST / Razvojna agencija Zadarske županije	34.000,00
	ACOST - Coordinated activities for tourism development	INFORMEST / Razvojna agencija Zadarske županije	10.000,00
Fond za turizam	Citadela – Perivoj kulture	Grad Zadar/ZADRA NOVA	67.567,57
	TIC – Vrata u kulturu grada Zadra	Turistička zajednica Grada Zadra / ZADRA NOVA	1.000.000,00

Izvor: Upravni odjel za razvoj i europske procese Zadarske županije, privatna poruka (12.05.2017.)

Primjetno je kako je i u ovom financijskom razdoblju puno veći broj nositelja projekta i prijavitelje iz javnog, nego iz privatnog sektora.

¹⁰⁸ Europski strukturni i investicijski fondovi - http://www.strukturnifondovi.hr/karte-projekata?IsItSearch=yes®ija1=zadarska&Fund=&OperationalProgramme=&ProjectCode=&status_provedbe=&velicina_projekta= - pristupljeno 17. srpnja 2017.

¹⁰⁹ Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/karte-projekata> - - pristupljeno 17. srpnja 2017.

4.2.3. FINANCIJSKA PERSPEKTIVA 2014. – 2020.

U Zadarskoj županiji u tijeku je realizacija, prema dostupnim informacijama, na desetke projekata koji se financiraju sredstvima iz financijske perspektive 2014.-2020. Među ostalim Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA provodi projekt „Učinkovito upravljanje i korištenje sredstava Europskih strukturnih i investicijskih fondova na području Zadarske županije“.¹¹⁰ Cilj projekta, čije je provedba započela 1. listopada 2016. godine i odvijat će se do 31. ožujka 2019. godine je „povećanje korištenja sredstava Europskih strukturnih i investicijskih fondova u Zadarskoj županiji putem jačanja kapaciteta regionalnog koordinatora Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVE te sustavnom podrškom u vidu savjetodavnih usluga i jačanjem kapaciteta (potencijalnih) prijavitelja i korisnika u pripremi i provedbi projekata financiranih iz ESI fondova.“¹¹¹ U okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. financira se „izgradnja i opremanje dnevnih bolnica odjela za pulmologiju, onkologiju, infektologiju i dermatologiju Opće bolnice Zadar te adaptacija i opremanje dnevne bolnice službe za kirurgiju.“¹¹² Projekt je to vrijedan gotovo 50 milijuna kuna, te mu je odobreno 100% sufinanciranje i nominalno je jedan od najvrjednijih u Zadarskoj županiji financiran sredstvima EU-a. Iz istog operativnog programa stižu i sredstva ranije spomenuti projekt za Centra novih tehnologija u Poličniku. A kroz isti poziv, „Razvoj poslovne infrastrukture“ - odobrena su sredstva za projekt InZad inkubator 2.0 kojim se želi poboljšati platforma za pokretanje i početak rada MSP-ova i omogućiti bolja šansa za njihovu održivost na tržištu.¹¹³ Osim sredstava iz fondova Unije u financijskoj perspektivi 2014-2020 u Zadarskoj županiji su u provedbi i projekti financirani sredstvima Europske teritorijalne suradnje. Uz to se u ovoj financijskoj perspektivi u Zadru se nalazi i regionalni ured Program prekogranične suradnje Interreg Italija – Hrvatska.¹¹⁴ Uloga ureda je među ostalim za vrijeme otvorenih javni poziva odgovarati na upite potencijalnih prijavitelja,

¹¹⁰ Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA - <http://www.zadra.hr/ucinkovito-upravljanje-koristenje-sredstava-europskih-strukturnih-investicijskih-fondova-podrucju-zadarske-zupanije/> - pristupljeno 17. srpnja 2017.

¹¹¹ Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA - <http://www.zadra.hr/ucinkovito-upravljanje-koristenje-sredstava-europskih-strukturnih-investicijskih-fondova-podrucju-zadarske-zupanije/> - pristupljeno 17. srpnja 2017.

¹¹² Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA - <http://www.zadra.hr/vijesti/pocetna-konferencija-projekta-izgradnja-opremanje-dnevnih-bolnica-odjela-pulmologiju-onkologiju-infektorlogiju-dermatologiju-opce-bolnice-zadar-te-adaptacija-opremanje-dnevne-bolnice-sluzbe/> - pristupljeno 17. srpnja 2017.

¹¹³ Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta - <http://www.mingo.hr/page/ministarstvo-gospodarstva-poduzetništva-i-obrta-dodijelilo-23-odluke-o-financiranju-sukladno-pozivu-na-dostavu-projektnih-prijedloga-razvoj-poslovne-i> - pristupljeno 17. srpnja 2017.

¹¹⁴ Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA - <http://www.zadra.hr/vijesti/program-prekogranicne-suradnje-italija-hrvatska-2014-2020-nacionalni-info-dani-svecano-otvaranje-podrucnih-ureda-zadar-dubrovnik-zajednickog-tajnistva-programa/> - pristupljeno 17. srpnja 2017.

te po završetku natječaja, evaluacija pristiglih projekata. Vrijednost ovog programa je 237 milijuna € te su u prvom pozivu provedenom tijekom 2017. godine za financiranje odobrena četiri projekta u kojima kao partneri ili nositelji sudjeluju Zadarska županija i ZADRA NOVA.

U provedbi je i više od 10 projekata financiranih sredstvima iz Programa Unije, od čega je najveći broj projekata sufinanciran kroz program Erasmus+.

Broj projekata koji se u Zadarskoj županiji financiraju EU sredstvima u nadolazećem razdoblju još će se povećati jer je Gradu Zadru na raspolaganje 35 milijuna eura za ulaganja do 2020. godine. „ITU mehanizam instrument je EU za razvoj gradova kojim je Gradu Zadru stavljeno na raspolaganje 35 milijuna eura za ulaganje u 7 tematskih područja do 2020. godine. Uz pomoć ITU instrumenta i fondova EU Grad Zadar, zajedno sa lokalnim partnerskim institucijama, ima priliku realizirati dugo pripremane kapitalne projekte koji su od prioritetnog značaja za razvoj grada. Zadarski ITU strateški program sastoji se od ulaganja u tematski odvojena područja, koji zajedničkom realizacijom čine integriranu cjelinu: inteligentni promet, razvoj integriranog kulturnog programa, urbana obnova zapuštenih područja grada (brownfield), poticajno poslovno okruženje i dr.“¹¹⁵

Prema najjavama iz Grada Zadar, prvi projekti čije se realizacija planira ovom sredstvima su Centra za mlade u bivšoj vojarni Stjepana Radića¹¹⁶ te izgradnju i uređenje novog poduzetničkog inkubatora na Bulevaru, površine 3.000 četvornih metara.¹¹⁷

Gospodarski subjekti u privatnom vlasništvu koji svoje projekte financiraju ili sufinanciraju sredstvima EU, i u financijskom razdoblju 2014.-2020. do sad to najviše čine kroz mjere za poticanje ruralnog razvoja. Prema podacima dostupnim na internetskom stranicama Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju¹¹⁸ koja je nadležna za isplate EU sredstava iz Programa ruralnog razvoja 2014.-2020., od gotovo 200 projekata čija se realizacija financira uz potporu EU-a u financijskom razdoblju 2014.-2020. u Zadarskoj županiji, za njih više od 90 odobrena su sredstva kroz mjere Programa ruralnog razvoja. Za razliku od ostalih operativnih programa gdje dominiraju javni prijavitelji, ovdje se velikim dijelom radi o tvrtkama u privatnom vlasništvu i obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

¹¹⁵ Grad Zadar - <http://www.grad-zadar.hr/vijest/eu-fondovi--vijesti-73/pogledajte-promotivni-video-itu-mehanizma-za-grad-zadar--zadar-20-3794.html> - pristupljeno 20. prosinca 2017.

¹¹⁶ Grad Zadar - <http://www.grad-zadar.hr/vijest/eu-fondovi--vijesti-73/potpisani-ugovori-za-centar-za-mlade-i-novo-gradsko-groblje-4168.html> - pristupljeno 20. prosinca 2017.

¹¹⁷ Zadarski.hr - <http://zadarski.slobodnadalmacija.hr/4-kantuna/clanak/id/524785/30-milijuna-za-17-projekata--pocinje-obnova-providurove-palace-i-revitalizacija-muraja> - pristupljeno 4. siječnja 2018.

¹¹⁸ Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - <http://www.apprrr.hr/> - pristupljeno 20. studenoga 2017.

Tablica 21. Projekti financirani sredstvima iz ESI fondova u financijskom razdoblju 2014.-2020. u Zadarskoj županiji

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta (HRK)	Iznos EU sufinanciranja (HRK)	Vrijeme provedbe
Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020.	BLUE SMART	Grad Zadar	Sveučilište u Zadru	2.987.495,87	2.389.986,23	01.01.2017.-31.12.2018.
Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.	Učinkovito upravljanje i korištenje sredstava Europskih strukturnih i investicijskih fondova na području Zadarske županije	Zadarska županija	ZADRA NOVA	1.499.968,18	1.274.972,95	01.10.2016.-31.03.2019.
	Centar novih tehnologija	Poličnik	Zadarska županija	38.141.895,85	20.000.000,00	
	Razvoj i uspostava poslovne infrastrukture Poduzetničkog inkubatora	Biograd na Moru	Grad Biograd na Moru	37.979.211,52	20.000.000,00	
	InZad inkubator 2.0	Zadar	Inovativni Zadar d.o.o.	6.177.659,64	6.177.659,64	
	Izgradnja i opremanje dnevnih bolnica Odjela za pulmologiju, onkologiju, infektologiju i dermatologiju Opće bolnice Zadra te adaptaciju i opremanje dnevne bolnice Službe za kirurgiju	Zadar	Opća bolnica Zadar	49.998.615,00	49.998.615,00	

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta (HRK)	Iznos EU sufinanciranja (HRK)	Vrijeme provedbe
Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.	Izgradnje reciklažnog dvorišta u Benkovcu	Benkovac	Grad Benkovac		1.902.499,53	
	Reciklažno dvorište Biograd na Moru	Biograd na Moru	Grad Biograd na Moru	5.151.239,34	4367828,63	
	Zadar baštini – Integrirani kulturni program Grada Zadra 2020.	Zadar	Grad Zadar	66.461 390,00	56.492 181,60	
	Projekt CGO Biljane Donje	Biljane Donje	Eko d.o.o.	377.326.793,56	266.588.926,19	31.07.2015.- 28.02.2022.
	Revitalizacija i povezivanje atrakcija Parka prirode "Vransko jezero"	Biograd i PP Vransko jezero	Javna ustanova Park prirode Vransko jezero	29.851.461,04	18.963.599,00	
	Energetska obnova zgrade Osnovne škole Smiljevac	Zadar	Grad Zadar	5.497.708,19	1.918.930,96	
	Poboljšanje vodnokomunalne infrastrukture aglomeracije Nin-Privlaka-Vrsi	Grad Nin, općine Privlaka, Vir i Vrsi	Vodovod Vir d.o.o.	397.200.000	224.900.000	
	Obnova voznog parka Liburnije	Zadarska županija	Liburnija	36.000.000	30.600.000	
	Energetska obnova školske zgrade Osnovne škole Jurja Dalmatinca Pag	Zadar	Zadarska županija	10.241.673,85	3.529.851,57	
	Energetska obnova školske zgrade u Perivoju Vladimira Nazora Zadar	Pag	Zadarska županija			

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta (HRK)	Iznos EU sufinanciranja (HRK)	Vrijeme provedbe
Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.	ZadarZaDar - Doživljajna pedagogija u prirodoslovnim predmetima za razvoj darovitih učenika	Grad Zadar i Sv. Filip i Jakov	Osnovna škola Bartula Kašića Zadar	973.127,32	973.127,32	28.06.2017.- 27.12.2018.
	Inkluzija korak bliže društvu bez prepreka 2015-2016	Zadarska županija	Zadarska županija	2.635.770,88	2.372.193,79	21.08.2015.- 20.08.2016.
	Inkluzija korak bliže društvu bez prepreka 2016-2017	Zadarska županija	Zadarska županija	3.035.274,04	2.000.000,00	1.08.2016.- 31.08.2017.
	Inkluzija korak bliže društvu bez prepreka	Zadarska županija	Zadarska županija	12.684.504,00	8.000.000,00	01.08.2017.- 31.07.2021.
	Škola PUNa mogućnosti	Grad Zadar	Grad Zadar	2.665.725,40	2.399.152,86	1.09.2015.- 31.08.2016.
	Škola PUNa mogućnosti 3	Grad Zadar	Grad Zadar	2.089.158,90	1.775.785,06	01.08.2016.- 31. 07.2017.
	Škola PUNa mogućnosti 4	Grad Zadar	Grad Zadar	9.241,567,20	7.855,332,12	01.08.2017.- 31.07.2021.
	Volonterska šuma	Zadarska županija	Udruga „Eko Zadar“	759.857,25		01.06.2017.- 30.11.2018.
	VOLontiraj za PRIRODU, VOLontiraj za SEBE! – školskom volonterskom programu u zaštićenim područjima prirode	Zadarska, Šibenska i Splitsko-dalmatinska županija	Udruga Sunce, Split			01.09.2017.- 31.08.2019.
	InovA@skola	Zadar	OŠ Bartula Kašića, Zadar	1.450.438,32	1.450.438,32	30.11.2017.- 28. 07.2019.

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta (HRK)	Iznos EU sufinanciranja (HRK)	Vrijeme provedbe
Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.	Kako smo ispravljali Pisin toranj	Benkovac	Srednja škola kneza Branimira, Benkovac	1.102.017,57	1.102.017,57	
	(P)ostanimo financijsko i digitalno pismeni	Zadar, Glina, Gračac, Petrinja	Strukovna škola Vice Vlatkovića, Zadar	1.463.934,64	1.463.934,64	01.12.2017. - 31.11.2019.
	COOLturizacija - Uključivanje mladih Zadarske županije u kulturne i umjetničke aktivnosti	Zadarska županija	Zadarska županija	667.135,50	667.135,50	

Izvor: Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta (<https://www.mingo.hr/page/ministarstvo-gospodarstva-poduzetnistva-i-obrta-dodijelilo-23-odluke-o-financiranju-sukladno-pozivu-na-dostavu-projektih-prijedloga-razvoj-poslovne-i>), Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA (<http://www.zadra.hr/projekti/projekti-u-provedbi/>), Sveučilište u Zadru (<http://www.unizd.hr/uzz/projekti>), LAG Laura (<http://www.lag-laura.hr/2017/08/parku-prirodne-vransko-jezero-i-gradu-biogradu-odobreno-19-milijuna-kuna/>), Zadarska županija (<https://www.zadarska-zupanija.hr/index.php/projekti-zadarske-zupanije-europske>), Grad Zadar (<http://www.grad-zadar.hr/projekti-783/>), Eko Zadar (<http://ekozadar.hr/category/projekti/aktivni-projekti/>), Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA (<http://www.agrra.hr/projekti>), Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija (<http://www.inovacija-zadar.hr/projekti-u-provedbi/>), PP Vransko jezero (<http://www.pp-vransko-jezero.hr/hr/>), Grad Benkovac (<http://benkovac.hr/novosti/grad-benkovac-dobio-bespovratna-sredstva-za-izgradnju-reciklalnog-dvorista>), Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (<http://www.asoo.hr/defco/default.aspx?id=3676>). (15.01.2018.) Izrada: Obrada autorice

Tablica 22. Korisnici sredstava iz Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. u Zadarskoj županiji

Mjera iz Programa ruralnog razvoja	Naziv ulaganja	Naziv korisnika	Sjedište	Iznos odobrene potpore (HRK)
Mjera 4. Ulaganja u fizičku imovinu	Ulaganje u podizanje novih višegodišnjih nasada i u nabavu mehanizacije i opreme	ZORAN PERICA	Stankovci	1.121.029,40
	Ulaganje u podizanje novog nasada vinograda i ulaganje u poljoprivrednu mehanizaciju	ŠIME ŠKAULJ	Benkovac	309.812,45
	Ulaganje u protugradnu mrežu, poljoprivrednu mehanizaciju i opremu	POLJOPRIVREDNI OBRT "MIKS-AGRO"	Benkovac	2.858.503,49
	Ulaganje u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije i opreme za vlastitu poljoprivrednu proizvodnju	VLADO KARAMARKO	Jasenice	43.238,88
	Ulaganje u poljoprivrednu mehanizaciju i opremu	MITAR HABENŠUS	Benkovac	423.907,97
	Ulaganje u poljoprivrednu mehanizaciju i opremu, podizanje nasada	OLVIN PLUS d.o.o.	Kali	1.258.967,33
	Ulaganje u opremu za slobodan uzgoj kokoši nesilica i poljoprivrednu mehanizaciju	MIODRAG DEŠA	Zadar	832.991,96
	Ulaganje u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije	DRAGA KOŽUL	Benkovac	136.158,75
	Ulaganje u poljoprivrednu mehanizaciju	MILENKO ZAGORAC	Polača	349.022,21
	Nabava traktora i sitnilice kamena	BRANITELJSKA ZADRUGA LOVINAC	Zadar	945.045,00
	Ulaganje u poljoprivrednu mehanizaciju za nasade maslina: Traktor i Prikolica	Žarko Klanac	Posedarje	257.554,59

Mjera iz Programa ruralnog razvoja	Naziv ulaganja	Naziv korisnika	Sjedište	Iznos odobrene potpore (HRK)
Mjera 4. Ulaganja u fizičku imovinu	Ulaganje u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije i opreme za vlastitu primarnu poljoprivrednu proizvodnju i gospodarskih vozila uključujući sektor vinogradarstva	Mirjana Majica	Sveti Filip i Jakov	139.806,62
	Ulaganje u građenje sustava za zaštitu od mraza, prateće infrastrukture (mreže puteva) te nabavu poljoprivredne mehanizacije, opreme i gospodarskog vozila	Trešnja d.o.o.	Galovac	4.736.200,46
	Ulaganje u sadnju trajnih nasada, nabavu poljoprivredne mehanizacije i opreme, i gospodarskog vozila	Bio plant d.o.o.	Povljana	1.920.005,72
	Ulaganje u gospodarsko vozilo za transport svježih jaja	Poljoprivredni i trgovački obrt "Koka Tomcro"	Vinjerac	127.812,44
	Ulaganje u poljoprivrednu mehanizaciju	Knjigovodstveni obrt "žiro"	Polača	145.080,00
	Izgradnja i opremanje farme za uzgoj pilenki	Vrana d.o.o.	Biograd na moru	9.123.450,44
	Uređenje i poboljšanje poljoprivrednog zemljišta, podizanje novih višegodišnjih nasada i nabava poljoprivredne mehanizacije /opreme	Bio svijet d.o.o.	Pašman	8.308.376,84
	Podizanje trajnih nasada	Zrno zdravlja d.o.o.	Benkovac	2.635.211,83
	Regali za ocjeđivanje sira; Kalupi za sir- "Kadova" cilindrični kalupi; Regali za zrenje sira; Teretno vozilo s hladnjačom IVECO DAILY 70C17	Paška sirana d.d.	Pag	363.997,09
	Ulaganja u infrastrukturu vezano uz razvoj, modernizaciju ili prilagodbu poljoprivrede i šumarstva	Zadarska županija	Zadar	32.309.630,00
	Ulaganja u infrastrukturu vezano uz razvoj, modernizaciju ili prilagodbu poljoprivrede i šumarstva	Zadarska županija	Zadar	22.889.973,00

Mjera iz Programa ruralnog razvoja	Naziv ulaganja	Naziv korisnika	Sjedište	Iznos odobrene potpore (HRK)
Mjera 5. Obnavljanje prirodnog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti	Obnova poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala	OPG Marković Mirjana	Zadarska županija	4.124,90
	Razminiranje poljoprivrednog zemljišta	Zadarska županija 2.natječaj	Zadar	7.335.585,15
Mjera 6. Razvoj poljoprivrednih gospodarstva i poslovanja	Potpora za pokretanje poslovanja mladim poljoprivrednicima	Donat Roko Parancin	Benkovac	381.150,00
		Marija Barjašić	Poličnik	381.150,00
		Josip Pešić	Biograd na Moru	381.150,00
		Ante Donadić	Pag	381.150,00
		Andrija Zanić	Polača	381.150,00
		Ive Glavić	Benkovac	381.150,00
		Davor Matak	Ražanac	381.150,00
		Barbara Đorđić	Gračac	381.150,00
		Marko Pucar	Zadar	381.150,00
		Antonio Miloš	Biograd na Moru	380.250,00
	Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	Kožul Ante	Ražanac	113.830,50
		Zubović Slavica	Pag	113.830,50

Mjera iz Programa ruralnog razvoja	Naziv ulaganja	Naziv korisnika	Sjedište	Iznos odobrene potpore (HRK)
Mjera 6. Razvoj poljoprivrednih gospodarstva i poslovanja	Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	Milić Marijan	Sali	113.830,50
		Kuštera Jerislav	Pašman	113.830,50
		Klanac Luka	Obrovac	113.830,50
		Graovac Milan	Benkovac	113.830,50
		Pernjak Čedo	Pag	113.830,50
		Oštarić Vlado	Pag	113.830,50
		Ivandić Tomislav	Posedarje	113.830,50
		Župan Marinko	Obrovac	113.830,50
		Vidov Mate	Zadar	113.830,50
		OPG Milošević Nikola	Zadar	113.830,50
		OPG Prtorić Ivica	Pag	113.830,50
		OPG Pogorilić Ante	Povljana	113.250,00
		OPG Gagić Stana	Obrovac	113.830,50
		OPG Vidić Ilija	Benkovac	113.830,50
		OPG Sambunjak Domitrović Dubravka	Biograd na Moru	113.830,50
		OPG Škoda Milenko	Povljana	113.830,50
		Perica Zoran	Stankovci	113.725,50

Mjera iz Programa ruralnog razvoja	Naziv ulaganja	Naziv korisnika	Sjedište	Iznos odobrene potpore (HRK)
Mjera 6. Razvoj poljoprivrednih gospodarstva i poslovanja	Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	Badža Dragan	Obrovac	113.830,50
		Crljenko Dražen	Pag	113.830,50
		Davorka Tičić	Povljana	113.830,50
		Mrotine d.o.o.	Kali	113.830,50
		Ivo Morović	Sveti Filip i Jakov	113.830,50
		Ivanka Palčić	Pag	113.830,50
		Ante Gligora	Pag	113.830,50
		Mirjana Brtan	Zadar	113.830,50
		Marija Diklan	Zadar	113.830,50
		Ante Čemeljić	Pag	113.830,50
		Joso Rončević	Jasenice	113.830,50
		Branko Gaćeša	Gračac	113.830,50
		Boris Čakarun	Zadar	113.830,50
		Mladen Tauzer	Pag	113.830,50
		Branka Stojanov	Pakoštane	113.830,50
		Ivan Krivokuća	Gračac	113.830,50
		Neven Milković	Škabrnja	113.830,50
		Tomislav Barišić	Pakoštane	113.830,50

Mjera iz Programa ruralnog razvoja	Naziv ulaganja	Naziv korisnika	Sjedište	Iznos odobrene potpore (HRK)
Mjera 6. Razvoj poljoprivrednih gospodarstva i poslovanja	Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	Ivan Špadina	Zadar	113.830,50
		Bio plant d.o.o.	Povljana	113.725,50
		Damir Šangulin	Biograd na Moru	113.830,50
		Ivan Aunedi	Sali	113.830,50
Mjera 19. Potpore za lokalni razvoj u sklopu inicijative Leader (CLLD - lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)	Izrada LRS i tekući troškovi	Lokalna akcijska grupa LAURA	Biograd na Moru	371.846,30
		Lokalna akcijska grupa BURA	Jasenice	413.933,23
		Lokalna akcijska grupa MARETA	Preko	265.604,50
		Lokalna akcijska grupa LAURA	Biograd na Moru	371.846,30
	Potpora za provedbu operacija u okviru strategije lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice	Lokalna akcijska grupa MARETA	Preko	5.374.492,20
		Lokalna akcijska grupa MENTORIDES	Pag	4.676.128,80
		Lokalna akcijska grupa LAURA	Biograd na moru	8.817.842,88
		Lokalna akcijska grupa BURA	Jasenice	5.611.354,56
	Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	Lokalna akcijska grupa MARETA	Preko	268.724,61
		Lokalna akcijska grupa MENTORIDES	Pag	233.806,44

Mjera iz Programa ruralnog razvoja	Naziv ulaganja	Naziv korisnika	Sjedište	Iznos odobrene potpore (HRK)
Mjera 19. Potpora za lokalni razvoj u sklopu inicijative Leader (CLLD - lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)	Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	Lokalna akcijska grupa LAURA	Biograd na moru	440.892,14
		Lokalna akcijska grupa BURA	Jasenice	280.567,73
	Tekući troškovi i animacija	Lokalna akcijska grupa MARETA	Preko	1.410.804,20
		Lokalna akcijska grupa MENTORIDES	Pag	1.227.483,81
		Lokalna akcijska grupa LAURA	Biograd na moru	2.314.683,76
		Lokalna akcijska grupa BURA	Jasenice	1.472.980,57

Izvor: Program ruralnog razvoja (<http://ruralnirazvoj.hr/program/>) i Agencija za plaćanje u poljoprivredi i ruralnom razvoju (<http://www.apprrr.hr/>). (25.11.2017.) Izrada: Obrada autorice

Tablica 23. Projekti financirani sredstvima iz transnacionalnih programa u financijskom razdoblju 2014.-2020. u Zadarskoj županiji

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta u €	Iznos EU sufinanciranja u €	Vrijeme provedbe
INTERREG Programa prekogranične suradnje Italija-Hrvatska 2014-2020	HERCULTOUR - HERa trademark, CULTural TOURism routes and visitor centres strengthening	Hrvatska i Italija	Zadarska županija	1.176.167,40	186.469,80*	
	READINESS- Resilience Enhancement of ADRIatic basin by fire and Seismic hazards	Hrvatska i Italija	Regija Molize (Italija)	1.176.000,00	150.000,00*	
	DORY	Hrvatska i Italija	Regija Molize (Italija)	934.405,00		
	ZERO WASTE BLUE	Hrvatska i Italija	Grad Opatija	861435,70		
INTERREG IPA program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014.-2020.	PESCAR - Pesticide Control and Reduction	Hrvatska i Bosna i Hercegovina	Zadarska županija	601.639,26	511.393,35	01.07.2017.-31.12.2019.
	IRENE: Interregional Renewable & ENERGY efficiency network	Hrvatska, Crna Gora i Bosna i Hercegovina	ZADRA NOVA	1.915.820,00	1.628.447,00	01.07.2017.-31.12.2019.
	ADRIATIC CANYONIG - ADRIATIC CANYONS ADVENTURE TOURS	Hrvatska, Crna Gora i Bosna i Hercegovina	Grad Široki Brijeg	1.879.251,32	1.597.363,59	01.07.2017.-31.12.2019.
	CODE - Cooperation for Development of Cross Border Business Environment	Hrvatska, Crna Gora i Bosna i Hercegovina	Grad Zadar	883.555,54	751.022,20	01.07.2017.-31.07.2019.
	MELAdetect - Early Detection of Skin, Mucosal and Ocular Melanoma	Hrvatska, Crna Gora i Bosna i Hercegovina	Zavod za javno zdravstvo Zadar	652.427,90	554.563,72	01.07.2017.-31.08.2019.

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta u €	Iznos EU sufinanciranja u €	Vrijeme provedbe
Program transnacionalne suradnje INTERREG Središnja Europa 2014.-2020.	AMIIGA CE32	Poljska, Njemačka, Češka, Italija, Slovenija i Hrvatska	Główny Instytut Górnictwa (Poljska)	2.959.471,74	2.444.589,55	01.09.2016 – 31.08.2019.
	Urbane zelene površine	Mađarska, Austrija, Slovenija, Poljska, Italija, Češka i Hrvatska	2. distrikt Budimpešte (Mađarska)	2.391.306,02	140.993,50*	01.06.2016.- 31.05.2019.
	VirtualArch - Visualize to Valorize - For a better utilisation of hidden archaeological heritage in Central Europe	Njemačka, Italija, Austrija, Poljska, Češka, Slovenija, Slovačka i Hrvatska	Archaeological Heritage Office of Saxony (Njemačka)	2.093.771,25	145.303,75**	01.07.2017.- 03.06.2020.
	ROSIE	Hrvatska, Italija, Mađarska, Češka, Slovačka, Slovenija, Njemačka i Poljska	Agencija CISE (Italija)	1.794.393,43	90.860,45*	01.07.2017.- 30.06.2020.
	SMART COMMUTING	Hrvatska, Italija, Austrija, Slovenija, Češka i Mađarska	Grad Rimini	1.555.337,00	1.281.809,55	01.06.2017- 31.05.2020.
	RUINS - Održiva prenamjena, očuvanje i moderno upravljanje povijesnim ruševinama u Središnjoj	Hrvatska, Slovačka, Slovenija, Poljska, Italija i Češka	Tehnološko Sveučilište iz Lublina, Poljska	1.765.421	1.500.607.85	01.06.2017.- 31.05.2020.

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta u €	Iznos EU sufinanciranja u €	Vrijeme provedbe
Program transnacionalne suradnje INTERREG V-B Dunav 2014.- 2020.	RI2integrate	Mađarska, Rumunjska, Republika Češka, Slovenija, Austrija, Srbija i Hrvatska	ELI Istraživački centar (Mađarska)	1.899.430,00	161.967,00****	01.01.2017.- 30.06.2019.
	CHESTNUT - CompreHensive Elaboration of Strategic plaNs for sustainable Urban Trasport	Hrvatska, Slovenija, Austrija i Češka	Grad Velenje	2.004.272,18	1.703.631,31	01.12.2016.- 31.05.2019.
	NETWORLD	Slovenija, Republika Češka, Bugarska, Mađarska, Austrija, Rumunjska, Slovačka, Bosna i Hercegovina i Hrvatska	Posoški razvojni centar (Slovenija)	1.869.698,00	114.278,00****	1.01.2017.- 30.06.2019.
	eGUTS - Electric, electronic and green urban transport system	Rumunjska, Austrija, Hrvatska, Češka, Mađarska, Slovačka, Slovenija, Srbija i Crna Gora	Polytechnic University of Timisoara – Rumunjska	1.819.075,00	117.300,00	01.01.2017.- 01.07.2019.

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta u €	Iznos EU sufinanciranja u €	Vrijeme provedbe
Program transnacionalne suradnje INTERREG V-B Mediteran 2014.-2020.	MOBILITAS - MOBility for nearLy-zero CO2 in medITerranean tourism destinAtionS	Hrvatska, Slovenija, Malta, Italija, Francuska, Cipar i Grčka	Regional development centre Koper-Slovenija	221.875,00*	188.593,75*	01.9.2016.-28.02.2019.
	COWORKMED - Social Innovation Reserach on Coworking Clusters	Grčka, Španjolska, Italija, Francuska i Hrvatska	Agencija za održive gradove i teritorije iz Francuske	599.972,50	509,976,63	01.09.2016 - 28.02.2018
	LOCATIONS - Low Carbon Transport in Cruise Destination Cities	Albanija, Portugal, Italija, Španjolska i Hrvatska	Znanstveni park AREA iz Trsta	3.012.605,75	2.334.793,39	01.11.2016.-31.10.2019.
Interreg Europe	OptiTrans - Optimisation of Public Transport Policies for Green Mobility	Hrvatska, Rumunjska, Estonija, Grčka, Italija i Španjolska	Ministry for Infrastructure and Agriculture of Thuringia	1.427.585	/	01.01.2017.-31.12.2021.
	SKILLS+ - Supporting knowledge capacity in ict among sme to engage in growth and innovation	Njemačka, Finska, Latvija, Grčka, Poljska, Norveška, Hrvatska, Bugarska, Španjolska, Mađarska i Češka	Ministarstvo regionalnog razvoja i transporta savezne pokrajine Saxony-Anhalt	2.462.052,00	/	01.04.2016.-31.03.2021.

* u Zadarskoj županiji, ** u Gradu Zadru, *** udio u proračunu za projektne aktivnosti Ustanove za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije
Izvor: ZADRA NOVA (<http://www.zadra.hr/projekti/projekti-u-provedbi/>), Sveučilište u Zadru (<http://www.unizd.hr/uzz/projekti>), Zadarska županija (<https://www.zadarska-zupanija.hr/index.php/projekti-zadarske-zupanije-europske>), Grad Zadar (<http://www.grad-zadar.hr/projekti-783/>), Eko Zadar (<http://ekozadar.hr/category/projekti/aktivni-projekti/>), Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA (<http://www.agrra.hr/projekti>), Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija (<http://www.inovacija-zadar.hr/projekti/u-provedbi/>), Vodovod Zadar (<http://www.vodovod-zadar.hr/amiga-2/>). (08.11.2017.) Izrada: Obrada autorice

Tablica 24. Projekti financirani sredstvima iz Programa Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020. u Zadarskoj županiji

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta u €	Iznos EU sufinanciranja u €	Vrijeme provedbe
Erasmus+	SAVE H2O	Hrvatska, Italija, Grčka, Nizozemska, Belgija i Portugal	Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije - AGRRA	286.712	286712,00	01.09.2014.-31.08.2016.
	De l'informational' accompagnement pour la mobilite européenne des jeunes ruraux	Zadarska županija	FOL 36	/	6.602,00*	01.01.2016.-30.10.2016.
	Rooms to VET	Hrvatska, Cipar, Grčka, Slovenija, Španjolska	Institut za turizam	/	/	rujan 2015.-rujan 2017.
	CAP4APP	Hrvatska	Hrvatska gospodarska komora	530.537	/	listopad 2016.-listopad 2018.
	European Coworking Network	Hrvatska, Belgija, Latvija, Mađarska i Španjolska	Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA	170.000,00	170.000,00	10.08.2015.-09.08.2017.
	enGAGING	Hrvatska, Bugarska, Slovenija, UK, Italija i Portugal	Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA	230. 597,00	230. 597,00	01.10.2015.-30.09.2017.
	COUNT ME IN	Španjolska, Italija, Poljska, Latvija, Hrvatska i Kosovo	Associacio Programes Educatius Open Europe	1.635.089,32		01.12.2017. - 31.05.2020.

Program financiranja	Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj	Vrijednost projekta u €	Iznos EU sufinanciranja u €	Vrijeme provedbe
Europa za građane	BLUEWIN – The Euroepan Blue Sentinels Twinning Project	Hrvatska, Škotska, Italija, Crna Gora i Slovenija	Grad Zadar	/	25.000,00**	01.01.2016.- 20.10.2016.
	CitiZEN - Sustainable Mobility for Citizens in Europe	Hrvatska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Italija, Rumunjska, Švedska i Srbija	Energy Cities	150.000,00	/	01.06.2015.- 31.05.2017.
Horizon 2020	GROW GREEN - Green Cities for Climate and Water Resilience, Sustainable Economic Growth, Healthy Citizens and Environments	Kina, Velika Britanija, Španjolska, Poljska, Francuska, Hrvatska i Italija	Manchester City Council	11.589.852	/	01.6.2017.- 31.5.2022.
Life	Living streets	Hrvatska, Belgija, Nizozemska, Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Italija	Energy Cities	/	50.846,00**	svibanj 2016.-travanj 2018.
	ASPIRE	Hrvatska, Italija i Švedska	Grad Lucca (Italija)	1.873.149	179.781**	listopad 2017. – listopad 2020.

* udio u proračunu za projektne aktivnosti Agencije za ruralni razvoj Zadarske županije, ** u Gradu Zadru

Izvor: Sveučilište u Zadru (<http://www.unizd.hr/uzz/projekti>), Zadarska županija (<https://www.zadarska-zupanija.hr/index.php/projekti-zadarske-zupanije-europske>), Grad Zadar (<http://www.grad-zadar.hr/projekti-783/>), Eko Zadar (<http://eko.zadar.hr/category/projekti/aktivni-projekti/>), Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA (<http://www.agrra.hr/projekti>), Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija (<http://www.inovacija-zadar.hr/projekti-u-provedbi/>). (12.01.2018.) Izrada: Obrada autorice

Tablica 25. Projekti sufinancirani sredstvima programa Erasmus+ u Zadarskoj županiji (prema internetskoj stranici Europske komisije, stanje na dan 23. studenoga 2017.)

Godina poziva	Naziv projekta	Status projekta	Visina EU sufinanciranja u €	Koordinator projekta/ Projektni partner u Zadarskoj županiji
2014.	Gastro Rural Art II	Završen	9.030,00	Lokalna akcijska grupa "Laura" (koordinator)
2014.	Gnalic	Završen	6.932,30	Lokalna akcijska grupa "Laura" (koordinator)
2014.	Beautiful Moment	Završen	18.295,00	Srednja škola Biograd na Moru
2014.	Daha Fazla İlgi, Daha Az Problem	Završen	76.338,00	Udruga za poticanje neformalnog obrazovanja, kritičkog mišljenja i filozofije u praksi Mala filozofija
2014.	Training In Progress	Završen	110.993,00	Futuro - Internet Studio
2014.	Sustainable attitude for sustainable development	Završen	13.250,00	Udruga za zaštitu okoliša "Hippocampus"
2014.	Auslandspraktika für Jugendliche in der beruflichen Erstausbildung	Završen	51.507,00	Srednja škola Biograd na Moru
2014.	Göster Gücünü	Završen	20.934,00	Lokalna akcijska grupa "Laura"
2014.	Bridging Youth Through Sport	Završen	32.664,00	Srednja škola Biograd na Moru
2015.	INTERnational EXperience for tourism occupations	Završen	49.934,00	Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola (koordinator)
2015.	Project for higher education student and staff mobility between Programme Countries and Partner Countries	U tijeku	12.237,00	Sveučilište u Zadru (koordinator)
2015.	Project for higher education student and staff mobility between Programme Countries and Partner Countries	U tijeku	52.194,00	Sveučilište u Zadru (koordinator)
2015.	Higher education student and staff mobility project	Završen	215.812,66	Sveučilište u Zadru (koordinator)
2015.	"Discover entrepreneurship spirit – inspiration for the contemporary vendor"	Završen	10.350,00	Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola
2015.	Pastelería Creativa I	U tijeku	79.111,00	Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola
2015.	European Peer Education	Završen	31.427,00	Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola
2015.	Balkan Identity of Youth	Završen	14.528,00	Non governmental organization for promotion of organic farming, environmental protection and sustainable development "Eko-Zadar"
2015.	Training In Progress 2	Završen	109.022,00	Futuro - Internet Studio

Godina poziva	Naziv projekta	Status projekta	Visina EU sufinanciranja u €	Koordinator projekta/ Projektni partner u Zadarskoj županiji
2015.	Favoriser et promouvoir la qualité des expériences européennes comme un réel parcours d'apprentissage dans un dispositif de formation tout au long de la vie.	Završen	199.771,00	Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola
2015.	Auslandspraktika für Jugendliche in der beruflichen Erstausbildung	U tijeku	65.779,00	Srednja škola Biograd na Moru
2015.	Europäische Österreich-Tage	Završen	3.856,00	Sveučilište u Zadru
2016.	Nova znanja i kvalitetne metode poučavanja u europskoj školi	U tijeku	6.159,00	Osnovna škola Petar Zoranić Nin (koordinator)
2016.	MEET ITALY - VET Mobility for Employability	U tijeku	149.400,00	Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola (koordinator)
2016.	Higher education student and staff mobility project	U tijeku	241.710,00	Sveučilište u Zadru (koordinator)
2016.	Gastronomia i hotelarstwo w krajach basenu Morza Śródziemnego - kompetencja, pomysłowość, wielokulturowość.	U tijeku	72.789,00	Srednja škola Biograd na Moru
2016.	Silent Disco	Završen	9.520,00	Udruga SOL
2016.	Gadget Addiction in Teenage	Završen	24.027,00	Srednja škola Biograd na Moru
2016.	Criticize-Suggest-Act	Završen	16.806,00	Udruga za poticanje neformalnog obrazovanja, kritičkog mišljenja i filozofije u praksi Mala filozofija
2016.	Europäische Österreich-Tage 2016/2017	Završen	5.016,00	Sveučilište u Zadru
2016.	ACT! - Active Citizenship Training	U tijeku	23.179,00	Udruga CINAZ
2016.	Auslandspraktika für Jugendliche in der beruflichen Erstausbildung	U tijeku	73.792,00	Srednja škola Biograd na Moru
2016.	Outdoor Emotions	U tijeku	25.525,00	Udruga za zaštitu okoliša "Hippocampus"
2016.	Training in Progress LED	U tijeku	179.981,00	Futuro - Internet Studio
2016.	Into the World	U tijeku	18.077,00	Udruga za poticanje razvoja ljudskih potencijala i kreativnosti – Prizma
2017.	Nova znanja i nove tehnologije za učenike posebnih potreba	U tijeku	31.566,00	Osnovna škola Petar Zoranić Nin (koordinator)
2017.	Obuka poljoprivrednih, veterinarskih i agroturističkih tehničara u svrhu unaprjeđenja vještina za razvoj ruralnog područja	U tijeku	88.393,00	Poljoprivredna, prehrambena i veterinarska škola Stanka Ožanića (koordinator)

Godina poziva	Naziv projekta	Status projekta	Visina EU sufinanciranja u €	Koordinator projekta/ Projektni partner u Zadarskoj županiji
2017.	Ready for Dialogue Ready for Positive Change	U tijeku	19.312,00	Udruga za poticanje razvoja ljudskih potencijala i kreativnosti – Prizma (koordinator)
2017.	Project for higher education student and staff mobility between Programme Countries and Partner Countries	U tijeku	81.079,00	Sveučilište u Zadru (koordinator)
2017.	Higher education student and staff mobility project	U tijeku	371.228,00	Sveučilište u Zadru (koordinator)
2017.	Survivor's guide to social media	U tijeku	19.585,00	Udruga za poticanje neformalnog obrazovanja, kritičkog mišljenja i filozofije u praksi Mala filozofija
2017.	Focus On People Exile	U tijeku	20.820,00	Udruga za poticanje razvoja ljudskih potencijala i kreativnosti – Prizma
2017.	The Power of Non-Formal Learning	U tijeku	22.674,00	Udruga CINAZ
2017.	Europäischer Austausch auf Schülerebene	U tijeku	39.625,00	Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola
2017.	Open_doors4All	U tijeku	25.620,00	Centre for Research in Social Sciences and Humanities
2017.	Decrease for the Sustainability	U tijeku	13.170,00	Udruga za poticanje razvoja ljudskih potencijala i kreativnosti – Prizma
2017.	Inclusive Education for Roma Youth	U tijeku	22.262,00	Udruga CINAZ

Izvor: Europska komisija (<http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu-projects-compendium/>). (24. 11. 2017.) Izvor: Obrada autorice

Uz navedene projekte, u gradu Benkovcu se provodi pet projekata financiranih u okviru „Programa integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima“ koji provodi Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije u suradnji s Ministarstvom rada i mirovinskoga sustava s ciljem fizičke, socijalne i gospodarske regeneracije tih područja za što na raspolaganju stoji ukupno 120 milijuna eura bespovratnih sredstava iz EU fondova. Navedeni projekti bit će „sufinancirani bespovratnim sredstvima u iznosu od 85%, a preostalih 15% za koje Grad Benkovac i ostali korisnici moraju osigurati vlastita sredstva, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije sufinancirat će u iznosu od 80% putem Fonda za sufinanciranje provedbe EU projekata.“¹¹⁹

Ukupna vrijednost prvih pet ugovorenih projekata je gotovo pet milijuna kuna.

Tablica 26. Projekti financirani Programom integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima u gradu Benkovcu

Naziv projekta	Ukupna vrijednost projekta u HRK
Priprema projektne dokumentacije i jačanje kapaciteta za provedbu Intervencijskog plana Grada Benkovca	2.500.000,00
Priprema projektne dokumentacije za projekt Revitalizacija i uređenje Zavičajnog muzeja Benkovac	454.750,00
Benkovački sajam-unapređenje infrastrukture i valorizacija	1.600.000,00
Rekonstrukcija i uređenje stare gradske jezgre	233.500,00
Izrada studije izvedivosti za vodovodne mreže u službi razvoja, A dio	196.500,00

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - <https://razvoj.gov.hr/vijesti/5-milijuna-kuna-za-5-projekata-fizicke-gospodarske-i-socijalne-regeneracije-grada-benkovca/3717> (25.11.2017.) Izrada: Obrada autorice

Ova sredstva usmjerena su fizičkoj, gospodarskoj i socijalnoj regeneraciji Benkovca.

¹¹⁹ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - <https://razvoj.gov.hr/vijesti/5-milijuna-kuna-za-5-projekata-fizicke-gospodarske-i-socijalne-regeneracije-grada-benkovca/3717> - pristupljeno 25. studenoga 2017.

Tablica 27. Zbroj i vrijednost projekata financiranih sredstva EU-a u Zadarskoj županiji

Razdoblje	Izvor financiranja	Broj projekata	Vrijednost projekta u €
Pretpristupno razdoblje	CARDS	15	6.615.681,16
	PHARE	5	1.414.315,35
	SAPARD	4	4.702.758,32
Ukupno		24	12.732.754,83
Financijska perspektiva 2007.-2013.	IPA program	67	60.981.210,26
	OP Razvoj ljudskih potencijala	86	24.787.452,00
	OP Promet	4	1.262.106,27
	OP Regionalna konkurentnost	12	11.532.701,88
	OP Zaštita okoliša	10	12.637.510,47
	Programi EU	49	6.720.930,32
	Transnacionalni programi	8	14.353.462,26
	Ostalo	5	1.911.567,57
Ukupno		241	134.186.941,03
Financijska perspektiva 2014.-2020.	Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020	1	395.325,68
	Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.	15	139.887.667,62
	Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.	13	4.854.131,70
	Program ruralnog razvoja	91	18.605.850,30
	Programi EU	58	17.836.374,82
	Transnacionalni programi	24	37.956.967,99
	Ostalo	5	659.615,87
Ukupno		207	220.195.933,98
UKUPNO		472	367.115.629,84

Izvor: Podaci izneseni u ovom radu, Izrada: Obrada autorice

Prilikom izrade ovog rada prikupljeni su podaci prema kojima je u Zadarskoj županiji u zadnjih nepunih 20-godina realizirano ili je u tijeku realizacija 472 projekata, vrijednih preko 367 milijuna €. Brojčano ih je najviše iz financijske perspektive 2007.-2013., no nominalno su vrijedniji projekt iz aktualne financijske perspektive. Analiza o privatnim i javnim projektnim partnerima ne može se napraviti zbog nepotpunih podataka. Isto tako vrijednost projekata je veće od iznesen brojke jer za pojedine projekte nije bilo moguće pronaći financijske podatke.

4.2.4. PRIMJERI KORIŠTENJA FINANCIJSKIH SREDSTAVA IZ FONDOVA I PROGRAMA EU-A U ZADARSKOJ ŽUPANIJI

Najizravniji oblik korištenja EU sredstava u gospodarske svrhe je izravno ulaganje u proizvodne pogone. Jedan od primjera je projekt „EE MAREX – Energy Efficiency manufacture in Marex-elektrostroj“¹²⁰ financiran putem Europskog fonda za regionalni razvoj, u okviru Operativnog programa za regionalnu konkurentnost 2007.- 2013. Opći cilj projekta bilo je „povećanje konkurentnosti tvrtke na tržištu koja će se temeljiti na razvoju energetske učinkovitosti i zelenoj ekonomiji kroz sve poslovne procese čime će se naglasiti orijentiranost tvrtke kao društveno odgovornog subjekta koji takvom politikom pridonosi razvoju i konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.“¹²¹ Ukupna vrijednost je 151.694,57 €, visina EU sufinanciranja je iznosila 84,70% (128.485,30 €). Razdoblje realizacije je bilo od 20. lipnja 2013. do 19. kolovoza 2014. godine. Aktivnosti projekta su bile: „upravljanje projektom, izrada studije učinkovitosti projekta, nabava opreme za foto-naponsku elektranu te njena instalacija na krovu poslovne zgrade, te edukacija djelatnika i promotivne aktivnosti.“¹²²

Još jedan od primjera korištenja bespovratnih EU sredstava za unaprjeđenje poslovanja je i projekt „IQ FOOD - increase quality of food“¹²³ tvrtke „Marex-gel“ d.o.o. sa sjedištem u Zadru. Projekt je realiziran u razdoblju od 19. lipnja 2013. do 19. prosinca 2014. godine, a sufinanciran je iz IPA programa EU za Regionalnu konkurentnost u sklopu projekta „Potpora i jačanje konkurentnosti hrvatskog malog i srednjeg poduzetništva“. Ukupna vrijednost projekta bila je 141.996,10 €, od čega su nepovratna sredstva EU iznosila 84,72% ukupne vrijednosti (120.299,10 €). Kroz projekt je financirana nabava tehnološke opreme za brzo smrzavanje namirnica, zatim sustav za obradu otpadnih voda i paneli za korištenje sunčeve energije u proizvodnji električne energije za vlastite potrebe.

Trenutno je u tijeku provedba projekta „Proširenje proizvodnih kapaciteta HSTec-a d.d. kroz izgradnju novog proizvodno-poslovnog prostora, uz rekonstrukciju postojećeg i nabavu opreme“. Kao što je iz samog imena vidljivo nositelj je zadarska tvrtka HSTec d.d.¹²⁴ Ukupna vrijednost projekta je 10.453.607,96 kuna, od čega je bespovratno 3.755.542,41 kuna

¹²⁰ Marex-elektrostroj - <http://www.marex-elektrostroj.hr/vijesti.php> - pristupljeno 9. svibnja 2017.

¹²¹ Marex-elektrostroj - <http://www.marex-elektrostroj.hr/vijesti.php> - pristupljeno 9. svibnja 2017.

¹²² Marex-elektrostroj - <http://www.marex-elektrostroj.hr/vijesti.php> - pristupljeno 9. svibnja 2017.

¹²³ Marex-gel - <http://www.marex-gel.hr/o-nama/#6/zanimljivosti> - pristupljeno 10. svibnja 2017.

¹²⁴ HSTec - <http://www.hstec.hr/novosti/prosirenje-proizvodnih-kapaciteta-hsteca-dd-kroz-izgradnju-novog-proizvodnopoloslovnog-prostora-uz-rekonstrukciju-postojeceg-i-nabavu-opreme/71.html> - pristupljeno 8. svibnja 2017.

pristiglih iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Cilj je projektom povećati proizvodni kapaciteti tvrtke kroz dogradnju i rekonstrukciju postojećeg proizvodno-poslovnog prostora te nabavu potrebne opreme, a ujedno će se rekonstruirati poslovni procesi kao prilagodba novonastaloj situaciji i povećanom opsegu poslovanja. Provedba projekta se odvija od 08. travnja 2016. do 08. listopada 2017.

Osim izravnog financiranja aktivnosti gospodarskih subjekata, EU sredstva se za ulaganje u gospodarstvo mogu koristiti i posredno, tj. putem edukacija, ulaganja u gospodarske zone ili suradnjom.

- **Edukacije dionika**

S ciljem bolje iskoristivosti dostupnih sredstava iz programa i fondova EU-a više je ustanova organiziralo edukacije usmjerene ka poduzetnicima, poljoprivrednicima i obrtnicima. Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA tijekom 11 godina organizirala je više radionica, seminara i predavanja – no svima im je u fokusu bili educirati poduzetnike o pripremi natječajne dokumentacije za aplikaciju za sredstva iz EU fondova i programa, te za kasniju provedbu projekta financiranih tim putem. Dio tih edukacija tematizirao je i općenito Europsku uniju, i mogućnosti koje ona pruža poduzetnicima za unaprjeđenje njihovog poslovanja.

Tablica 28. Broj poduzetnika educiranih na radionicama u organizaciji Razvojne agencije Zadarske županije i Agencije za razvoj Zadarske županije

Godina	Broj educiranih poduzetnika
2011.	86
2012.	204
2013.	92
2014.	119
2015.	404
UKUPNO	905

Izvor: Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA, privatna poruka (12.05.2017). Izrada: Obrada autorice

I druga razvojna agencija u Zadarskoj županiji – Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije – AGRRA, zaslužna je za edukaciju poduzetnika u poljoprivredi i ribarstvu o mogućnostima koje im se pružaju kroz fondove i programe Unije. U organizaciji AGRRA-e održano 20 radionica direktno vezanih uz Program ruralnog razvoja s ukupno 330 polaznika. Uz to su

djelatnici Agencije u uredu i na terenu pružili usluge direktnih savjetovanja za 740 subjekata.¹²⁵

Što u gospodarskom smislu nudi Unija te koje su prednosti koje pruža gospodarskim subjektima, na više je radionica i seminara prezentirao i EDIC Zadar.

Tablica 29. Edukacije o mogućnostima koje EU pruža gospodarskim subjektima u organizaciji EDIC-a

Događanje	Vrijeme održavanja	Mjesto održavanja	Broj sudionika
Predstavljanje poduzetničkog impulsa 2015	veljača 2015.	Zadar	150
Dani poduzetništva mladih	ožujak 2015.	Zadar	75
Predstavljanje Operativnog programa ruralnog razvoja 2014-2020	travanj 2015.	Obrovac	100
Edukacijska radionica o ruralnom turizmu u zadarskom zaleđu	travanj 2015.	Starigrad	60
Predstavljanje strukturnih i investicijskih programa za razvoj malog i srednjeg poduzetništva u Zadarskoj županiji	lipanj 2015.	Zadar	30
Predstavljanje Operativnog programa Konkurentnost i kohezija te programa EU za MSP	lipanj 2015.	Zadar	30
Jadranski ICT klaster	srpanj 2015.	Zadar	10
Mogućnosti i izazovi hrvatskih poduzetnika na zajedničkom tržištu	studeni 2015.	Zadar	39
Mogućnosti i načini prijave projekata na ESF OPULJP	studeni 2015.	Zadar	25
Predstavljanje mjera Ministarstva poduzetništva i obrta	svibanj 2016.	Zadar	50
International fishing expo	svibanj 2016.	Biograd na Moru	500
Seminar o Sporazumu o slobodnoj trgovini EU-Kanada (CETA)	lipanj/srpanj 2016.	Zadar	30

Izvor: Informacijski centar EDIC Zadar, privatna poruka (10.09.2017). Izrada: Obrada autorice

Edukacije i informativna događanja o mogućnostima i prilikama koje se nude kroz EU financiranje za svoje članove organiziraju i Obrtnička i Gospodarska komora.

¹²⁵ Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA, privatna poruka (15.09.2017)

- ***Ulaganje u poslovne zone***

Gradovima i općinama pruža se mogućnost da se za pripremanje dokumentacije za uređenje poslovnih zone te za izgradnju infrastrukturne koriste sredstva iz EU fondova i tako posredno pomognu gospodarstvu osiguravši bolje uvjete za rad. Kako se sredstva iz EU fondova mogu koristiti i za uređenje poslovnih zona pokazuje primjer Općine Poličnik gdje je EU sredstvima sufinancirana izgradnja sustava pročišćivača fekalnih i tehnoloških otpadnih voda u poslovnoj zoni Grabi.¹²⁶ Projekt je financiran sredstvima iz IPA programa Europske unije. Naime, kako je pojašnjeno u glasniku Općine Poličnik (7/16)¹²⁷ Općina Poličnik je 16. svibnja 2012.g. prijavila projekt „Uređaj za pročišćavanje fekalnih i tehnoloških otpadnih voda u zoni male privrede područja Grabi“ za natječaj IPARD, mjera 301 „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“. Natječajnu dokumentaciju je pripremila Razvojna agencija Zadarske županije – ZADRA d.o.o te je prijavi odobreno financiranje. Stoga je 19. lipnja 2013. s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Općina potpisala Memorandum o razumijevanju. Ukupna vrijednost projekta bila je 7.962.040,15 kuna te su se projektne aktivnosti sastojale od ulaganja u izgradnju sustava za pročišćavanje otpadnih voda i kupnju opreme i strojeva koji su sastavni dio projekta. Pročišćivač je u funkciju stavljen u kolovozu 2016. godine.¹²⁸

- ***Suradnja***

No gospodarska aktivnost može se poticati i posredno, tj. gospodarski subjekti mogu biti partneri na projektu kojem je nositelj javna institucija. Jedan od takvih primjera je projekt je „Blue Education for Sustainable Management of Aquatic Resources – BLUE SMART“. Kako je istaknuto, „glavni cilj ovog projekta je stvaranje novih vještina i znanja u sektoru plavog gospodarstva te povećanje mogućnosti novih poslova sadašnjih i budućih zaposlenika ovog sektora u Zadarskoj županiji.“¹²⁹ Uz Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu Sveučilišta u Zadru kao nositelja, partneri su Cromaris d.d., WWF Adria i Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA. Ukupna vrijednost projekta je 399.493 €, a odobrena EU sredstva

¹²⁶ Europski-fondovi.eu - <http://europski-fondovi.eu/content/izgradnja-sustava-fekalnih-i-tehnolo-kih-otpadnih-voda-u-poslovnoj-zoni-grabi-u-op-ini-poli> - pristupljeno 10. svibnja 2017.

¹²⁷ Općina Poličnik - <https://www.opcina-policnik.hr/images/sluzbeni-glasnik/2016/07-16.pdf> - pristupljeno 10. svibnja 2017.

¹²⁸ Općina Poličnik - <https://www.opcina-policnik.hr/vijesti/obavijesti/obiljezen-dan-opcine-policnik-2> - pristupljeno 10. svibnja 2017.

¹²⁹ Sveučilište u Zadru - <http://www.unizd.hr/Novosti/View/tabid/3828/articleType/ArticleView/articleId/11843/Sveuciliste-u-Zadru-dobilo-projekt-vrijedan-320-tisuca-eura-za-stvaranje-novih-vjestina-i-znanja-u-sektoru-plavog-gospodarstva.aspx> - pristupljeno 10. svibnja 2017.

iznose 319.593 €, odnosno 80%. Projekt će se provoditi tijekom 2017. i 2018. godine.¹³⁰ Rezultat projekta je diplomski studij koji se pod nazivom "Održivo upravljanje vodenim ekosustavima" koji se od listopada 2017. godine izvodi na „Odjelu za ekologiju, agronomiju i akvakulturu Sredozemlja“. Uz to će biti izrađen i online tečaj pod nazivom "Osnove dobre prakse u ribarstvu" usmjeren na edukaciju onih koji su već zaposleni u plavom sektoru.

4.3. BUDUĆI PROJEKTI

Kako upravljačka tijela koja provode natječaje za pojedini operativni program redovito objavljuju indikativni plan objave natječaja u određenom vremenskom razdoblju s pripremom projekta i prikupljanjem projektne dokumentacije može se započeti i prije nego je sam natječaj raspisan. U Zadarskoj županiji postoji baza projektnih ideja. Popis je to potencijalnih projekata s riješenom prostorno-planskom dokumentacijom koji čekaju odgovarajući natječaj za prijavu.

Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA kao regionalni koordinator i Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije raspisali su „Poziv za iskaz interesa za sufinanciranje projekata prema Programu pripreme lokalnih razvojnih projekata prihvatljivih za financiranje iz ESI fondova“ na temelju kojeg je Županijsko partnersko vijeće prihvatilo „Listu prvenstva“ i „Rezervnu listu“ projektnih prijava pristiglih na Poziv.

„Od ukupno 34 projektna prijedloga na Listi prvenstva je potvrđeno 13 prijedloga u iznosu od 3.151.060,84 kune (Općina Poličnik, Općina Novigrad, Općina Lišane Ostrovičke, Grad Obrovac, Općina Škabrnja, Općina Zemunik Donji, Općina Sukošan, Općina Polača, Grad Benkovac, Općina Gračac, Općina Posedarje, Općina Privlaka, Općina Vrsi) dok je na Rezervnoj listi još 21 projektni prijedlog u iznosu od 4.489.968,79 kuna (Općina Sveti Filip i Jakov, Općina Ražanac, Općina Bibinje, Općina Pakoštane, Općina Novigrad, Općina Škabrnja, Općina Polača, Općina Galovac, Općina Lišane Ostrovičke, Općina Jasenice, Općina Pašman, Općina Vrsi, Općina Tkon, Općina Sukošan, Općina Posedarje, Grad Benkovac i Općina Stankovci). Ukupna predviđena sredstva za provedbu programa iznose 120.000.000,00 kuna od kojih je za Zadarsku županiju osigurano 3.200.000,00 kuna od kojih će Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije sufinancirati projekte u omjeru

¹³⁰ Narodni list - <http://www.narodni-list.hr/posts/262195004> - pristupljeno 10. svibnja 2017.

95% ukupno prihvatljivih troškova s područja I. skupine jedinica lokalne samouprave, te 90% s područja II. i 85% s područja III. skupine.“¹³¹

Uz to je kroz projekt Kompetentni dionici – snažno partnerstvo sufinanciranog sredstvima EU-a također nastala baze projekata koji su potencijalni prijavitelji na sredstva EU-a. „Projekt Kompetentni dionici – snažno partnerstvo nastao je kao rezultat suradnje institucija članova tajništva Lokalnog partnerstva za zapošljavanje, točnije Zadarske županije, Razvojne agencije Zadarske županije – ZADRA-e te Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – Područnog ureda Zadar te suradnika Obrtničke komore Zadarske županije i Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Zadar. Projekt je odabran za sufinanciranje od strane Europske unije iz Europskog socijalnog fonda te je 1. listopada 2013. godine počela provedba ovoga 20 mjeseci dugog projekta, vrijednog 42.347,39 €.“¹³²

Fizičke i pravne osobe koje žele savjet oko svoje projektne ideje ili žele vidjeti može li se ona financirati sredstvima iz fondova i programa Unije, osim osobnog dolaska u razvojne agencija Zadarske županije mogu ih poslati elektronski. Ustanove ZADRA NOVA¹³³ i INOVAcija¹³⁴ imaju na svojim internetskim stranicama obrasce za unos projektnih ideja. Tu prijavitelji unose ideje, moguće partnere, opis projekta, plan financiranja, vrijeme provedbe te aktivnosti. Potencijali prijavitelji mogu pratiti na nacionalnoj razini indikativne liste o godišnjem planu objave poziva. Pa tako „Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije u svojstvu Upravljačkog tijela za Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. objavljuje indikativni godišnji plan objave poziva na dostavu projektnih prijedloga za 2018. godinu u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020., a Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Upravljačko tijelo za Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. (OPULJP) objavljuje godišnji plan objave poziva na dostavu projektnih prijedloga za 2017. godinu u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“,¹³⁵ dok Plan objave natječaja iz Programa ruralnog razvoja¹³⁶ objavljuje Agencija za plaćanje u poljoprivredi i ruralnom razvoju.

¹³¹ Agencija za razvoj Zadarske županije - <http://www.zadra.hr/uncategorized/zupanijsko-partnersko-vijece-potvrdilo-listu-prvenstva-program-pripreme-lokalnih-razvojnih-projekata-prihvatljivih-financiranje-iz-esi-fondova/> - pristupljeno 20. prosinca 2017.

¹³² Kompetentni dionici – snažno partnerstvo - <http://kompetentni-dionici.com/o-projektu/> - pristupljeno 17. rujna 2017.

¹³³ Agencija za razvoj Zadarske županije - <http://www.zadra.hr/projekti/projektna-ideja/> - pristupljeno 17. rujna 2017.

¹³⁴ Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije - <http://www.inovacija-zadar.hr/projekti/projektna-ideja/> - pristupljeno 17. rujna 2017.

¹³⁵ Europski strukturni i investicijski fondovi - <https://strukturnifondovi.hr/indikativni-godisnji-plan-objave-natjecaja/> - pristupljeno 20. prosinca 2017.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA O STAVOVIMA GOSPODARSKIH SUBJEKATA U ZADARSKOJ ŽUPANIJI O KORIŠTENJU SREDSTAVA IZ FONDOVA I PROGRAMA EUROPSKE UNIJE

Empirijsko istraživanje provedeno je nad gospodarskim subjektima Zadarske županije – trgovačkim društvima, obrtima i obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Istraživački alat bio je elektronički upitnik poslan na javno dostupne adrese elektronske pošte gospodarskih subjekata uz napomenu da upitnik popune donositelji odluka u gospodarskom subjektu. Sudjelovanje u istraživanju bilo je anonimno i za gospodarske subjekte i za donositelje odluka. Sudionici su odgovarali na 36 pitanja podijeljenih u dvije skupine. Prvu grupu pitanja, od 1. do 17. pitanja čine ona koja definiraju karakteristike gospodarskih subjekata, dok se druga skupina pitanja – od 18. do 36. pitanja - odnosi na karakteristike donosioca odluka – tj. njihovo znanje, iskustvo i stavove o EU financiranju, te demografske podatke. Anketni obrazac je popunilo 48 gospodarskih subjekata.

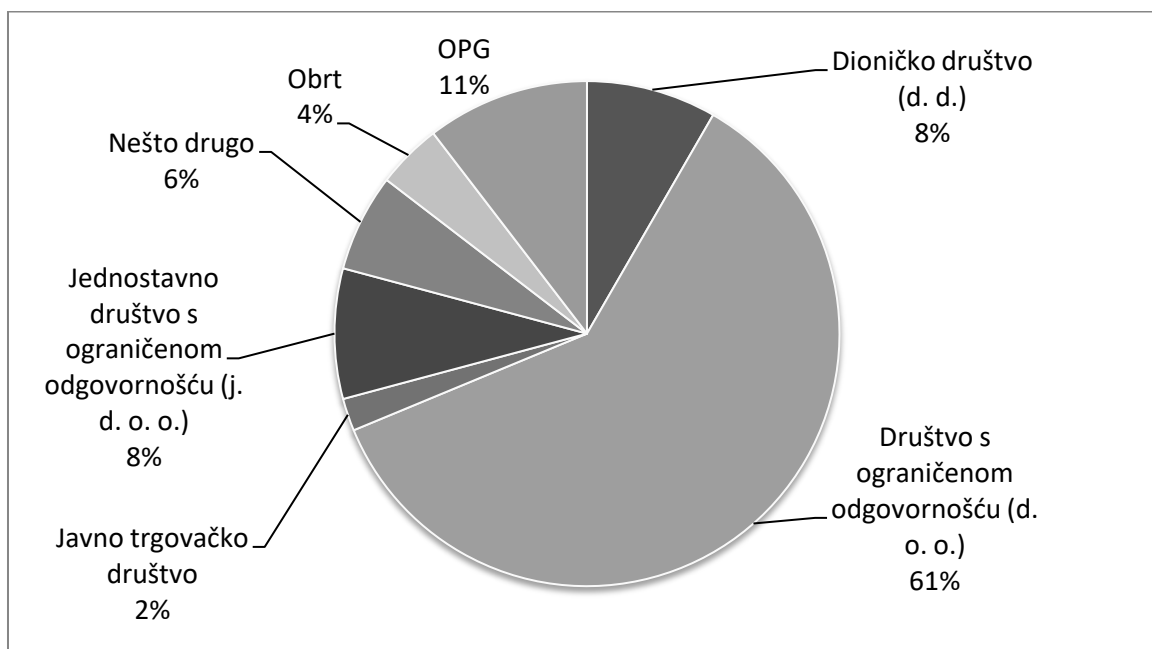
5.1. KARAKTERISTIKE GOSPODARSKIH SUBJEKATA

Definirati opće informacije o gospodarskim subjektima, te ranija iskustva s EU financiranjem bio je cilj prve skupine pitanja. Prvi korak bio je definiranje pravnog oblika gospodarskog subjekata.

Od 48 pristiglih odgovora, najviše je društava s ograničenom odgovornošću, njih 29 što čini udio od 61%, tu su još i po 4 dionička društva i jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću i 1 javno trgovačko društvo, značajan udio trgovačkih društava u odnosu na druge pravne oblike je i očekivan s obzirom na javnu dostupnost adresa e-pošte. Naime, upiti je poslan na 1.276 e-adresa trgovačkih društava i na 140 adresa e-pošte obrta, što znači da je stopa odgovaranja kod trgovačkih društava iznosila 2,98%, a kod obrta 1,42%, jer je upitnik popunjen u 2 obrta. Odgovor je stigao i iz 5 OPG-a, dok je u 3 slučaja kazano kako se radi o nekom drugom pravnom odliku od ponuđenih („dioničko društvo“, „društvo s ograničenom odgovornošću“, „javno trgovačko društvo“, „jednostavno društvo s ograničenom“, „obrt“, „OPG“) bez navođenja o kojem se radi.

¹³⁶ Agencija za plaćanje u poljoprivredi i ruralnom razvoju - <http://ruralnirazvoj.hr/plan-objave-natjecaja-2017/> - pristupljeno 20. prosinca 2017.

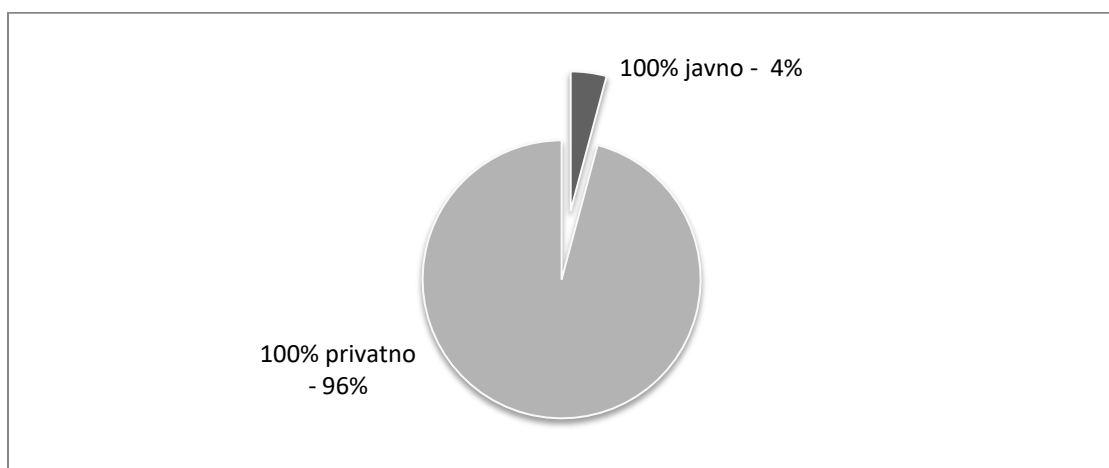
Grafički prikaz 17. Pravni oblik gospodarskog subjekta

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Što se pak tiče vlasništva gospodarskih subjekata, prevaga je značajno na strani privatnog vlasništva, te su tek 2 gospodarska subjekta u 100% javnom vlasništvu, a njih 46 je u 100% privatnom vlasništvu.

Grafički prikaz 18. Vlasništvo gospodarskog subjekta

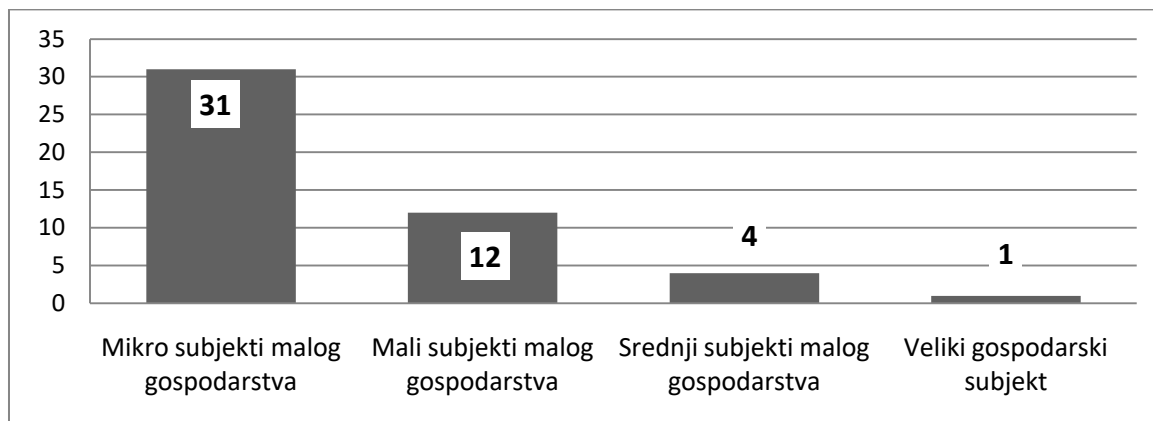

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Kako mikro gospodarski subjekti čine 90% trgovačkih društava u Zadarskoj županiji, očekivani je bilo da će i analiziranom korpusu značajan udio biti upravo gospodarskih

subjekata iz te kategorije, tako je i bilo. Većinu čine dakle mikro subjekt, njih 31, slijede mali subjekti – 12 odgovorenih anketnih upitnika, te 4 srednja i 1 veliki gospodarski subjekt.

Grafički prikaz 19. Veličina gospodarskog subjekta

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Prema godini osnivanja, najstariji gospodarski objekt je d.o.o osnovan je 1955. godine, a datumom su najnovija dva gospodarska subjekata osnovana 2016. godine. Odgovori su zbog preglednosti objedinjeni u dekade, te je iz Tablice 30. vidljivo kako je navise gospodarskih subjekata koji su odgovorili na upitnik osnovano u zadnjih 6 godina – njih 16, dok u dekadama od 1991. pa do 2010. brojka varira od 7 do 9 gospodarskih subjekata.

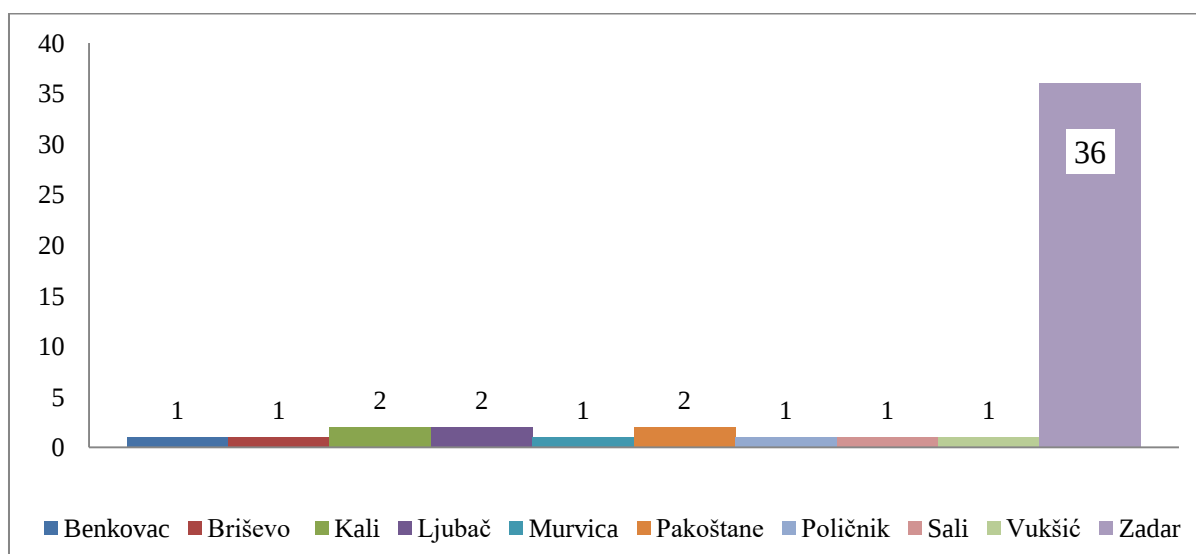
Tablica 30. Godina osnivanja gospodarskog subjekta

Godina osnivanja	1955.-1990.	1991.-1995.	1996.-2000.	2001.-2005.	2006.-2010.	2011.-2017.
Broj gospodarskih subjekata	2	9	8	6	7	16

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Prema sjedištu gospodarskih subjekata, 75% analiziranih gospodarskih subjekata ima sjedište na području Grada Zadra, ali su djelomično zastupljeni i ostali gradovi i općine Zadarske županije. Po 2 gospodarska subjekta imaju registrirano sjedište u mjestima Kali, Pakošane i Ljubač. Iz Benkovca, Briševa, Murvice, Poličnika, Sali i Vukšića također je sudjelovao po jedan gospodarski subjekt. Time je zastupljen i otočni i kopneni dio Zadarske županije, no nije pristigao niti jedan odgovor s područja Općine Gračac – tj. ličkog planinskog dijela Zadarske županije.

Grafički prikaz 20. Sjedište gospodarskog subjekta

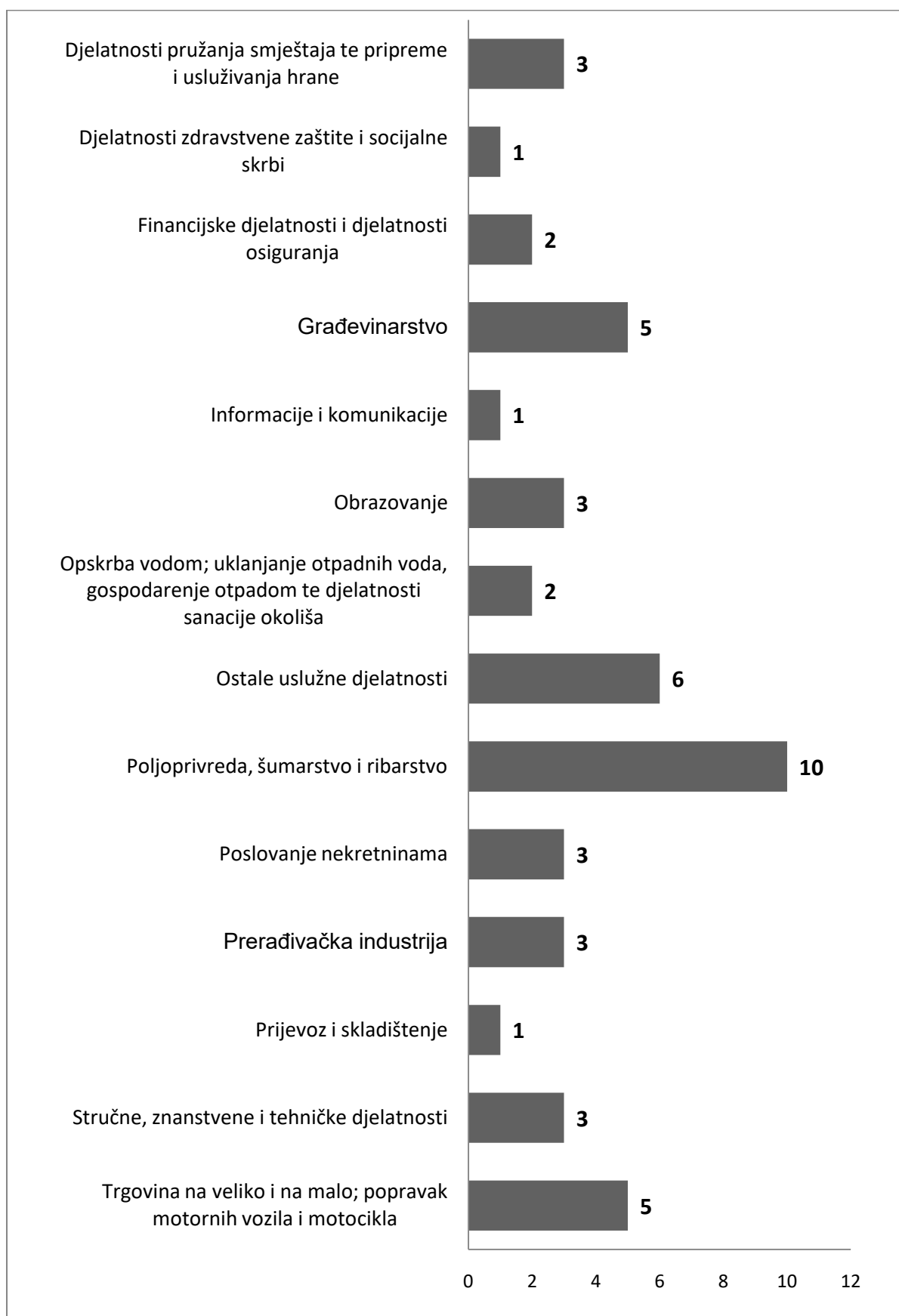
Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Analizirajući primarnu djelatnost gospodarskih subjekata - sudionika ovog istraživanja, ona je široko raspoređena na čak 14 područja djelatnosti od mogućih 21 prema Nacionalnoj kvalifikaciji djelatnosti - NKD 2007 (NN 58/07)¹³⁷. Zbog preglednosti analize gospodarskim subjektima su ponuđena područja djelatnosti kao najviša razina u hijerarhiji raspodjele djelatnosti, niže su još razine odjeljci, skupine i razredi, no za ovakav tip istraživanja smatrano je kako ne postoji potreba za toliko detaljnom podjelom.

Od 48 popunjenih upitnika, 10 (20,8%) je iz područja „Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane“, sa 6 (12,5%) slijede „Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi“, dok je 5 (8,3%) popunjenih upitnika iz dva područja – „Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja“ te „Građevinarstvo“. Iz pet područja stigla su po 3 (6,25%) odgovora – „Informacije i komunikacije“, „Obrazovanje“, „Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša“, „Ostale uslužne djelatnosti“, te „Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo“. S po 2 (4,16%) gospodarska subjekata zastupljena su područja – „Poslovanje nekretninama“ te „Prerađivačka industrija“. S 1 (2,08%) predstavnikom zastupljena su sljedeća područja – „Prijevoz i skladištenje“, „Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti“, te „Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla“.

¹³⁷ Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007., NN 58/07, dostupno na - https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html - pristupljeno 9. svibnja 2017.

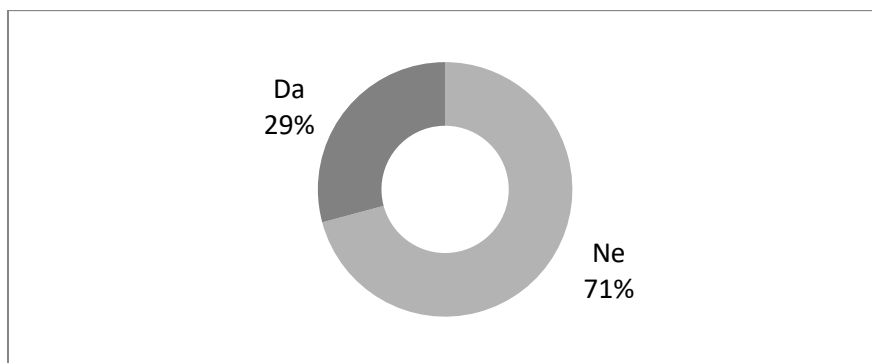
Grafički prikaz 21. Primarna djelatnost gospodarskog subjekta

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Značajan podatak je kako čak 34 (70,8%) gospodarska subjekta nemaju posebni poslovni odjel niti zaposlenika koji se bavi praćenjem javnih poziva i pripremom dokumentacije za prijavu na EU fondove. Dok je njih 14 odgovorilo potvrdno.

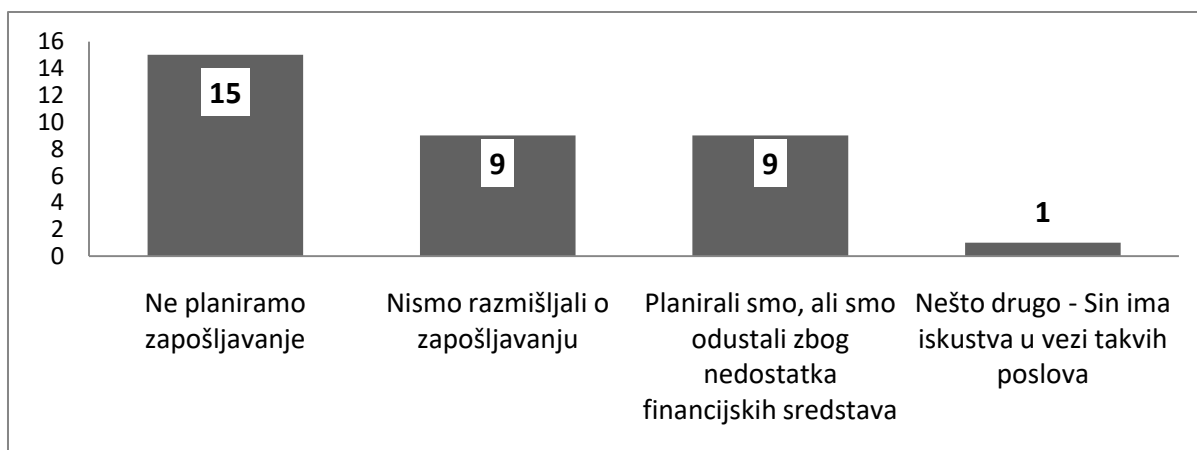
Grafički prikaz 22. Zaposlenik/odjel koji se bavi praćenjem javnih poziva i pripremom dokumentacije za prijavu na EU fondove

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Od 34 gospodarska subjekata koji nemaju zaposlenika/odjel koji se bavi praćenjem javnih poziva i pripremom dokumentacije za prijavu na EU fondove, njih 15 (44,11%) niti ne planira zapošljavanje takvog djelatnika, njih 9 (26,47%) je odgovorilo kako uopće nisu razmišljali o zapošljavanju takvog djelatnika, ista je brojka i onih koji su razmišljali ali su odustali zbog nedostatka financijskih sredstava, dok je jedan gospodarski subjekt odabrao opciju nešto drugo – uz objašnjenje kako sin ima iskustva u vezi takvih poslova ali ne navodeći je li sin ili nije zaposlenik gospodarskog subjekata.

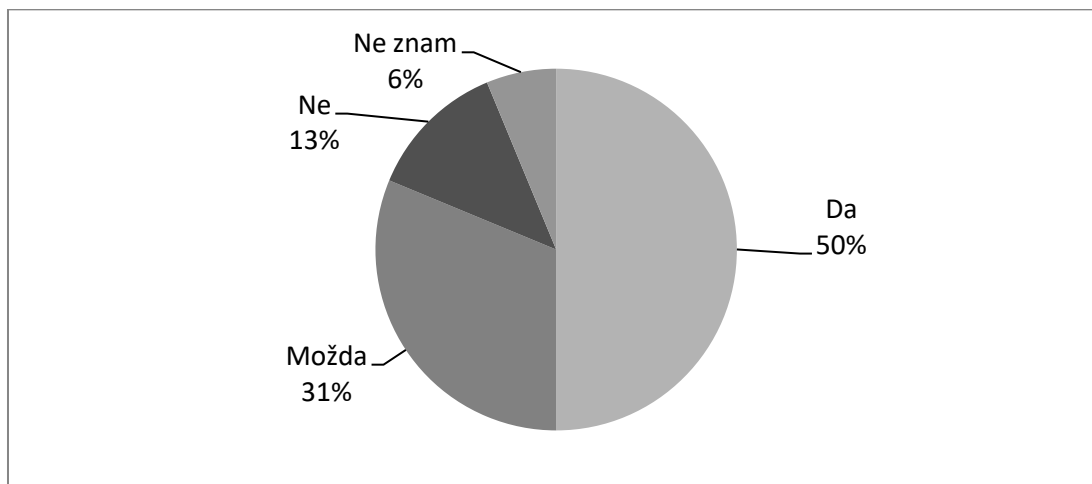
Grafički prikaz 23. Planiranje zapošljavanja specijaliziranog djelatnika za praćenje i provedbu projekata financiranih EU sredstvima

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Kako planiraju financirati buduće poslovne projekte putem EU sredstava odgovorila su 24 (50%) gospodarska subjekta, njih 15 (31%) se još premisslja i razmišlja te su odgovorili možda, dok je 6 (13%) decidirano odgovorilo ne, a 3 (6%) ih ne zna.

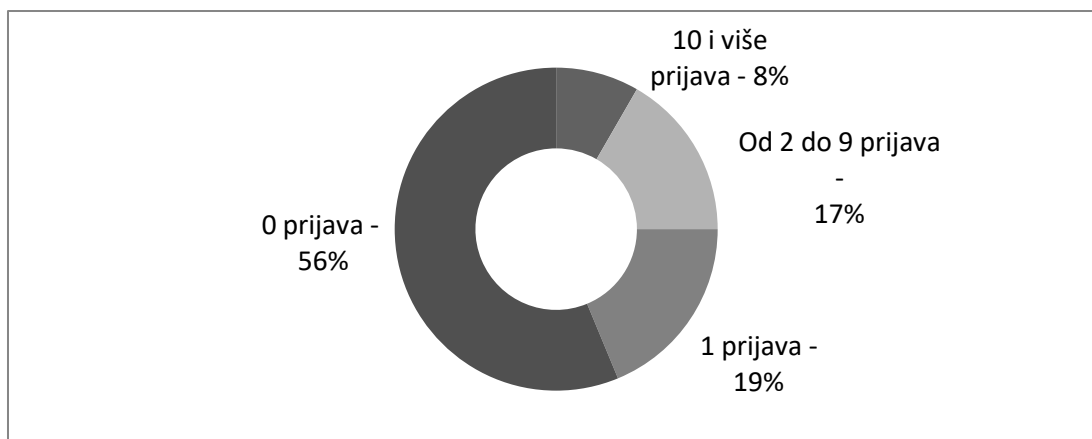
Grafički prikaz 24. Plan za buduća financiranja poslovnih projekata putem EU fondova

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

I dok polovica gospodarskih subjekata priznaje kako planira financiranje budućih poslovnih projekata sredstvima iz fondova i programa Unije, više od polovice njih (27 ispitanika – 56%) do sad se nikad nisu prijavljivali na natječaju za dodjelu sredstava iz tog izvora. Jednu prijavu na javne pozive za financiranje poslovnih projekata sredstvima EU-a navodi 9 (19%) gospodarskih subjekata, njih 8 (17%) do sad ima od 2 do 9 prijava, a 4 (8%) ispitanika imaju 10 ili više prijava.

Grafički prikaz 25. Broj javnih poziva za financiranje putem EU sredstava na koje se gospodarski subjekt do sada prijavljivao

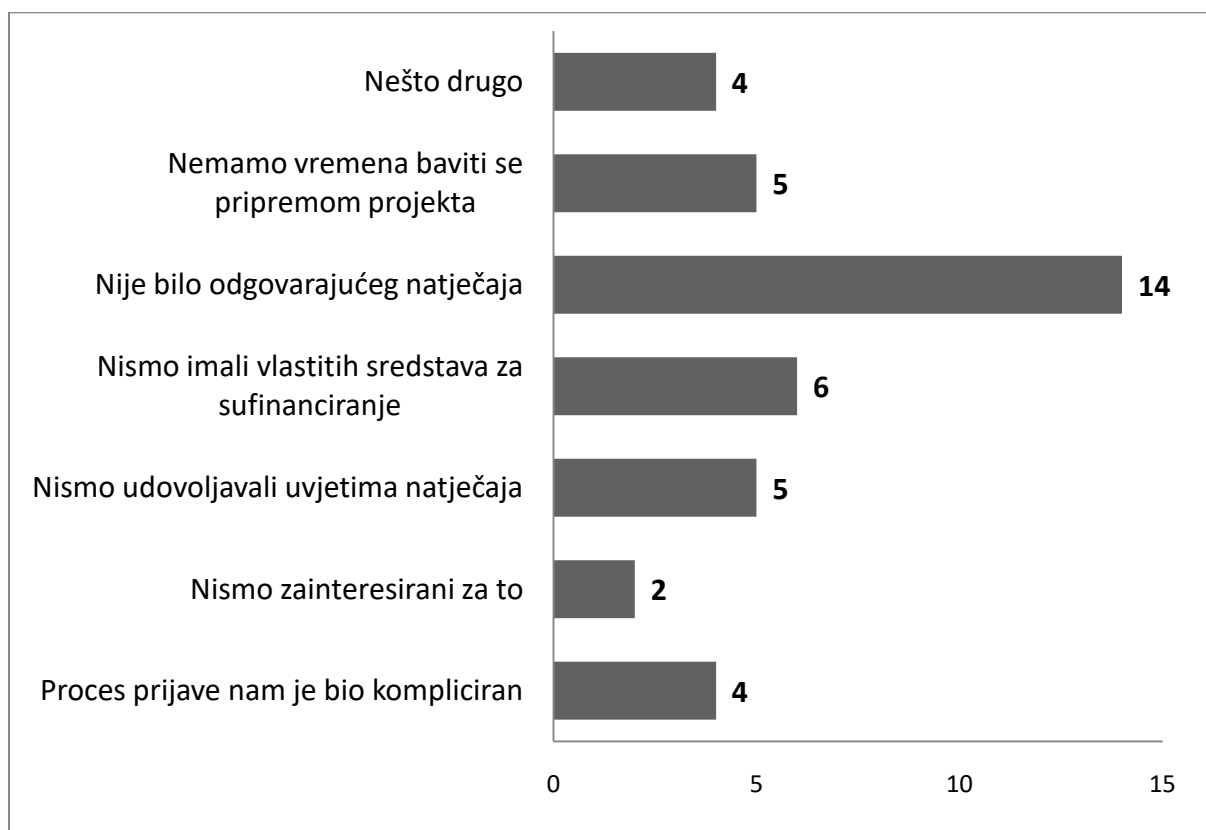

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Ovih 27 gospodarskih subjekata koji su naveli kako se do sada nisu javljali na javne pozive za financiranje poslovnih projekata EU sredstvima mogli su između više ponuđenih odgovora izabrati do tri razloga svog neprijavljivanja, a kao opcija im je omogućeno da oni sami navedu jedan od razloga u kategoriji - Nešto drugo, što su iskoristila 4 gospodarska subjekta navodeći kako: Ne znaju zašto se nisu prijavljivali; Veliki problemi oko natječaja i korumpiranost; Trenutno nismo zainteresirani; Tek smo osnovani.

Od ponuđenih odgovora najpopularniji je bio onaj kako nije bilo odgovarajućeg natječaja, kojeg je kao razlog neprijavljivanja navelo 14 (51%) ispitanika. Slijedi obrazloženje kako nisu imali vlastita sredstva za sufinanciranje, navedeno u 6 (22,22%) slučajeva, a po 5 (18,5) puta su obarani i odgovori kako se nemaju vremena baviti pripremom projekta te kako nisu udovoljavali natječajima. Potom je 4 puta (14,8%) birana argumentacija kako je proces prijave bio kompliciran, a u 2 (7%) slučaja su gospodarstvenici kazali kako nisu zainteresirani za taj vid financiranja.

Grafički prikaz 26. Razlozi za neprijavljivanje na javni poziv za financiranje putem EU sredstava

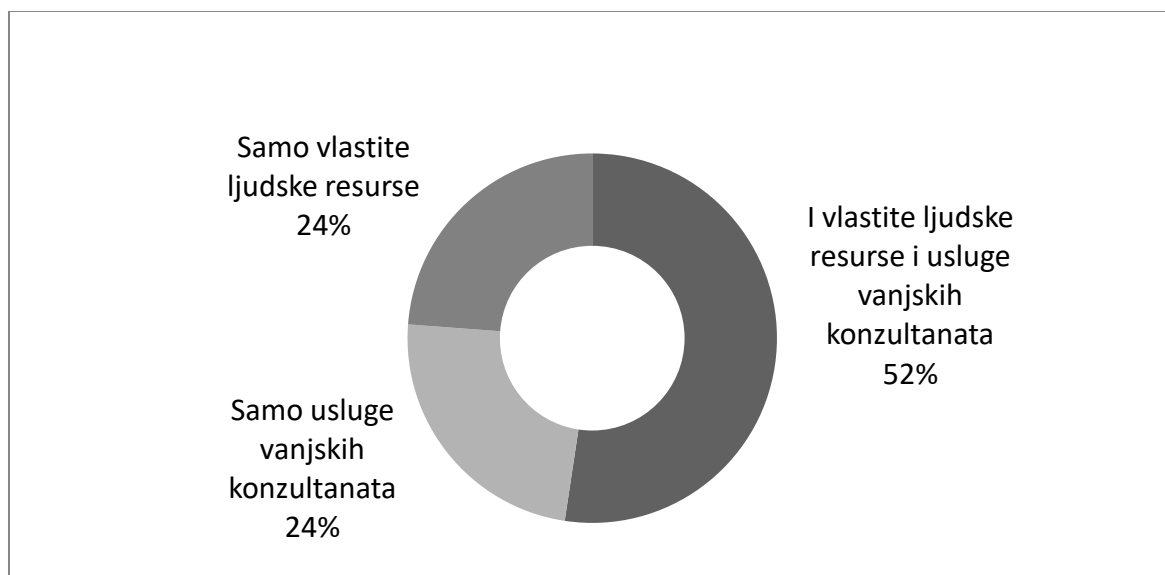

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Među 21 ispitanikom koji su naveli kako su se do sada javljali na natječajne za financiranje poslovnih projekata sredstvima iz fondova i programa Unije, Program ruralnog razvoja iz financijske perspektive 2014.-2020. je najpopularniji, naveden je četiri puta, dva put je pak spomenuti i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. Navedeni su još i Europski socijalni fond, Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020., PHARE 2006, IPA prekogranična suradnja, Programi Unije - Leonardo da Vinci, FP7, SMEPASS II, zatim Strukturni fondovi u sklopu programa 2007.-2013., Europski fond za regionalni razvoj, Vinska omotnica¹³⁸, zatim program međuregionalne suradnje Interreg. Za tri je pak odgovora teško zaključiti na što se misli jer je u dva slučaja kao program ili fond navedeno Ministarstvo turizma, a treći pak navodi „Obnovljivi izvori energije, IC Tehnologije“ – pretpostavka je kako se to odnosi na područje financiranih projekata jer programi ili fondovi tog naziva ne postoje.

A prilikom pripreme natječajne dokumentacije i pri prijavi na javne pozove za financiranje projekata sredstvima EU-a, nešto više od polovice prijavitelje – njih 11 koristilo je i vlastite ljudske resurse i usluge vanjskih konzultanata, dok je brojka onih koji su koristili ili samo vlastite resurse ili pak samo vanjske konzultante izjednačen – po 5 gospodarskih subjekata.

Grafički prikaz 27. Sudionici u pripremi projektne dokumentacije i apliciranju na javni poziv za financiranje putem EU sredstava

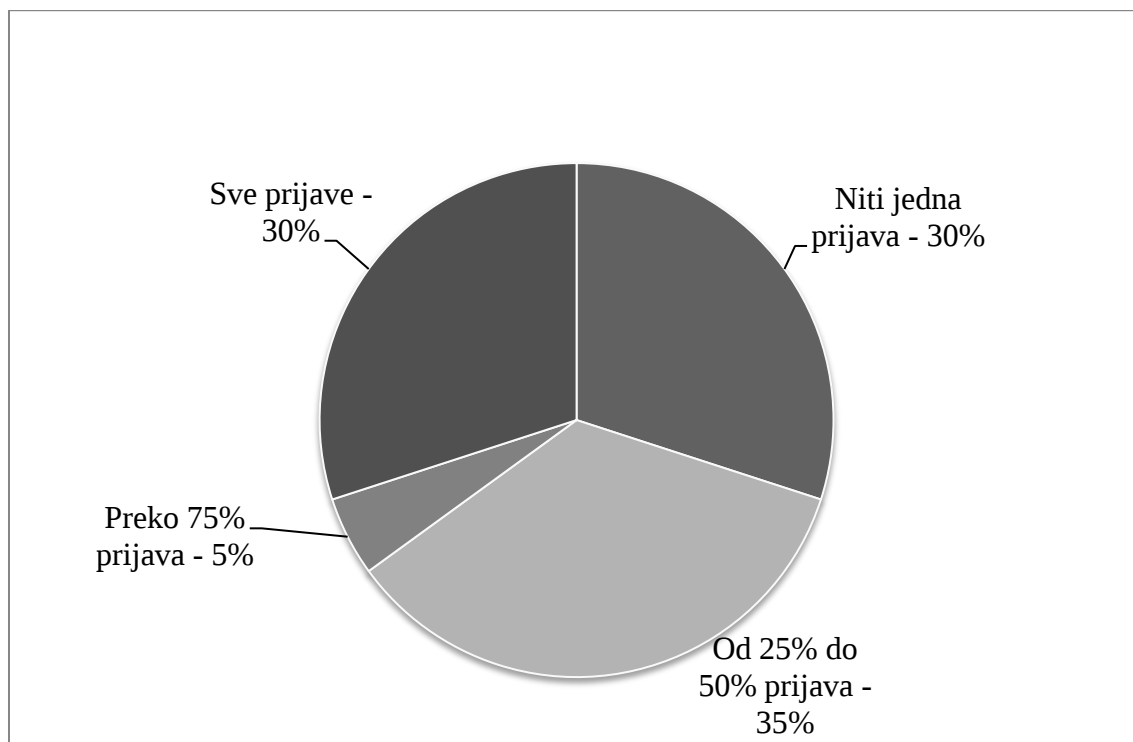

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

¹³⁸ Iz termina Vinska omotnica krije se program pomoći sektoru vina u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2018. godine. Vinska omotnica iznosi 11,8 milijuna eura godišnje. Program je to kojeg provodi Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, a financiran je sredstvima EU-a.

Što se pak tiče uspješnosti prijave na javne pozive, raznoliko je distribuirana. Broj onih koji su naveli da im je odobreno financiranje svih prijava na javne pozive i onih kojima nije odobrena niti jedna prijava – jednak, tj. po 6 gospodarskih subjekata. Uz to je 7 prijavitelja navelo uspješnost prijave u kategoriji od 25 do 50%, a 1 gospodarski subjekti ima preko 75% prijava s pozitivnim odgovorom, ukupno je to 20 odgovora, jer je jedan od gospodarskih subjekata preskočio odgovoriti na ovo pitanje jer još uvijek nisu poznati rezultati natječaja na koji se prijavio.

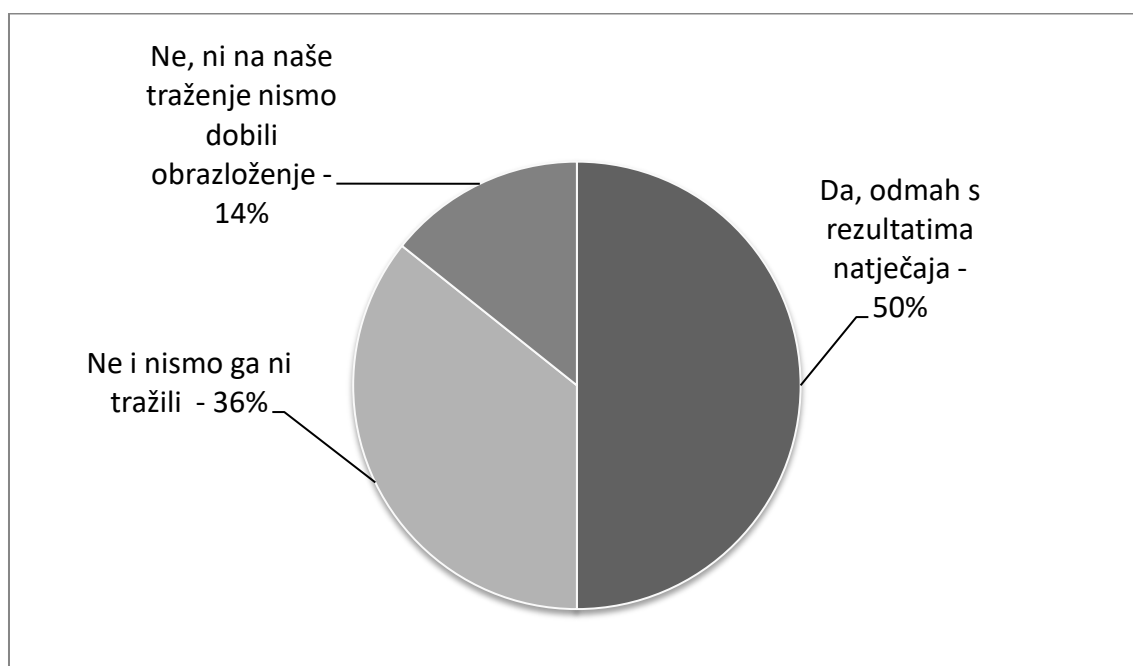
Grafički prikaz 28. Broj odobrenih EU financiranja gospodarskih subjekata

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Dakle, 14 gospodarskih subjekata imalo je barem jednu neuspješnu prijavu. Kako su dobili obrazloženje zašto prijava na javni poziv za financiranje EU sredstvima nije rezultirala i odobravanjem EU financiranja, odmah s rezultatima natječaja navodi 7 (50%) ispitanika, njih pak 5 (36%) obrazloženje nije dobili niti su ga tražili, a 2 (14%) gospodarska subjekata obrazloženje nisu dobila iako su ga tražili. Iako je bila ponuđena, nitko nije odabrao mogućnost kako obrazloženje nisu dobili, ali im je na njihovo traženje dostavljeno.

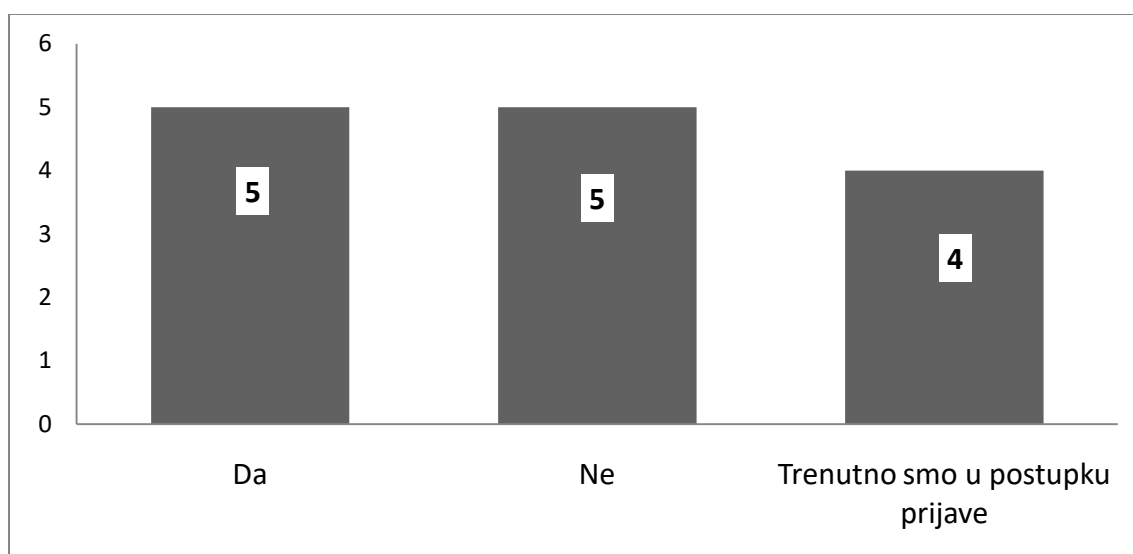
Grafički prikaz 29. Službeno obrazloženje zašto je prijava odbijena

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Analizirani podaci pokazuju kako neuspješna prijava nije obeshrabrujuće djelovala na ponovno prijavljivanje na natječaje za sredstva EU-a. Od 14 ispitanika kojima sve ili dio ranijih prijava nije odobren za financiranje sredstvima EU-a, njih samo 5 (35,7%) nije se prijavljivalo na nove javne pozive, dok je 5 (35,7%) to već učinilo i još 4 (28,6%) ih je u postupku prijave.

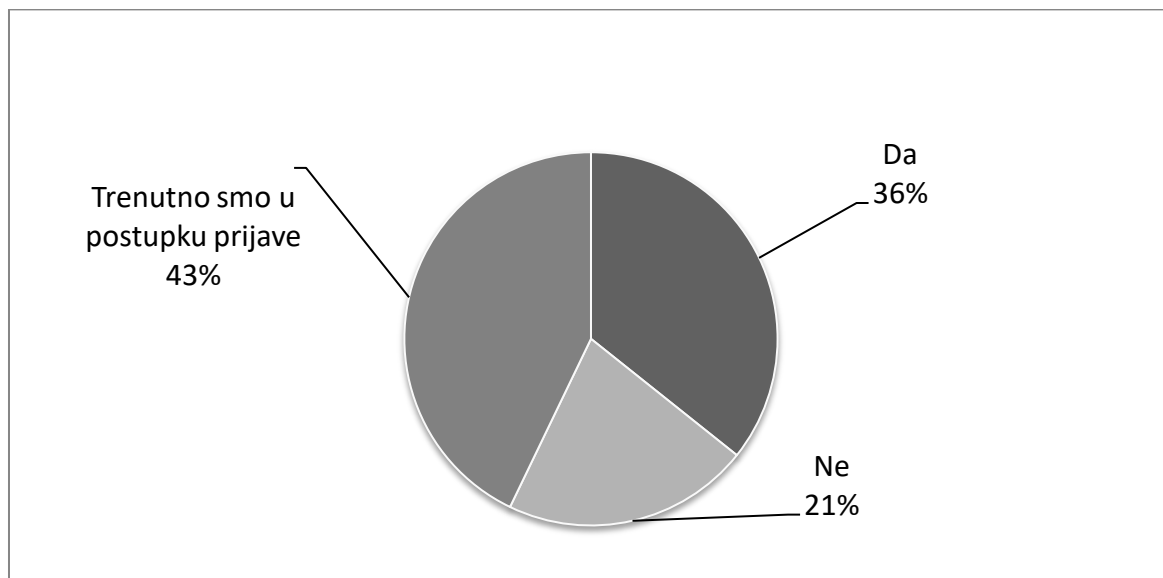
Grafički prikaz 30. Ponovno prijavljivanje nakon neuspješne prijave

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Očekivano, pozitivni utjecaj na novu prijavu ima ranija uspješna prijava na natječaje za sredstva EU-a.

Grafički prikaz 31. Ponovno prijavljivanje nakon uspješne prijave

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Od 14 ispitanika kojima je barem za jednu prijavu odobreno financiranje poslovnog projekta sredstvima EU-a, njih 5 (36%) već je prijavilo novi projekt za financiranje sredstvima EU-a, 6 ispitanika (43%) je u trenutku popunjavanja bilo u postupku prijave, dok ih 3 (21%) nije prijavilo novi projekt za financiranje sredstvima EU-a.

5.2. KARAKTERISTIKE DONOSIOCA ODLUKA U GOSPODARSKIM SUBJEKTIMA

Da među ispitanicima prevladava pozitivan stav o financiranju putem EU sredstava može se iščitati iz navedenih prvih asocijacija koje na pojam EU fondovi, gdje vrijednosno pozitivni dojmovi prevladavaju nad negativnima ili pak neutralnima, kao što je vidljivo iz Tablice 31. Tako je o ponuđenih 48 odgovora, njih 24 svrstano u skupini Pozitivno, a po 12 u kategorije Neutralno i Negativno. U vrijednosnu kategoriju Neutralno, svrstani su i oni odgovori koji u sebi objedinjuju i negativan i pozitivan stav, te se ne mogu jednoznačno svrstati niti u kategoriju Pozitivno, niti u kategoriju Negativno.

Među odgovorima, riječ „pomoć“ je uočena kao dominantna karakteristika u asocijacijama koje su ocijenjene pozitivnima, dok je „papirologija“ najviše put korišten termin u skupini negativnih asocijacija.

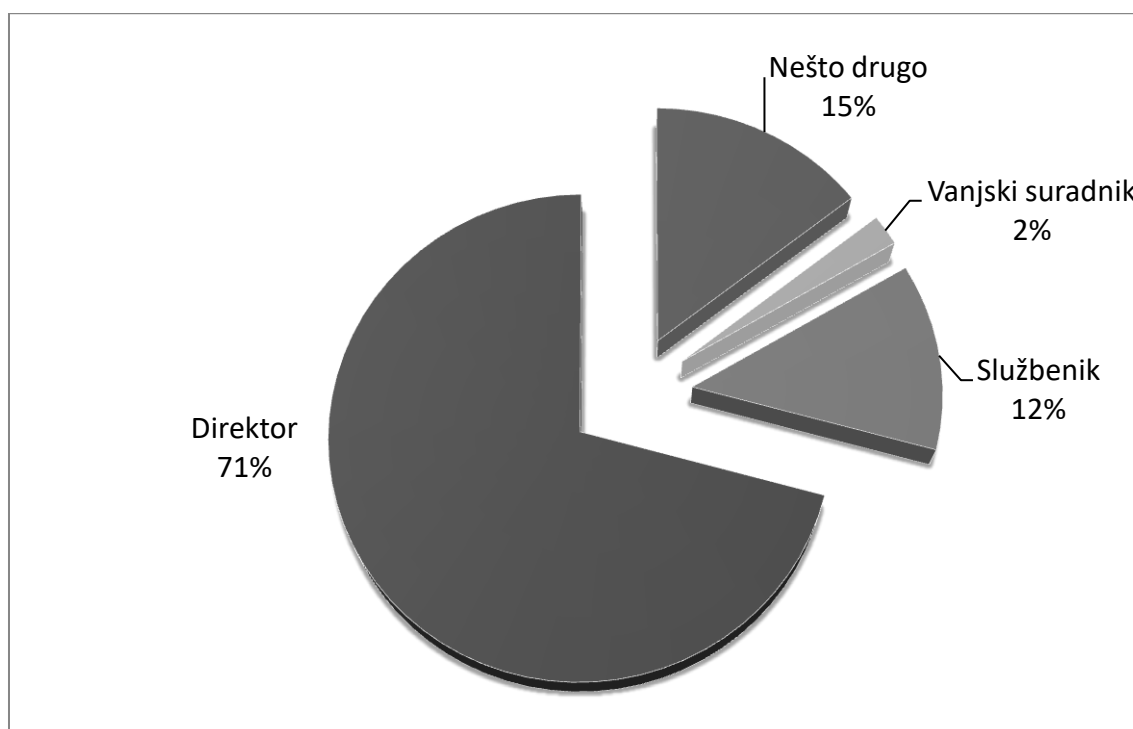
Tablica 31. Prva asocijacija na pojam EU fondovi

POZITIVNO	NEUTRALNO	NEGATIVNO
• Besplatni novac • Bepovratna sredstva • Bepovratna sredstva za unapređenje poslovanja • Dobro financiran i namjenski utrošen novac • Maksimalno iskoristiti mogućnosti • Mogućnost gradnje u nedostatku vlastitih sredstava. • Nepovratna sredstva • Novac • Obnova i razvoj • Pomoć • Pomoć • Pomoć u financiranju • Pomoć, razvoj • Poticanje gospodarskog razvoja • Pozitivno • Prilika • Projekti • Rad • Rad • Razvoj • Razvoj • Razvoj tvrtke • Super • Transparentan način izvora financiranja	• Edukacija - više informacija • Ideja, inovacija, projekt, financiranje, suradnja • Možda. • Nula • Poljoprivreda • Potrebno ali ne iskorišteno • Projekt i novci • Razvoj, Euri, papirologija • Ribarstvo • Sporo, ali dostižno... • Udruga Ravni kotari • Veliki projekti	• Ajoj • Birokracija, konzultant, teško, nikako • Komplicirana dokumentacija • Komplicirano i dugotrajno • Korupcija • Nije za svaki subjekt već za određene, a ostalima što ostane • Opširna dokumentacija • Papirologija • Papirologija, neizvjesnost, sporost • Puno dokumentacije i stroga pravila • Šuplja priča • To je za odabrane
UKUPNO: 24	UKUPNO: 12	UKUPNO: 12

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

U uputi za ispunjavanje anketnog upitnika stajala je napomena kako je cilj da ga popunjavaju donositelji ili donositeljice odluka, tj. osobe koje odlučuju hoće li se neki gospodarski subjekt prijaviti ili neće na javne pozive za financiranje poslovnih projekata sredstvima EU-a. U više od 70% slučajeva (34 anketna obrasca) upitnik su ispunili direktori, te 6 službenika i 1 vanjski suradnik. Uz to, 7 puta je odabran i četvrti ponuđeni odgovor – Nešto drugo uz napomenu o kojoj se funkciji radi (po dva put prokuristi i nositelj OPG-a i po jedan voditelj poslovanja, suvlasnik i član obitelji).

Grafički prikaz 32. Funkcija ispitanika

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Na skali od 1 do 5 – tj. od jako loše, preko loše, niti loše niti dobro, dobro, pa sve do jako dobro, ispitanici su ocjenjivali vlastito znanje o mogućnostima financiranja poslovnih projekata sredstvima EU-a. Velikim dijelom procijenili su svoje znanje osrednjim, pa tako njih 18 (37,5%) navodi neutralno stanje – niti loše niti dobro.

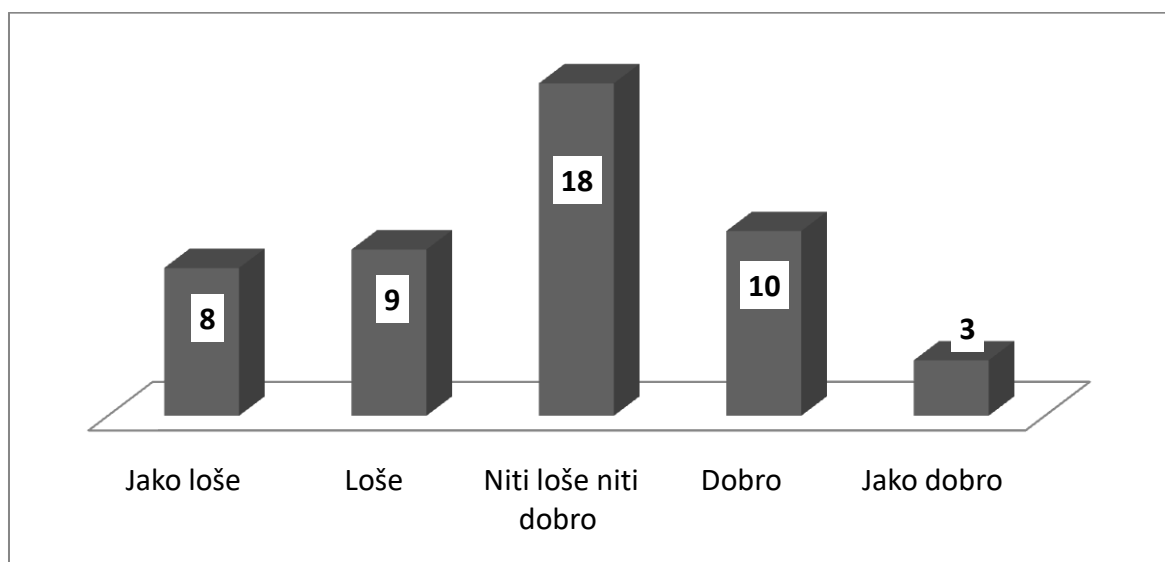
Tablica 32. Samoprocjena ispitanika na ljestvici od 1 do 5 o znanju o mogućnostima financiranja poslovnih projekata sredstvima EU-a

Prosječna ocjena	2,8125
Mode	3
Medijan	3

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Uočljivo je i kako je kako je kumulativno veći broj ispitanika s lošim ili jako lošim znanjem – njih 17 (35,4%), nasuprot onih koji imaju dobro ili jako dobro znanje – 13 (27,1%) ispitanika.

Grafički prikaz 33. Samoprocjena ispitanika o znanju o mogućnostima financiranja poslovnih projekata sredstvima EU-a

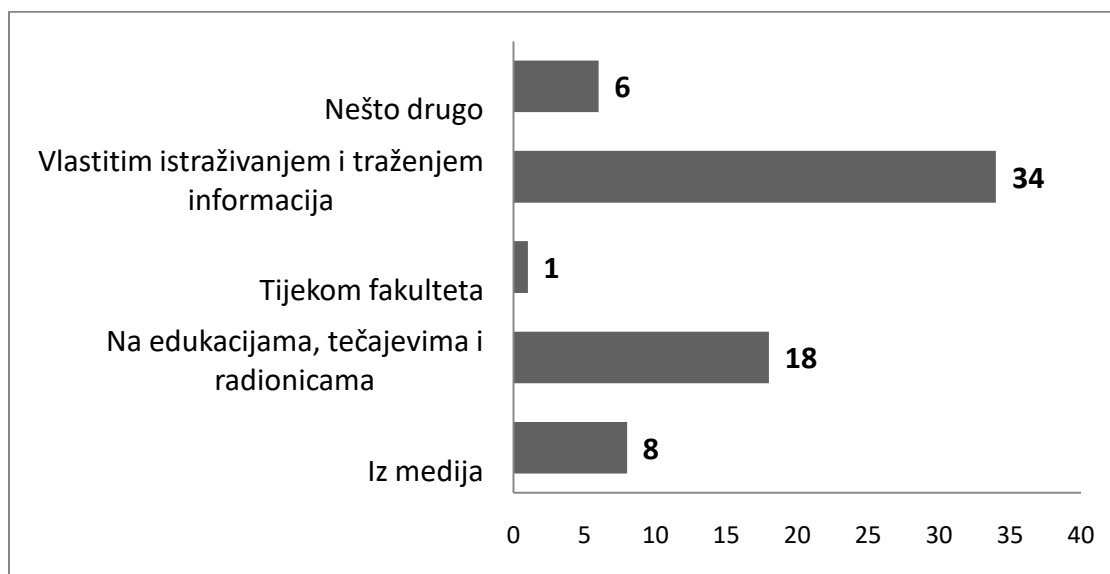
Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Premda razina znanja nije generalno visoka, ono što znanju o EU projektima, ispitanici su naučili vlastitim istraživanjem. Među četiri ponuđena odgovora (Iz medija; Na edukacijama, tečajevima i radionicama; Tijekom fakulteta; Vlastitim istraživanjem i traženjem informacija) i petom opcijom da sami napišu neki drugi kanal, mogli su odabrati do maksimalno tri odgovora.

Značajan broj ispitanika – njih 34 (70,8%) tako navodi kako im je izvor znanja vlastito istraživanje i traženje informacija. Edukacije, tečajeve i radionice navelo je pak 18 (37,5%) ispitanika. Mediji su izvor bili za 8 (16,6%) sudionika. Dok je sam jednom fakultet naveden

kao izvor znana o EU projektima. Ovo je svakako indikativan pokazatelj kako bi educiranje o EU fondovima i projektima trebalo započeti već kroz formalno obrazovanje u sklopu srednjoškolskog i fakultetskog programa. Pokazuje isto tako da unatoč tome što se prilikom realizacije EU projekata kao projektna aktivnost prisutna prezentacija i vidljivost, te informacije očito slabo dolaze do šire javnosti.

Grafički prikaz 34. Izvori znanja od EU projektima

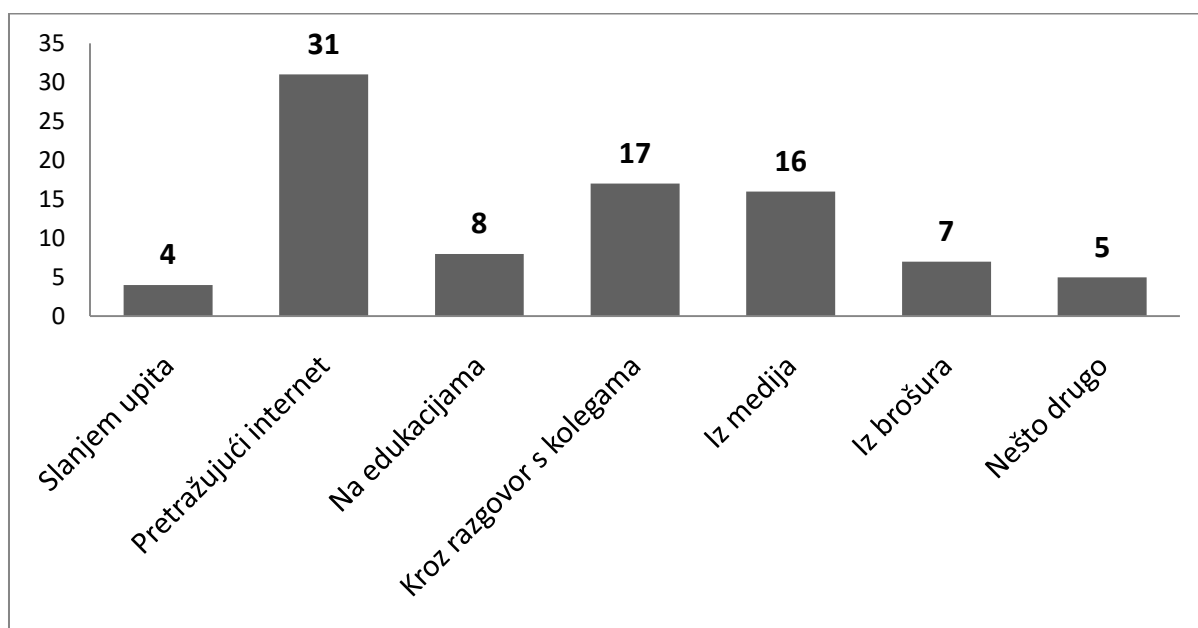
Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Kao što je vidljivo iz Grafičkog prikaza 34., osim ponuđenih kanala kao izvora znanja, ispitanici su mogli i sami navesti Neki drugi izvor, tu je učinilo njih 6 (12,5%) i tu su naveli raznoliko odgovore – od ranijeg rada na projektima ili pak isticanja Udruge za ruralni razvoj Ravni kotari do jednog ispitanika koji je napisao kako nema znanja.

Kad je pak riječ o informiranju o EU fondovima općenito, pretraživanje interneta najčešći je model dobivanja traženih informacija. Ispitanici su i u ovom slučaju mogli odabrati tri odgovora među ponuđenima i dopisati svoj.

Uz pretraživanje interneta (31 ispitanik – 64,6%), po preferencijama slijede rezultatski gotovo izjednačeni mediji te razgovor s kolegama – 17 i 16 ispitanika. I dok velik dio ispitanika pretražuje internet, broj onih koji će poslati upit kako bi se detaljnije informirali je malen, tek 4 ispitanika.

Grafički prikaz 35. Najčešći izvor informacija o EU fondovima

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Uz to je 5 ispitanika navelo kako su im najčešći izvori informacija o EU fondovima Nešto drugo – te su ponovno imenovali Udrugu za ruralni razvoj Ravni kotari, zatim su tu još i Županijska razvojna agencija, a važnost online kanala za informiranje otkriva i podatak kako ispitanici navode i e-newslettere specijaliziranih tvrtki koje se bave EU fondovima i e-poštu Hrvatske gospodarske komore.

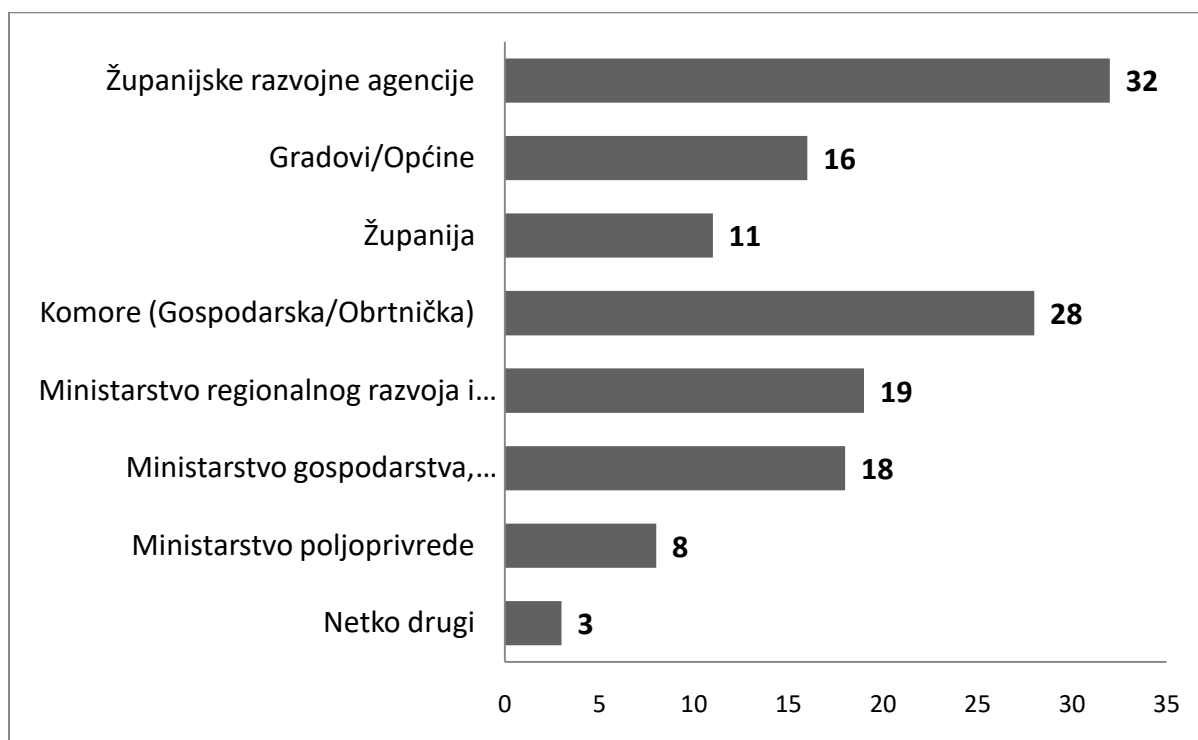
Mogućnost odabira do tri odgovora ispitanicima je bila ponuđena i prilikom odgovaranja na pitanje o tome tko bi trebao po njima informirati gospodarske subjekte o EU fondovima.

Uz listu od šest ponuđenih odgovora, 3 ispitanika su nadopunila rubriku Nešto drugo te su naveli Lokalne akcijske grupe i konzultantske kuće, dok treći pak ispitanik zaključuje – „Nije bitno tko bitno da je učinkovito“.

Među ponuđenim odgovorima, po ispitanicima (66,66%) Županijske razvojne agencije bi trebale informirati gospodarske subjekte o EU fondovima, slijede ih Komore (Obrtnička/Gospodarska) – 58,33%, i potom Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije – 39,6% i Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta – 37,5%, zatim su tu jedinice lokalne i regionalne samouprave: gradovi/općine – 33,33%, te županije – 22,9%.

Uočljivo je kao je Ministarstvo poljoprivrede naveo znatno manji broj ispitanika (16,66%) u odnosu na druga ministarstva, što je očekivano ako uzme u obzir zastupljenost pravnih oblika gospodarstvenika u analiziranim rezultatima (5 OPG-a naspram 38 trgovačkih društava).

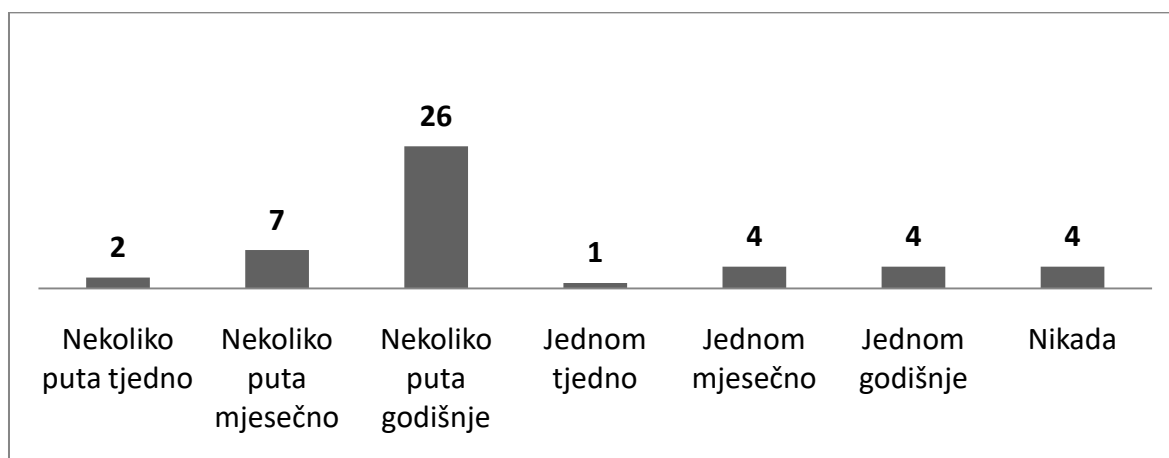
Grafički prikaz 36. Procjena ispitanika o nadležnosti informiranja gospodarskih subjekata o EU fondovima

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

O mogućnostima koje im se pružaju za financiranje poslovnih projekata sredstvima iz fondova i programa EU-a, gospodarski se subjekti informiraju najčešće nekoliko puta godišnje – 54,16%, a 4 ispitanika uopće se ne informiraju.

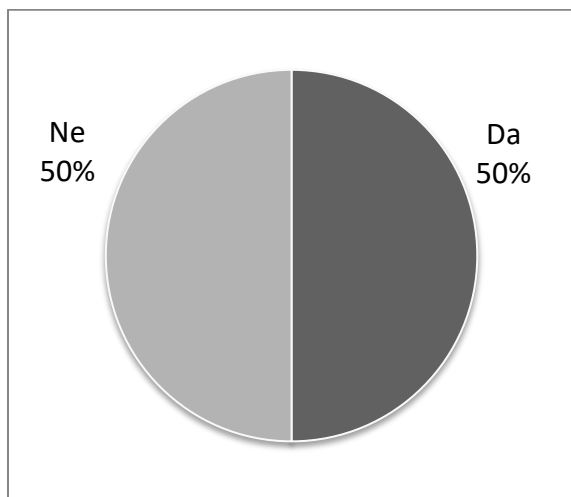
Grafički prikaz 37. Učestalost informiranja o mogućnostima financiranja poslovanja putem EU fondova

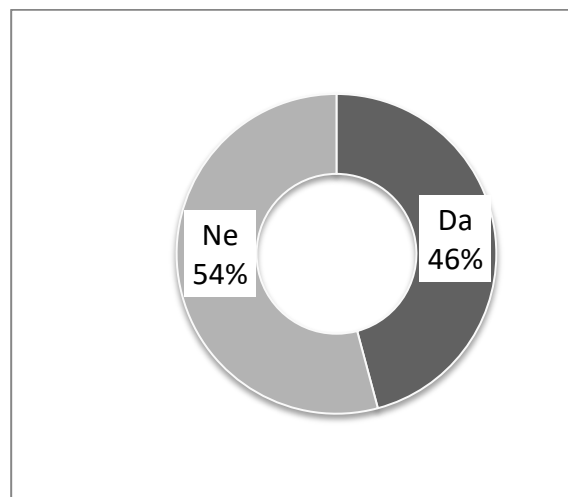
Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Broj ispitanika koji su sudjelovali ili u pripremi ili u provedbi projekta financiranog putem EU sredstava je jednak te iznosi 24.

Grafički prikaz 38. Sudjelovanje u pripremi i provedbi projekta financiranog putem EU sredstava

Grafički prikaz 39. Sudjelovanje na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata

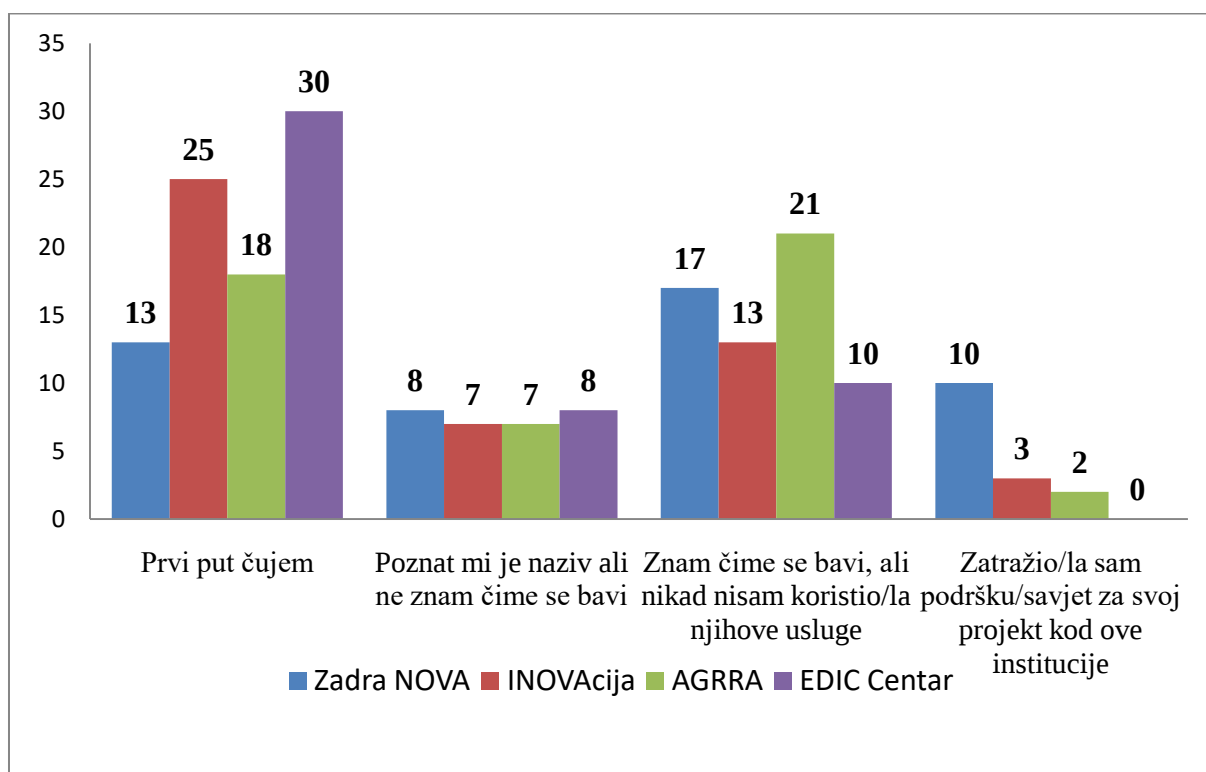
Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Na radionicama i bilo kojem obliku edukacije o pripremi i provedbi projekata financiranih EU sredstvima sudjelovala su 22 ispitanika (46%), drugim riječima veći je broj onih koji nisu dobili neki oblik obrazovanja na tu temu.

Više od polovice ispitanika (35 tj. 73%) je navelo kako znaju navesti primjer projekta financiranog sredstvima EU-a u Zadarskoj županiji. Kao primjer su najčešće naveli projekt Obnove i turističke valorizacije Kneževe palače (10 ispitanika), nabrojani su još i projekti: Adria wellness turizam, Beepromoted, Centar za gospodarenje otpadom Biljane Donje, COIN COWORKING, B.HIVE, Perivoj Vladimira Nazora (nije navedeno ime projekta, ali Perivoj je bio u projektnim aktivnostima više projekata, op. a.), Obnova Maškovića han u Vrani, Meladetekt, Una – izvor života.

Među četiri ponuđene institucije koje su važni dionici u Zadarskoj županiji u pripremi gospodarskih subjekata za javljanje na pozive za financiranje projekata sredstvima EU, bilo da imaju ulogu u informiranju ili educiranju gospodarskih subjekata o mogućnostima koje su im na raspolaganju, kao najpoznatija pokazala se ZADRA NOVA.

Grafički prikaz 40. Prepoznavanje institucija

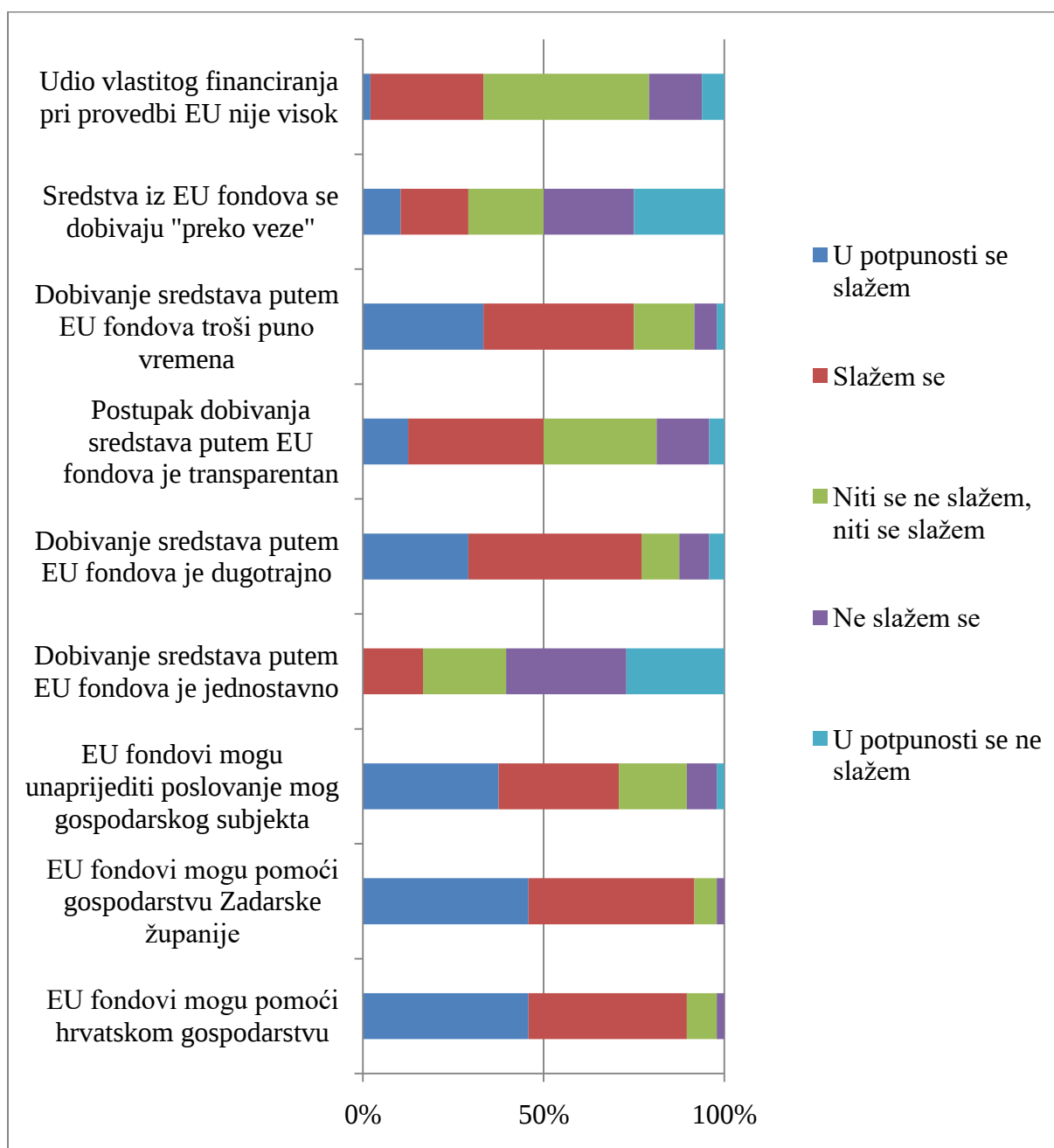

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

U identifikaciji su korišteni skraćeni nazivi koji su u svakodnevnoj upotrebi, a ne službeni nazivi institucija, jer se vodilo pretpostavkom kako se bolje pamte kratice koje se koriste u razgovoru nego službeni nazivi koji se sastoje od više riječi i koriste se samo u formalnom izražavanju. Uz Agenciju za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVU, tu su još bili i Inovacija - Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija, AGRRA - Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije i EDIC Zadar – Informacijski centar Europske unije. Pokazalo se kako je za EDIC Centra čak 30 (62,5%) ispitanika tek prvi put čulo, dok je najviše – 10 (20,83%) ispitanika zatražilo savjete ZADRA NOVE. Naime, razvojne agencije mogu davati savjete, te informirati i educirati gospodarske subjekte o mogućnostima koje im pruža EU za financiranje poslovnih projekata ili ih upoznati s dostupnim natjecajima, no razvojne agencije ne mogu pripremati ili provoditi projekte financirane sredstvima EU-a za kojima su nositelji privatne osobe. Takvo pravilo je postavljeno zbog pravednijeg tržišnog natjecanja.

I premda su gospodarski subjekti složni kako EU sredstva mogu unaprijediti njihovo poslovanje, te pomoći gospodarstvu Republike Hrvatske i Zadarske županije, po njima je proces dobivanja EU sredstava dugotrajan koji troši puno vremena i nije jednostavan.

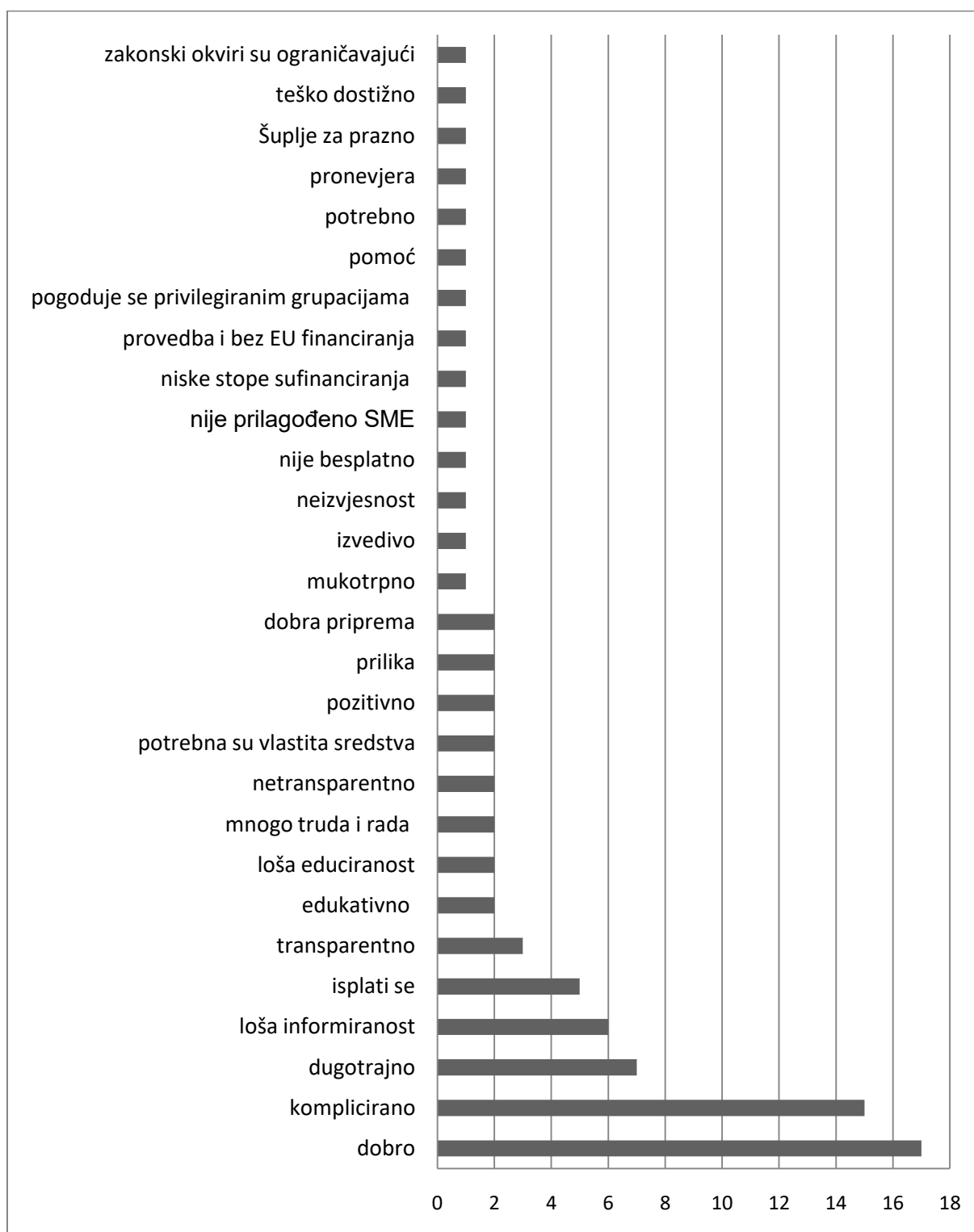
Grafički prikaz 41. Stav ispitanika

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Prevladava stav kako se radi o transparentnom procesu gdje se sredstva ne dobivaju „preko veze“. Neodlučni su pak kad je u pitanju visina vlastitog sufinanciranja pri provedbi projekta sufinanciranog sredstvima EU-a, a više je onih koji smatraju kako udio nije visok.

Grafički prikaz 42. Financiranje projekata putem EU sredstava

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Pitanje otvorenog tipa „Kako bi u 20 riječi opisali svoje mišljenje o financiranju projekata putem EU sredstava?“ donijelo je raznolike odgovore koje nije bilo moguće samo

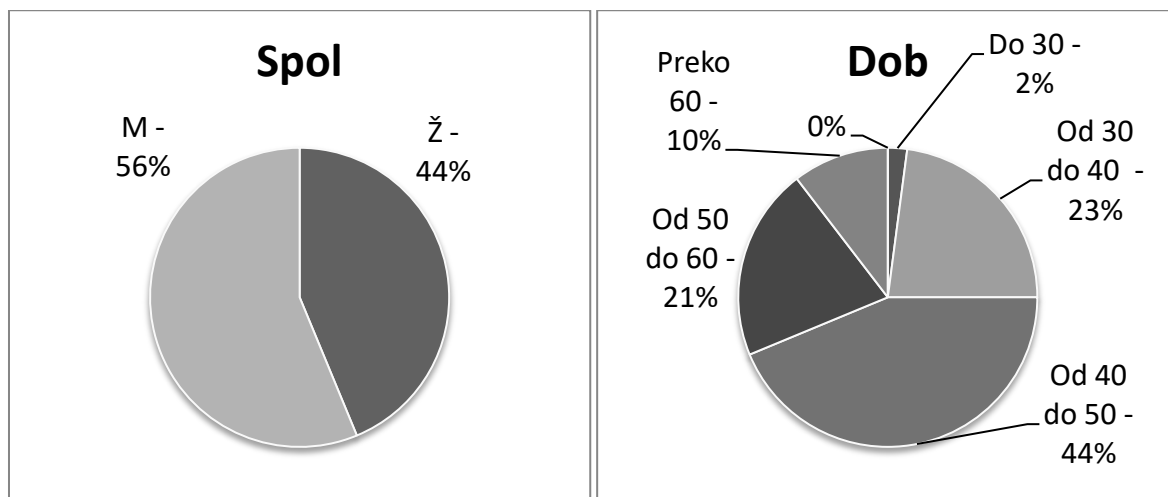
kvantitativno analizirati tj. prebrojati i grafički prikazati, već je trebalo pristupiti analizi sadržaja koja kao metoda u sebi objedinjuje i kvantitativne i kvalitativne karakteristike.

Prije nego se pristupilo samoj analizi odgovora, na temelju odgovora na ranija pitanja detektirani su očekivani pojmovi pomoću kojih su kodirani dobiveni odgovori.

Unaprijed definirani pojmovi za kodiranje odgovora bili su: pomoć, prilika, komplicirano, dobro, loše, dugotrajno, a uz to je ostavljena i mogućnost za stvaranje novih kodova pri čitanju odgovora, te ju konačnici izvučeno 28 različitih odgovora od kojih neku imaju veću učestalost pojavljivanja, dok se većina njih javlja tek kod jednog odgovora.

Analizom dobivenih odgovora zaključuje se kako je prema mišljenju ispitanika financiranje poslovnih projekata putem EU sredstava dobra praksa ali je k tome komplicirana i dugotrajna. Sama informiranost o tom procesu nije visoka ali u konačnici ispitanici vjeruju kako se isplati. Pojam „dobro“ se pronalazi u 17 odgovora ispitanika na ovo pitanje, po pojavnosti ga slijedi pojam komplicirano – koristilo ga je 15 ispitanika, niti jedan drugi odgovor nema dvoznamenkastu učestalost pojavljivanja, a čak 14 izoliranih pojmova navedeno je samo jedan put te ih nije bilo moguće grupirati.

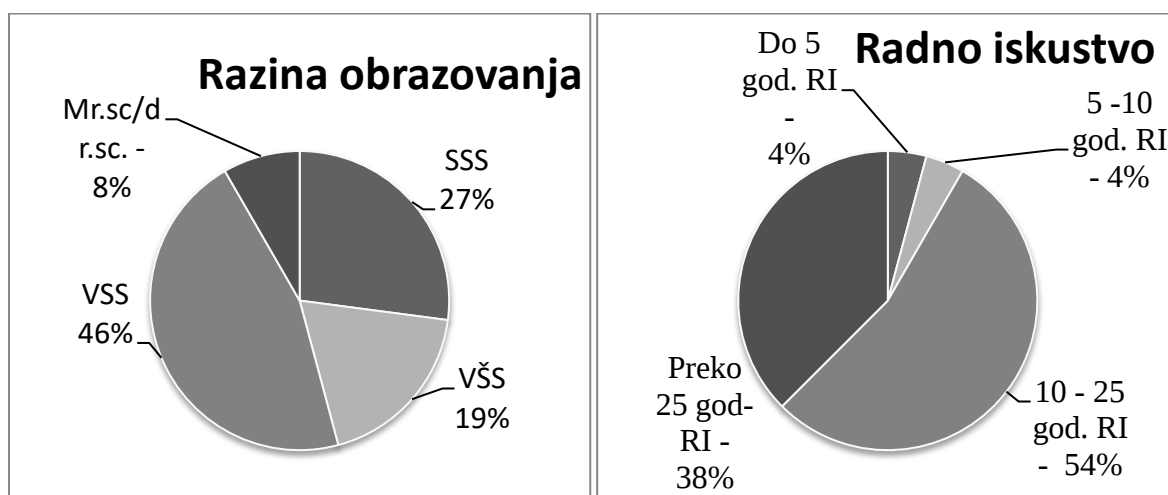
Grafički prikaz 43. Demografske karakteristike ispitanika – spol i dob

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Demografska slika ispitanika je raznolika, s podjednakim sudjelovanjem žena i muškaraca, ipak uz veći udio muškaraca (21:27). Dobna raspodjela je također široka, od 1 ispitanika mlađeg od 30 godina, do 5 starijih od 60. Najveći broj ispitanika dolazi iz dobne skupine između 40 i 50 godina – njih 21.

Grafički prikaz 44. Demografske karakteristike ispitanika – obrazovanje i radno iskustvo

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Slična struktura, kao i kod dob i spola prelijeva se i na radno iskustvo ispitanika, te ih većina (54%) ima od 10 do 25 godina radnog iskustva, što je očekivano s obzirom na dob sudionika. Barem višu školu ili još višu razinu obrazovanja (fakultetsku diplomu ili doktorat) ima 35 (73%) ispitanika, što je također očekivano s obzirom da je intencija istraživanja bila da upitnik popunjavaju donosioci odluka u gospodarskim subjektima.

5.3. TESTIRANJE HIPOTEZA ISTRAŽIVANJA

Predstavljeni rezultati dobiveni istraživanjem provedenim u sklopu ovog rada poslužili su za testiranje tri hipoteze koje su definirane prije početka provedbe istraživanja.

Hipoteza 1: *Karakteristike donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije utječu na stopu iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a*

Kao karakteristike donosioca odluka uzeti su demografski podatci o donositeljima odluka u gospodarskim subjektima koji su popunili anketni obrazac – spol, dob, obrazovanje, radno iskustvo i funkcija koju obnašaju u gospodarskom subjektu, zatim njihovo iskustvo u pripremi i provedbi projekata financiranih sredstvima iz fondova i programa EU-a, te kakve su im prve asocijacije kad čuju pojam EU fondovi. S druge strane stopa iskoristivosti sredstava iz

programa je gledana kroz broj javnih poziva za financiranje putem EU sredstava na koje se do sada ispitanik i gospodarski subjekt prijavljivao te za buduće financiranje poslovnih projekata putem EU sredstava. Već na prvu, uočeno da samo 6 ispitanika ne planira u budućnosti financirati neki svoj poslovni projekt putem EU sredstava, od toga, njih pet se nikada nisu do sada javljali na javne pozive za financiranje putem EU sredstava, isto tako za njih pet, prva asocijacija na pojam „EU fondovi“ je analizom sadržaja svrstana u grupu negativnih pojmova. Tek se jedan ispitanik ranije javljao na javni poziv za financiranje od 2 do 9 projekata putem EU sredstava ali ne planira to u budućnosti. Nitko od ovih 6 ispitanika nije sudjelovao u provedi nekog projekta financiranog putem EU sredstava, a samo dvoje ih je sudjelovalo na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata. Pet od šest ispitanika su zaposleni na funkciji direktora, isti toliko je muškaraca, te je isti broj onih s radnim iskustvom od preko 25 godina, te višom ili visokom stručnom spremom. Podaci o dobi su raznolikiji, no svi su stariji od 40 godina, od čeka tri ispitanika imaju i preko 50, a dva preko 60 godina života.

Spol je uzet kao parametar analize karakteristike, te je pokazao kako su žene u većoj mjeri sudjelovale u radionicama, pripremama i provedbi projekata financiranih EU sredstvima, te je u svakoj od ovih aktivnosti sudjelovalo preko 50% ispitanica, u provedbi čak i 66%, dok je kod muških ispitanika taj postotak od 37 do 40%. Na ranijim natječajima sudjelovalo je 11 od 21 ispitanice, što je više od 50%, i tu je uočljiva razlika u odnosu na spol, jer je u ranijim javnim pozivima projekte prijavilo samo 10 ispitanika – 37%. Bez obzira na spol, kako su anketu popunjavali donositelji odluka, po funkciji uglavnom su to direktori ili vlasnici, te većina onih koji planiraju u budućnosti prijaviti svoje projekte imaju pozitivne asocijacije.

Žene s više radnog iskustva (preko 25 godina), a time i više životne dobi, u manjem su postotku sudjelovale i u radionicama, pripremi i provedbi EU projekata te kao odgovor na pitanje o budućem financiranju EU sredstvima odabiru odgovore ne znam i možda. Gotovo isti obrazac se ponavlja i kod muškaraca.

Kako u prvoj analizir, za razliku od ostalih karakteristika (dob, radno iskustvo, asocijacije, edukacije, ranije provedba) nije uočeno odstupanje kod razine obrazovanja, taj parametar je samostalno analiziran deskriptivnom statistikom, te je uočeno kako viša razina obrazovanja znači i viši postotak sudionika na radionicama o financiranju putem EU sredstava, te u pripremi i provedbi projekata. Od 13 ispitanika koji imaju SSS razinu obrazovanja, njih 40% planira financirati svoje projekte sredstvima EU, njih 23% posto se ranije javljalo na javne pozive za financiranje ovim putem. Kod 31 ispitanika koji imaju VŠS ili VSS razinu obrazovanja postotci su veći, te njih 48% planira financirati buduće projekte EU sredstvima, a

na natječajima ih se javljalo 40%, te u konačnici od 4 ispitanika koji imaju doktorat i magisterij znanosti svi planiraju financirati svoje projekte EU sredstvima, a njih 75% to je i učinio.

Sve to skupa naizgled ukazuje kako je hipoteza bila točna, te zaista karakteristike kao što su spol, dob, radno iskustvo, obrazovanje, sudjelovanje u pripremi, provedbi i radionicama zaista u višoj ili manjoj mjeri mogu utjecati na spremnost donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije za sudjelovanje na natječajima za financiranje putem EU sredstava, a time i na stopu iskoristivosti. Uočeno i opisano deskriptivnom statistikom testirano je uz pomoć hi kvadrat testa:

- **Nulta hipoteza** – Karakteristike donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije ne utječu na stopu iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a
- **Alternativna hipoteza** – Karakteristike donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije utječu na stopu iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a

Prvo je testiran odnos između broja prijave na javne pozive za financiranje putem EU sredstava (stopa iskoristivosti) i sudjelovanja na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata (karakteristika donosioca odluka).

Tablica 33. Hi kvadrat test – odnos između broja ranijih prijave na javne pozive za financiranje putem EU sredstava i sudjelovanja na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata

Hipoteza 1 – Pitanja 10 i 27				
		Prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava		UKUPNO
		Ne	Da	
Sudjelovanje na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata	Da	8	14	22
	Ne	19	7	26
	UKUPNO	27	21	48
Opažene ferkevencije – fi		Očekivane ferkvencije – fti		(fi-fti) ² /fti
8		12,375		1,546717
14		9,625		1,988636
19		14,625		1,308761
7		11,375		1,682692
Empirijski hi kvadrat				6,526807
Teorijski hi kvadrat - signifikantnost 5%, stupanj slobode 1				3,843

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Budući da je test pokazao kako je empirijski hi-kvadrat veći od teorijskog prihvaća se alternativna hipoteza, tj. karakteristike donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije, u ovom slučaju, sudjelovanje na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata, utječe na stopu iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a.

Testiran je utjecaj i drugih karakteristika ispitanika na odluku prijaviti se na natječaje za EU sredstva ili ne, tj. na stopu iskoristivosti sredstava.

Tablica 34. Hi kvadrat test – odnos između broja ranijih prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava i spola ispitanika

Hipoteza 1 – Pitanja 10 i 33				
		Prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava		UKUPNO
		Ne	Da	
Spol ispitanika	Žena	10	11	21
	Muškarac	17	10	27
	UKUPNO	27	21	48
Opažene ferkevencije – fi		Očekivane ferkvencije – fti		(fi-fti) ² /fti
10		11,8125		0,278108
11		9,1875		0,357568
17		15,1875		0,216307
10		11,8125		0,278108
Empirijski hi kvadrat				1,130092
Teorijski hi kvadrat - signifikantnost 5%, stupanj slobode 1				3,843

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Kako je test pokazao kako je empirijski hi-kvadrat manji od teorijskog, prihvaća se nulta hipoteza, tj. spol donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije ne utječe na stopu iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a.

Nakon dva provedena testa, zaključuje se kako se hipoteza - Karakteristike donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije utječu na stopu iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a – dijelom prihvaća, jer kod pojedinih karakteristika npr. ranija prijava, uočava zavisnost između elemenata, dok se kod drugih karakteristika ispitanika, kao što je npr. spol, ne uočavaju statistički značajne veze.

Hipoteza 2: *Razina informiranosti donosioca odluka u gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji utječe na njihovu spremnost apliciranja na EU projekte*

Uzročno-posljedična veza između razine informiranosti donosioca odluka u gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji i njihove spremnosti apliciranju na EU projekte istraživala se kako bi se otkrilo da li bolja informiranost donositelja odluka u gospodarskim subjektima uvjetuje i višu stopu interesa za korištenje EU sredstava i prijave na natječaje za dodjelu financijske pomoći iz fondova i programa EU-a. Kao pokazatelji kojima se testirala ova hipoteza uzeti su podaci o ocjeni vlastitog znanja o mogućnostima financiranja projekata poslovnog subjekta sredstvima EU-a te učestalosti informiranja o mogućnostima financiranja poslovanja putem EU sredstava, dok je spremnost mjerena ranijim prijavama na javne natječaje za financiranje EU sredstvima te planom za buduće slične aktivnosti.

Na skali od 1 do 5 ispitanici su iznosili vlastitu ocjenu svog znanja o mogućnostima financiranja projekata svog poslovnog subjekta sredstvima EU-a, gdje je ocjena 1 označavala jako loše, a 5 jako dobro. Analizom dobivenih rezultata uočeno je kako s porastom ocjene na toj skali raste i postotak planirane prijave na javne pozive na financiranje sredstvima EU-a u budućnosti, isto se i uočava s brojem ranijih prijava.

Od 8 ispitanika koji su svoje znanje ocijenili s 1, njih dvoje (25%) planiraju svoje buduće projekte financirati sredstvima EU-a, postotak raste sa svakom višom ocjenom (ocjena 2 – 44%, ocjena 3 – 44%, ocjena 4 – 70%) da bi tri ispitanika s ocjenom 5 - 100% izrazili kako planiraju prijaviti buduće projekte na javne natječaje za financiranje sredstvima EU.

Analizom je uočeno i kako je među ispitanici s višom ocjenom vlastitog znanja veći broj onih koji su ranije prijavili projekte na javne pozive za financiranje putem EU sredstava. Pa tako svih osam ispitanika koji su svoje znanje ocijenili s 1, nisu prijavili niti jedan projekt, dok je kod ispitanika s ocjenom 2 i 3 stopa ispod 45%, a kod onih s ocjenom 4 i 5 broj ranijih prijava je veća od 60%.

Rezultati istraživanja pokazuju kako češće informiranje donositelja odluka o mogućnostima financiranja poslovanja putem EU fondova prati i veći postotak gospodarskih subjekata koji planiraju buduće projekte financirati EU sredstvima ili onih koji su se ranije javljali na natječaje. Pa tako od četiri ispitanika koji navode kako se nikada ne informiraju o mogućnostima financiranja poslovanja putem EU fondova, tek njih 25% planira buduće projekte financirati sredstvima EU, postotak raste do 100% kod onih koji se o mogućnosti informiraju jednom tjedno ili češće. Gotovo istovjetna situacija je i kod ranije prijave na javne pozive, pa tako četiri ispitanika koja se nikada ne informiraju nisu niti jedan prijavljivali

projekte na javne natječaje za financiranje sredstvima EU-a, učestalijim informiranjem raste i broj gospodarskih subjekata koji su se javljali na javne natječaje za financiranje sredstvima EU, te iznosi 100% kod gospodarskih subjekata koji se jednom tjedno ili češće informiraju o mogućnostima za financiranje sredstvima EU-a.

Ovi pokazatelji ukazuju kako se može prihvatiti hipoteza kako razina informiranosti donosioca odluka u gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji doista utječe na njihovu spremnost apliciranja na natječaje za EU sufinanciranje, te viša informiranost znači i višu spremnost. Uočeno i opisano deskriptivnom statistikom testirano je uz pomoć hi kvadrat testa:

- **Nulta hipoteza** – Razina informiranosti donosioca odluka u gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji ne utječe na njihovu spremnost apliciranja na EU projekte
- **Alternativna hipoteza** – Razina informiranosti donosioca odluka u gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji utječe na njihovu spremnost apliciranja na EU projekte

Tablica 35. Hi kvadrat test – odnos između broja ranijih prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava i samoprocjene vlastitog znanje o mogućnostima financiranja projekata sredstvima EU-a

Hipoteza 2 - Pitanja 10 i 20				
		Prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava		UKUPNO
		Ne	Da	
Ocjena vlastitog znanja	1 do 2	13	4	17
	3	11	7	18
	4 do 5	3	10	13
	UKUPNO	27	21	48
Opažene ferkevencije – fi		Očekivane ferkvencije – fti		(fi-fti)2/fti
13		9,5625		1,235703
4		7,4375		1,588761
11		10,125		0,075617
7		7,875		0,097222
3		7,3125		2,543269
10		5,6875		3,269918
Empirijski hi kvadrat				8,810489
Teorijski hi kvadrat - signifikantnost 5%, stupanj slobode 2				5,992

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Budući da je test pokazao kako je empirijski hi-kvadrat veći od teorijskog prihvaća se alternativna hipoteza, te se zaključuje kako postoji statistička veza između razine informiranosti donosioca odluka u gospodarskim subjektima u Zadarskoj županiji i njihove spremnost za apliciranje na EU natječaj, gdje viša razina informiranosti uvjetuje i višu stopu prijave na natječaj za EU sredstva.

Hipoteza 3: *Ranija neuspješna aplikacija na natječaj za dobivanje sredstava iz fondova i programa EU utječe na oblikovanje negativnog stava gospodarstvenika*

Znači li raniji negativan odgovor, tj. odbijenica na natječaju za dodjelu EU sredstava da će gospodarstvenik razviti negativan stav prema budućem korištenju financijskih sredstava iz EU izvora testiralo se ovom hipotezom.

Od 48 ispitanika, njih 21 je navelo kako se gospodarski subjekt u kojem su donositelji odluka javljao na natječaj za financiranje putem EU sredstava, i od toga njih 14 imalo je barem jednu prijavu za koju nije odobreno financiranje EU sredstvima. U šest upitnika je navedeno kako niti jedna prijava nije pozitivno ocijenjena, tj. projektima nije odobreno sufinanciranje sredstvima EU-a, od toga 4 ispitanika taj ili novi projekt nisu prijavili na novo financiranje putem EU sredstava, dok su dva u postupku prijave, stopa onih koji planiraju prijaviti isti ili novi projekt za novo financiranje iznosi 33%, istovremeno polovica iz ove skupine na pojam „EU fondovi“ ima asocijacije svrstane u skupinu negativnih, u dva su slučaja asocijacije neutralne i u jednom pozitivne.

Kako raste postotak pozitivno ocijenjenih prijava raste i onaj o namjeri ponovnog javljanja na natječaj za novo financiranje EU sredstvima, ne pojavljuju se niti negativne asocijacije na pojam „EU fondovi“ te su one ili pozitivne ili neutralne. To ukazuje kako ranija neuspješna aplikacija na natječaj za dobivanje sredstava iz fondova i programa EU utječe na oblikovanje negativnog stava gospodarstvenika koja se onda manifestira i manjom stopom javljanja na nove natječaje. Uočeno i opisano deskriptivnom statistikom testirano je uz pomoć hi kvadrat testa:

- **Nulta hipoteza** – Ranija neuspješna aplikacija na natječaj za dobivanje sredstava iz fondova i programa EU ne utječe na oblikovanje negativnog stava gospodarstvenika
- **Alternativna hipoteza** – Ranija neuspješna aplikacija na natječaj za dobivanje sredstava iz fondova i programa EU utječe na oblikovanje negativnog stava gospodarstvenika

Tablica 36. Hi kvadrat test – odnos između broja ranije pozitivno ocjenjenih prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava te ponovnog javljanja na natječaj za financiranje putem EU sredstava nakon neuspješne prijave

Hipoteza 3 - Pitanja 14 i 16				
		Broj ranije pozitivno ocjenjenih prijava		UKUPNO
		Niti jedna prijava	Dio	
Ponovno javljanje nakon neuspješne prijave	Da	2	7	9
	Ne	4	1	5
	UKUPNO	6	8	14
Opažene ferkevincije – fi		Očekivane ferkvincije – fti	$(fi-fti)^2/fti$	
2		3,857143	0,89418	
7		5,142857	0,670635	
4		2,142857	1,609524	
1		2,857143	1,207143	
Empirijski hi kvadrat			4,381481	
Teorijski hi kvadrat - signifikantnost 5%, stupanj slobode 1			3,843	

Izvor: Vlastita obrada rezultata istraživanja

Budući da je test pokazao kako je empirijski hi-kvadrat veći od teorijskog prihvaća se alternativna hipoteza, te se zaključuje kako ranija neuspješna aplikacija na natječaj za dobivanje sredstava iz fondova i programa EU utječe na oblikovanje negativnog stava gospodarstvenika prema ponovnom javljanju na natječaje za sredstva EU-a.

5. ZAKLJUČAK

S prosječnim BDP-om od 62.540 kuna po stanovniku u 2014. godini, Zadarska županija nalazi se pri sredini u Republici Hrvatskoj, iznos je to manji od nacionalnog koji je u istom vremenskom razdoblju iznosio 77.456 kuna. Gospodarstvo Zadarske županije počiva na trgovačkim društvima, obrtima i obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, tj. sektorski na - trgovini, prerađivačkoj industriji, turizmu, pomorskom prometu, građevinarstvu, ribarstvu i poljoprivredi. Nakon višegodišnjeg razdoblja recesije, gospodarstvo prema dostupnim izvješćima izlazi iz krize te bilježi pozitivne trendove.

Kao mehanizam za poboljšanje gospodarske klime često se ističu sredstva EU koja su gospodarskim subjektima dostupna kroz fondove i programe EU-a.

Financiranje različitih projekata sredstvima EU u Zadarskoj županiji nije novost, ono je prisutno zadnjih 20 godina, ali ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine povećala se količina dostupnih sredstva.

“U 42 godine radnog staž shvatio sam da nema nigdje besplatnog kruha, pa tako ni u EU fondovima.” - iznio je jedna od sudionika istraživanja svoje mišljenje o financiranju sredstvima EU-a. Taj stav ocrtava opći dojam ispitanika o financiranju projekata putem EU sredstava prikupljeno kroz online anketni obrazac poslan na e-adrese više od 1.434 gospodarska subjekta Zadarske županije. U istraživanju je sudjelovalo 48 donositelja odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije.

Istraživanje je pokazalo kako pozitivan stav o EU financiranju utječe na bolju apsorpciju dostupnih sredstava, a pozitivna ocjena projekta za financiranje sredstvima unije oblikuje pak pozitivna stav kod gospodarskih subjekata. Isto tako, ovim istraživanje je dokazano kako je za promjenu stava, a time i za bolju iskoristivost raspoloživih sredstava EU-a, potrebna bolja komunikacija o EU fondovima i programima dostupnima gospodarskim subjektima, jer višu razinu informiranosti prati i bolja iskoristivost. Da bi se smanjila stopa projekata kojima nisu odobrena sredstva za financiranje EU sredstvima, potrebna je bolja educiranost dionika.

Znanje o terminima kao što su financijska perspektiva, te dodijeljena, ugovorena i isplaćena sredstva nužna su za razumijevanje EU financiranja, jer se oni često koriste i kao oružje u dnevno-političkim obračunavanjima. Jer ako su neka sredstva dodijeljena i ugovorena, ona nužno ne moraju biti isplaćena ako se prijavitelj ne bude pridržavao uvjete natječaja i provedbe. Stoga bi uz financijsko opismenjavanje i razvoj poduzetništva, u srednjoškolskom i fakultetskom kurikulumu svoje mjesto trebala naći i edukacija o EU fondovima, te

mogućnostima koje se pružaju za financiranje različitim granama gospodarstva i civilnog društva.

Činjenica je kako je financiranje EU sredstvima složen proces. Zahtijeva znanje, vrijeme, vlastita financijska sredstva i planiranje, resursi su to koje gospodarstvenici pritisnuti svakodnevnim obvezama poslovanja - nemaju. Uz to je preduvjet imati ideju što se želi financirati – npr. izgradnja poslovne infrastrukture, nabava oprema, educiranje djelatnika, zatim se ta ideja treba prilagoditi uvjetima raspoloživih javnih poziva, ili onih koji su već objavljeni ili su tek u najavi. Pri prilagodbi ideje treba se voditi računa da projekt i dalje ostvaruje originalni cilj usmjeren ka unaprjeđenju poslovanja. Nakon pripreme projekta i prijave, slijedi višemjesečno vrednovanje i čekanje rezultata te u konačnici, ako je prijava prihvaćena i provedba. Upravljanje projektom ponovno zahtijeva ljudske resurse, vrijeme, novac i pažljivo poštivanje uvjeta po kojima su sredstva odobrena. Ovakav vremenski i kadrovski zahtjevan proces izaziva zaziranje, no donositelji gospodarskih odluka su svjesni kako on donosi bespovratna sredstva ili pogodne linije kreditiranja za poslovne projekte koje bi sami teško financirali. No i dalje im nedostaje znanja o cijelom procesu.

Znanje koje imaju o EU projektima ispitanici su ponajviše stekli vlastitim istraživanjem i traženjem informacija, uz internet, čest izvor za informacije su im razgovor s kolegama i mediji, tek potom dolaze brošure i edukacije. Ispitanici smatraju kako bi im informacije o financiranju poslovnih projekata EU sredstvima u prvom redu trebale davati razvojne agencije i resorna ministarstva. Kao podrška gospodarstvenicima tu je poduzetnička infrastruktura - preko 70 poduzetničkih zona, dvije razvojne agencije i dva poslovna inkubatora te četiri centra kompetencija te Informacijski centar Europe Direct Zadar kao dio europske mreže informacijskih centara. Istraživanje je pokazalo kako je malen broj gospodarskih subjekata zatražio podršku i savjet potpornih institucija.

Možda slaba informiranost leži i u činjenici što obrtnici, poljoprivrednici, poduzetnici, ali i općenito šira javnost nemaju mogućnost na jednom mjestu vidjeti što se sve financiralo sredstvima EU-a u Zadarskoj županiji. Na nacionalnoj razini, baze postoje prema operativnim programima, ali zahtijevaju dodatni angažman u pretraživanju. Objedinjena baza realiziranih i aktualnih projekata sufinanciranih EU sredstvima na razini županije ne postoji, vode je tek pojedina tijela za projekte u kojima su oni partneri ili nositelji. Ne može se čak niti pronaći podatak koliko je projekata realizirano ili se realizira EU sredstvima u Zadarskoj županiji, najveća brojka je ona kojom raspolaže Zadarska županija od 155 projekata, ukupne vrijednosti 172.218.689,22 €. Pretraživanjem baza podataka za svaki Operativni programa po financijskim razdobljima, zatim podataka o transnacionalnim suradnjama, te pretragom

podataka Europske komisije o Programima Unije, tijekom ovog rada detektirano je 472 projekta koji su realizirani ili je njihova realizacija u tijeku, a dijelom ili u potpunosti su financirani sredstvima EU-a te svojim aktivnostima zahvaćaju Zadarsku županiju. Ukupna vrijednost tih 472 projekta je preko 367 milijuna €.

Javno dostupna baza s ovim podacima unaprijedila bi znanja o EU financiranju u Zadarskoj županiji te ukazala na pozitivne primjere i na trend porasta broja realiziranih projekata - od 24 projekta u pretpristupnom razdoblju, preko 241 projekt u financijskoj perspektivi 2007.-2013. do 207 projekta u aktualnoj financijskoj perspektivi 2014.-2020. te će ta brojka dodatno zasigurno rasti, jer tu nisu još ubrojani niti projekti koje će Grad Zadar realizirati putem ITU mehanizma preko kojeg im je na raspolaganje 35 milijuna eura za ulaganju do 2020. godine.

U nacionalnim okvirima, Zadarska županija smatra se jednom od boljih u privlačenju EU sredstava. Za preko 472 projekta u Zadarskoj županiji kojima su odobrena sredstva EU-a uz 100% ili djelomično financiranje, privatni gospodarski subjekti najčešći su korisnici kod sredstava usmjerenih ka ruralnom razvoju. Kao primjere EU financiranja ispitanici se češće navodili projekte kojima su prijavitelji javna tijela, nego one kojima su financirani projekti trgovačkim društvima, obrtima i poljoprivrednim gospodarstvima, što niti ne čudi jer su primjeri višemilijunskih gospodarskih projekata u Zadarskoj županiji financiranih EU sredstvima malobrojni.

Ispitanici su složni kako dobivanje sredstava putem EU fondova i programa troši puno vremena i nije jednostavno ali vjeruju kako EU sredstva mogu unaprijediti poslovanje gospodarskog subjekta, Zadarske županije i cijele Hrvatske.

Analiza prikupljenih odgovora je pokazala kako pojedine karakteristike donosioca odluka u gospodarskim subjektima Zadarske županije utječu na stopu iskoristivosti sredstava iz programa i fondova EU-a, pozitivno utječe i ranija prihvaćena prijava na natječaj za EU sufinanciranje, a istraživanje je pokazalo kako će se donositelji odluka s višom razinom informiranosti češće prijaviti na natječaje za EU sredstva.

Zaključak je stoga kako ključ uspjeha za bolju apsorpciju sredstava iz dostupnih fondova i programa EU-a leži u boljoj informiranosti svih dionika.

SAŽETAK

Širenje poslovanja, povećanje zaposlenosti, pokretanje novih gospodarskih subjekata, izgradnja i obnova poslovne infrastrukture - sve su to aktivnosti koje se mogu financirati kroz fondove i programe EU. Koliko stavovi gospodarskih subjekata oblikovani ranijim iskustvima s natječajima za sredstva EU-a utječu na ponovno javljanje natječaje, istražuje se kroz ovaj rad. Podaci prikupljeni anketnim ispitivanjem u sklopu izrade ovog rada, kojeg su popunili elektroničkim putem predstavnici trgovačkih društava, obrta i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva u Zadarskoj županiji, poslužili su za testiranje postavljenih hipoteza o vezi stavova gospodarskih subjekata i ranijih iskustava i informiranosti. Uz to je u radu dan i pregled projekata financiranih sredstvima i programima EU-a u Zadarskoj županiji, uz osvrt na gospodarsko stanje Zadarske županije te funkcioniranje EU-a te na fondove i programe na raspolaganju gospodarskim subjektima.

Ključne riječi: Fondovi EU-a, Programi EU-a, gospodarstvo, Zadarska županija, EU projekti

SUMMARY

Attitudes of Entrepreneurs in Zadar County of the Use of the Funds and Programs of the European Union

Expanding business, increasing employment, launching new business projects, building and renewing business infrastructure - all these are activities that can be funded through EU funds and programs. How much the attitude of entrepreneurs, shaped by previous experience on EU tenders, affecting the new applications for EU financing tenders, is being explored for this work. Data collected through a survey questionnaire as part of this work, which was filed electronically by representatives of companies, trades and family farms in Zadar County, served to test hypotheses about the relation between entrepreneurs and earlier experiences and information about EU funds and programs they have. In addition, part of this work is also a review of projects funded by EU funds and programs in the Zadar County, with an overview of the economic situation of the Zadar County and the functioning of the EU and the funds and programs available to business subjects.

Key words: EU Funds, EU Programs, Economy, Zadar County, EU Projects

LITERATURA

Knjige:

- Travirka, A.: **Zadar**, Forum: Zadar, 2001.
- Martinović, D.: **Gospodarstvo i komora u Zadru 1806-2011**, Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadar: Zadar. 2011.

Dokumenti:

- **Gospodarska kretanja Zadarske županije**, br. 32, Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra, Zadar, 2016. - <http://www.hgk.hr/documents/kretanja32zaweb57bea7880b711.pdf>
- **Gospodarska kretanja Zadarske županije**, br. 33, Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra, Zadar, 2017. - <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-kretanja-zadarske-zupanije-br-3359706361ec810.pdf>
- **Obrtništvo u brojkama**, br. 12, Hrvatska obrtnička komora, Zagreb, 2106. - http://www.hok.hr/statistika/obrtništvo_u_brojkama
- **Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine – MS excel tablice**, Državni zavod za statistiku - <http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabsxls.htm>
- **Službeni Glasnik Općine Poličnik**, Općina Poličnik - broj 07/16, godina 12 - <https://www.opcina-policnik.hr/images/sluzbeni-glasnik/2016/07-16.pdf>
- **Statistički ljetopis 2016**, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2017. - <https://www.dzs.hr/>
- **Zakon o poljoprivredi**, „Narodne novine“, 2015., br. 30 - <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi>
- **Zakon o računovodstvu**, „Narodne novine“, 2015., br. 78,134; 2016., br. 120 - <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu>
- **Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske**, „Narodne novine“, 2014., br. 147 - <https://www.zakon.hr/z/239/Zakon-o-regionalnom-razvoju-Republike-Hrvatske>
- **Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture**, „Narodne novine“, 2013., br. 93 - http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_07_93_2072.html

- **Odluka o nacionalnoj o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007.,** „Narodne novine“, 2007., br. 58 - https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html

Internetske stranice:

- Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - <http://www.apprrr.hr>
- Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA - <http://www.zadra.hr/>
- Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije - <http://www.agrra.hr/>
- Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih - <http://www.asoo.hr/defco/default.aspx>
- Centar za inicijative u zapošljavanju i razvoju ljudskih potencijala - <http://centar-trziste-rada.com/>
- E-Zadar - <http://www.ezadar.rtl.hr>
- Eko Zadar - <http://ekozadar.hr/>
- Europe Direct Zadar - <http://edic-zadar.com/>
- Europska komisija - https://ec.europa.eu/commission/index_hr
- Europski parlament - <http://www.europarl.europa.eu/portal/hr>
- Europska unija - Službene web-stranice Europske unije - https://europa.eu/european-union/index_hr
- Europski fondovi - <http://europski-fondovi.eu/content/izgradnja-sustava-fekalnih-i-tehnolo-kih-otpadnih-voda-u-poslovnoj-zoni-grabi-u-op-ini-poli>
- Europski strukturni i investicijski fondovi - <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi>
- Grad Benkovc - <http://benkovac.hr/>
- Grad Biograd na Moru - <http://www.biogradnamoru.hr/>
- Grad Zadar - <http://www.grad-zadar.hr/>
- Gradonačelnik.hr - <http://www.gradonacelnik.hr/vijesti/ludbreg-rekorder-lani-iz-eu-fondova-povukli-3-068-kuna-po-stanovniku>
- HAMAG BICRO - <http://www.hamagbicro.hr/>
- Hrvatska banka za obnovu i razvitak - <https://www.hbor.hr/>
- Hrvatska gospodarska komora – Registar poslovnih subjekata - <http://www.biznet.hr/>
- Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Zadra - <http://www.hgk.hr>

- Hrvatska mreža za ruralni razvoj - <http://www.hmrr.hr/hr/naslovna/>
- Hrvatska obrtnička komora - <http://www.hok.hr/>
- Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje - www.mirovinsko.hr
- Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Zadar - <http://www.hzz.hr>
- HSTec - <http://www.hstec.hr>
- INOVAcija Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije - <http://www.inovacija-zadar.hr/>
- Inovativni Zadar - <http://inzad.hr/>
- IPA program prekogranične suradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina 2007.-2013 - <http://www.cbc-cro-bih.net/en/?lang=hr>
- Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture - <http://reg.mingo.hr/pi/public/#>
- Knjigovodstvo.com - <http://www.knjigovodstvo.com.hr>
- Kompetentni dionici – snažno partnerstvo - <http://kompetentni-dionici.com/o-projektu/>
- LAG Laura - <http://www.lag-laura.hr/>
- Marex Elektrostroj - <http://www.marex-elektrostroy.hr>
- Marex gel - <http://www.marex-gel.hr>
- Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta - <https://www.mingo.hr/>
- Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta – Obrtni registar - <http://or.minpo.hr/pretraga.htm>
- Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije - <https://razvoj.gov.hr/>
- Ministarstvo turizma - <http://www.mint.hr>
- Narodni list – www.narodni-list.hr
- Općina Poličnik - www.opcina-policnik.hr
- Park prirode Vransko jezero - <http://www.pp-vransko-jezero.hr/hr/>
- Program ruralnog razvoja - <http://ruralnirazvoj.hr/program/>
- Savjetodavna služba - <http://www.savjetodavna.hr/>
- Središnji državni portal - <https://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/pokretanje-poslovanja/poduzetnicka-infrastruktura/1842>
- Sveučilište u Zadru – www.unizd.hr
- Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije - <http://www.inovacija-zadar.hr/>
- Una - springs of Life - <http://www.unaspringoflife.com/en>

- Vlada Republike Hrvatske - <https://vlada.gov.hr/>
- Vodovod Zadar - <http://www.vodovod-zadar.hr/>
- Zadarska županija – <http://www.zadarska-zupanija.hr/>
- Zadarski list - <http://www.zadarskilist.hr/>
- Zadarski.hr - <http://zadarski.slobodnadalmacija.hr>

Ostale publikacije:

- Bilić, R., Ivančić, K., Pavlica, M., Vela A.: **Mini vodič kroz programe Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020.**, EU PROJEKTI Obrt za poslovno savjetovanje i ostale usluge, Zagreb, 2014.
- Fontaine, P.: **Europa u 12 lekcija**, Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2011.
- Vorkapić, B., Janjić, A., Petrović, M., Vojković, M.: **EU fondovi za sve Organizacija za građanske inicijative**, Osijek, 2013.
- **EU za medije**, Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2013.
- **Mogućnosti financiranja kroz ESI fondove**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2017.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Poslovni subjekti prema aktivnosti i pravno ustrojbenim oblicima, stanje 31. prosinca 2015. i Obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva, stanje 22. rujna 2015.....	11
Tablica 2. Pokazatelji veličine poduzetnika u Republici Hrvatskoj.....	12
Tablica 3. Zaposleni u Zadarskoj županiji na bazi sati u 2016. godini prema veličini poduzetnika	13
Tablica 4. Ukupni prihodi i rashodi poduzetnika Zadarske županije u 2016. godini prema veličini poduzetnika (u kunama)	14
Tablica 5. Vlasnici/ortaci u aktivnim obrtima prema starosnoj dobi - prosinac 2016.	19
Tablica 6. Broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u Upisniku poljoprivrednika prema spolu i godinama nositelja (po razredima) na dan 22.09.2015.....	20
Tablica 7. Ukupni financijski pregled pretpristupnih programa pomoći i strukturnih instrumenata 2007.-2013. - stanje na 31.5.2017. (u eurima).....	33
Tablica 8. Izvori financiranja Operativnih programa.....	35
Tablica 9. Poduzetničke zone u Zadarskoj županiji	42
Tablica 10. Poduzetničke potporne institucije u Zadarskoj županiji definirane Zakonom o unapređenju poduzetničke infrastrukture	46
Tablica 11. Kriteriji za ostvarivanje prava na korištenje podrške i usluga InZad inkubatora..	49
Tablica 12. Lokalne akcijske grupe na prostoru Zadarske županije	53
Tablica 13. Lokalne akcijske grupa u ribarstvu na prostoru Zadarske županije	54
Tablica 14. Projekti financirani sredstvima Programa pomoći CARDS u Zadarskoj županiji	57
Tablica 15. Projekti realizirani sredstvima iz pretpristupnih fondova PHARE i SAPARD	58
Tablica 16. Projekti realizirani sredstvima iz IPA programa u Zadarskoj županiji	59
Tablica 17. Projekti financirani sredstvima EU kroz OP Promet, OP Razvoj ljudskih potencijala, OP Regionalna konkurentnost i OP Zaštita okoliša u financijskom razdoblju 2007.-2013. u Zadarskoj županiji (bez projekata navedenih u Tablici 16.).....	64
Tablica 18. Projekti sufinancirani Programima EU u financijskom razdoblju 2007.-2013. u Zadarskoj županiji	72

Tablica 19. Projekti financirani sredstvima iz transnacionalnih programa u financijskom razdoblju 2007. - 2013. u Zadarskoj županiji.....	75
Tablica 20. Projekti financirani sredstvima EU kroz druge kanale.....	76
Tablica 21. Projekti financirani sredstvima iz ESI fondova u financijskom razdoblju 2014.-2020. u Zadarskoj županiji.....	79
Tablica 22. Korisnici sredstava iz Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. u Zadarskoj županiji.....	83
Tablica 23. Projekti financirani sredstvima iz transnacionalnih programa u financijskom razdoblju 2014.-2020. u Zadarskoj županiji.....	90
Tablica 24. Projekti financirani sredstvima iz Programa Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020. u Zadarskoj županiji.....	94
Tablica 25. Projekti sufinancirani sredstvima programa Erasmus+ u Zadarskoj županiji (prema internetskoj stranici Europske komisije, stanje na dan 23. studenoga 2017.).....	96
Tablica 26. Projekti financirani Programa integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima u gradu Benkovcu.....	99
Tablica 27. Zbroj i vrijednost projekata financiranih sredstva EU-a u Zadarskoj županiji ...	100
Tablica 28. Broj poduzetnika educiranih na radionicama u organizaciji Razvojne agencije Zadarske županije i Agencije za razvoj Zadarske županije	102
Tablica 29. Edukacije o mogućnostima koje EU pruža gospodarskim subjektima u organizaciji EDIC-a.....	103
Tablica 30. Godina osnivanja gospodarskog subjekta	109
Tablica 31. Prva asocijacija na pojam EU fondovi	119
Tablica 32. Samoprocjena ispitanika na ljestvici od 1 do 5 o znanju o mogućnostima financiranja poslovnih projekata sredstvima EU-a	121
Tablica 33. Hi kvadrat test – odnos između broja ranijih prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava i sudjelovanja na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata	132
Tablica 34. Hi kvadrat test – odnos između broja ranijih prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava i spola ispitanika	133
Tablica 35. Hi kvadrat test – odnos između broja ranijih prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava i samoprocjene vlastitog znanje o mogućnostima financiranja projekata sredstvima EU-a	135

Tablica 36. Hi kvadrat test – odnos između broja ranije pozitivno ocjenjenih prijava na javne pozive za financiranje putem EU sredstava te ponovnog javljanja na natječaj za financiranje putem EU sredstava nakon neuspješne prijave	137
---	-----

POPIS ILUSTRACIJA

Grafički prikaz 1. Struktura ukupnih prihoda gospodarstva Zadarske županije u 2016.	15
Grafički prikaz 2. Struktura prosječnog broja zaposlenih u gospodarstvu Zadarske županije u 2016. godini, po područjima djelatnost.....	16
Grafički prikaz 3. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema oznaci glavne djelatnosti u Zadarskoj županiji - prosinac 2016.	18
Grafički prikaz 4. Države članice Europske unije.....	21
Grafički prikaz 5. Institucije Europske unije i njihov odnos.....	23
Grafički prikaz 6. Područja koja financira EU	24
Grafički prikaz 7. Proračun EU-a za 2017. po naslovima financijskog okvira.....	27
Grafički prikaz 8. Ulaganje sredstava iz EU proračuna u Hrvatskoj u 2015. godini	28
Grafički prikaz 9. Pet komponenti IPA programa.....	31
Grafički prikaz 10. RH Operativni programi u financijske perspektive 2007.-2013.	32
Grafički prikaz 11. Sredstva dostupna Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014.-2020.	34
Grafički prikaz 12. Međuodnos Europskih strukturnih i investicijskih fondova	36
Grafički prikaz 13. Usporedba programa Unije u financijskim perspektivama 2007-2013 i 2004-2020.....	37
Grafički prikaz 14. Razine europske teritorijalne suradnje.....	38
Grafički prikaz 15. Broj poduzetničkih zona u Zadarskoj županiji prema jedinicama lokalne samouprave.....	45
Grafički prikaz 16. Aktivnosti ZADRE NOVE	47
Grafički prikaz 17. Pravni oblik gospodarskog subjekta	108
Grafički prikaz 18. Vlasništvo gospodarskog subjekta	108
Grafički prikaz 19. Veličina gospodarskog subjekta	109
Grafički prikaz 20. Sjedište gospodarskog subjekta	110
Grafički prikaz 21. Primarna djelatnost gospodarskog subjekta.....	111

Grafički prikaz 22. Zaposlenik/odjel koji se bavi praćenjem javnih poziva i pripremom dokumentacije za prijavu na EU fondove	112
Grafički prikaz 23. Planiranje zapošljavanja specijaliziranog djelatnika za praćenje i provedbu projekata financiranih EU sredstvima	112
Grafički prikaz 24. Plan za buduća financiranja poslovnih projekata putem EU fondova	113
Grafički prikaz 25. Broj javnih poziva za financiranje putem EU sredstava na koje se gospodarski subjekt do sada prijavljivao	113
Grafički prikaz 26. Razlozi za neprijavljivanje na javni poziv za financiranje putem EU sredstava	114
Grafički prikaz 27. Sudionici u pripremi projektne dokumentacije i apliciranju na javni poziv za financiranje putem EU sredstava	115
Grafički prikaz 28. Broj odobrenih EU financiranja gospodarskih subjekata	116
Grafički prikaz 29. Službeno obrazloženje zašto je prijava odbijena	117
Grafički prikaz 30. Ponovno prijavljivanje nakon neuspješne prijave.....	117
Grafički prikaz 31. Ponovno prijavljivanje nakon uspješne prijave	118
Grafički prikaz 32. Funkcija ispitanika	120
Grafički prikaz 33. Samoprocjena ispitanika o znanju o mogućnostima financiranja poslovnih projekata sredstvima EU-a	121
Grafički prikaz 34. Izvori znanja od EU projektima	122
Grafički prikaz 35. Najčešći izvor informacija o EU fondovima	123
Grafički prikaz 36. Procjena ispitanika o nadležnosti informiranja gospodarskih subjekata o EU fondovima	124
Grafički prikaz 37. Učestalost informiranja o mogućnostima financiranja poslovanja putem EU fondova	124
Grafički prikaz 38. Sudjelovanje u pripremi i provedbi projekta financiranog putem EU sredstava	125
Grafički prikaz 39. Sudjelovanje na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata	125
Grafički prikaz 40. Prepoznavanje institucija	126

Grafički prikaz 41. Stav ispitanika	127
Grafički prikaz 42. Financiranje projekata putem EU sredstava.....	128
Grafički prikaz 43. Demografske karakteristike ispitanika – spol i dob	129
Grafički prikaz 44. Demografske karakteristike ispitanika – obrazovanje i iskustvo.....	130

PRILOZI

- **Anketni upitnik**

PODACI O GOSPODARSKOM SUBJEKTU:

1. Pravni oblik gospodarskog subjekta:

a. Obrt	e. Jednostavno društvo s
b. Javno trgovačko društvo	ograničenom odgovornošću
c. Komanditno društvo	(j. d. o. o.)
d. Društvo s ograničenom	f. Dioničko društvo (d. d.)
odgovornošću (d. o. o.)	g. OPG
	h. Nešto drugo. Što?

2. Vlasništvo gospodarskog subjekta

a. 100% privatno	c. Većinski privatno
b. 100% javno	d. Većinski javno

3. Prema hrvatskom zakonodavstvu Vaš gospodarski subjekt je:

- a. Mikro subjekti malog gospodarstva (fizičke i pravne osobe) - manje od 10 radnika
- b. Mali subjekti malog gospodarstva (fizičke i pravne osobe) - manje od 50 radnika
- c. Srednji subjekti malog gospodarstva (fizičke i pravne osobe) - manje od 250 radnika
- d. Veliki gospodarski subjekt – preko 250 radnika

4. Godina osnivanja gospodarskog subjekta

5. Sjedište gospodarskog subjekta

6. Primarna djelatnost gospodarskog subjekta

- a. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
- b. Rudarstvo i vađenje
- c. Prerađivačka industrija
- d. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
- e. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
- f. Građevinarstvo
- g. Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla

- h. Prijevoz i skladištenje
- i. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
- j. Informacije i komunikacije
- k. Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- l. Poslovanje nekretninama
- m. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
- n. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- o. Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- p. Obrazovanje
- q. Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
- r. Umjetnost, zabava i rekreacija
- s. Ostale uslužne djelatnosti
- t. Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe
- u. Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela

7. Postoji li u vašem pravnom subjektu zaposlenik/odjel koji se bavi praćenjem javnih poziva i pripremom dokumentacije za prijavu na EU fondove

- a. da
- b. ne

8. Na ovo pitanje odgovaraju samo oni koji su na prethodno pitanje odgovorili NE - Jeste li planirali zapošljavanje specijaliziranog djelatnika za takve vrste poslova?

- a. Trenutno smo u postupku zapošljavanja
- b. Ne planiramo zapošljavanje
- c. Planirali smo, ali smo odustali zbog nedostatka financijskih sredstava
- d. Nismo razmišljali o zapošljavanju
- e. Nešto drugo. Što? _____

9. Planirate li u budućnosti financirati neki svoj poslovni projekt putem EU fondova

- a. Da
- b. Ne
- c. Ne znam
- d. Možda

10. Na koliko javnih poziva za financiranje putem EU sredstava ste se dosad prijavili?

- a. 0
- b. 1
- c. Od 2 do 9
- d. 10 i više

Ako ste na prethodno pitanje odgovorili 0 - odgovarate pitanje 11. i preskačete pitanja od 12. do 17., te nastavljate odgovarati na pitanje 18.

Ako ste na prethodno pitanje odabrali odgovore pod b, c ili d, ne odgovarate na pitanje 11. ali odgovarate na sva ostala pitanja.

11. Zašto se vaš gospodarski subjekt nikad nije javio na javni poziv za financiranje putem EU sredstava? (može se odabrati više ponuđenih odgovora)

- a. Nismo zainteresirani za to
- b. Nije bilo odgovarajućeg natječaja
- c. Nismo imali vlastitih sredstava za sufinanciranje
- d. Nismo udovoljavali uvjetima natječaja
- e. Proces prijave nam je bio kompliciran
- f. Nemamo vremena baviti se pripremom projekta
- g. Nešto drugo. Što?

12. Na koji fond ili program ste prijavili financiranje (Navedite sve kojih se sjećate)

13. Jeste li prilikom pripreme projektne dokumentacije i apliciranja na javni poziv koristili vlastite ljudske resurse ili usluge vanjskih konzultanata?

a. Samo vlastite ljudske resurse	c. I vlastite ljudske resurse i usluge vanjskih konzultanata
b. Samo usluge vanjskih konzultanata	

14. Koliko vaših prijava je pozitivno ocijenjeno – tj. odobreno je EU financiranje vašeg projekta?

a. Niti jedna prijava	d. Od 50% do 75% prijava
b. Manje od 25% prijava	e. Preko 75% prijava
c. Od 25% do 50% prijava	f. Sve prijave

15. Jeste li dobili službeno obrazloženje zašto je vaša prijava odbijena?

a. Da, odmah s rezultatima natječaja	c. Ne odmah, ali na naše traženje smo dobili obrazloženje
b. Ne i nismo ga ni tražili	d. Ne, ni na naše traženje nismo dobili obrazloženje

16. Jeste li nakon neuspješne prijave ponovno prijavljivali novi projekt ili taj isti na novo financiranje putem EU sredstava?

a. Da	c. Trenutno smo u postupku prijave
b. Ne	

17. Jeste li nakon što u vam odobrena EU sredstva za projekt, prijavili novi projekt na financiranje putem EU sredstava?

- a. Da
- b. Ne
- c. Trenutno smo u postupku prijave

KARAKTERISTIKE OSOBE KOJA POPUNJAVA UPITNIK *(donosioci odluka u gospodarskom subjektu)*

18. Prva asocijacija kad čujete riječ EU fondovi? *(maksimalno do 5 riječi)*

19. Funkcija koju obavljate u pravnom subjektu

- a. Direktor
- b. Službenik
- c. Vanjski suradnik
- d. Nešto drugo. Što?

20. Kako bi ocijenili svoje vlastito znanje o mogućnostima financiranja projekata vašeg polovnog subjekta sredstvima EU-a

- a. Jako loše
- b. Loše
- c. Niti loše niti dobro
- d. Dobro
- e. Jako dobro

21. Gdje ste stekli znanje koje imate o EU projektima *(možete odabrati više odgovora)*

- a. Tijekom fakulteta
- b. Iz medija
- c. Vlastitim istraživanjem i traženjem informacija
- d. Na edukacijama, tečajevima i radionicama
- e. Nešto drugo

22. Kojim kanalom dobivate najviše informacija o EU fondovima *(možete odabrati više odgovora)*

- a. Kroz razgovor s kolegama
- b. Iz medija
- c. Iz brošura
- d. Pretražujući internet
- e. Slanjem upita
- f. Na edukacijama
- g. Nešto drugo

23. Tko bi gospodarske subjekte trebao po vama informirati o EU fondovima *(možete odabrati više odgovora)*

- a. Županijske razvojne agencije
- b. Gradovi/Općine
- c. Županija

- d. Komore (Gospodarska/Obrtnička)
- e. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
- f. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta
- g. Ministarstvo poljoprivrede
- h. Netko drugi

24. Koliko često se informirate o mogućnostima financiranja vašeg poslovanja putem EU fondova

- a. Nikada
- b. Jednom godišnje
- c. Nekoliko puta godišnje
- d. Jednom mjesečno
- e. Nekoliko puta mjesečno
- f. Jednom tjedno
- g. Nekoliko puta tjedno

25. Jeste li ikad sudjelovali u pripremi nekog projekta financiranog putem EU sredstava

- a. Da
- b. Ne

26. Jeste li ikad sudjelovali u provedi nekog projekta financiranog putem EU sredstava

- a. Da
- b. Ne

27. Jeste li ikad sudjelovali na radionicama ili edukacijama o pripremi i provedbi EU projekata

- a. Da
- b. Ne

28. Znate li navesti neki od projekata financiran EU sredstvima u Zadarskoj županiji?

29. Gdje bi vi potražili informacije o mogućnostima da svoj projekt financirate EU sredstvima?

30. Prepoznajete li navedene institucije:

	Prvi put čujem	Poznat mi je naziv ali ne znam čime se bavi	Znam čime se bavi, ali nikad nisam koristio/la njihove usluge	Zatražio/la sam podršku/savjet za svoj projekt kod ove institucije
Zadra NOVA				
Inovacija				
AGRRA				
EDIC Centar				

31. Izrazite svoj stav:

	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se ne slažem, niti se slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
	1	2	3	4	5
EU fondovi mogu pomoći hrvatskom gospodarstvu					
EU fondovi mogu pomoći gospodarstvu Zadarske županije					
EU fondovi mogu unaprijediti poslovanje mog gospodarskog subjekta					
Dobivanje sredstava putem EU fondova je jednostavno					
Dobivanje sredstava putem EU fondova je dugotrajno					
Postupak dobivanja sredstava putem EU fondova je transparentan					
Dobivanje sredstava putem EU fondova troši puno vremena					
Sredstva iz EU fondova se dobivaju „preko veze“					
Udio vlastitog financiranja pri provedbi EU nije visok					

32. Kako bi u 20 riječi opisali svoje mišljenje o financiranju projekata EU sredstavima**33. Spol**

a. Žena

b. Muškarac

34. Dob

a. Do 30 godina

d. Od 50 do 60 godina

b. Od 30 do 40 godina

e. Preko 60 godina

c. Od 40 do 50 godina

35. Razina obrazovanja

- a. SSS
- b. VŠS
- c. VSS
- d. Magistar ili doktor znanosti

36. Godine radnog iskustva

- a. Manje od 5
- b. Od 5 do 10
- c. Od 10 do 25 godina
iskustva
- d. Preko 25 godina

ŽIVOTOPIS

Životopis

OSOBNE INFORMACIJE

Marija Dušević

Ljubač 70, 23 248 Ljubač (Hrvatska)

+385 23 361 026 +385 91 155 7424

marijadusevic@gmail.com

Spol Žensko | Datum rođenja 21/10/1987 | Državljanstvo Hrvatsko

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

16. listopada 13.–danas

Magistra ekonomije

razina 7 EKO-a

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti, Sveučilište u Zadru
Ulica dr. Franje Tuđmana 24i, Zadar, 23000 Zadar
<http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/tikz&>

Poduzetništvo u kulturi i turizmu

1. listopada 09.–12. listopada 11.

Magistra novinarstva

razina 7 EKO-a

Fakultet političkih znanosti
Lepušićeva 6, 10 000 Zagreb (Hrvatska)
<https://www.fpzg.unizg.hr/>

Odnosi s javnošću

1. rujna 06.–2. srpnja 09.

Prvostupnica novinarstva

razina 6 EKO-a

Fakultet političkih znanosti
Lepušićeva 6, 10 000 Zagreb (Hrvatska)
<https://www.fpzg.unizg.hr/>

Novinarstvo - smjer televizija

RADNO ISKUSTVO

16. listopada 14.–danas

Urednica internetskog portala

Narodni list
Poljana Zemaljskog odbora 2, 23000 Zadar (Hrvatska)
www.narodni-list.hr

Pisanje članaka za tjednik i internetski portal, te administriranje i uređivanje internetskog portala

14. rujna 12.–15. listopada 14.

Novinar (honorarni suradnik)

Narodni list
Poljana zemaljskog odbora 2, 23000 Zadar
Pisanje članaka za tjednik i dnevni portal

7. veljače 11.–5. srpnja 11.

Praktikantica

Sveučilište u Zagrebu - ured glasnogovornice
Trg maršala Tita 14, 10 002 Zagreb (Hrvatska)
Press clipping, analiza medijskih objava

OSOBNE VJEŠTINE

Materinski jezik

hrvatski

Ostali jezici	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
engleski	C1	C1	B2	B1	B1
talijanski	A2	A2	A2	A2	A2
njemački	A1	A1	A1	A1	A1

Stupnjevi: A1 i A2: Početnik - B1 i B2: Samostalni korisnik - C1 i C2: Iskusi korisnik
Zajednički europski referentni okvir za jezike

Komunikacijske vještine Sklonost timskom radu (članstvo u upravnim tijelima humanitarnih organizacija - Aktiv dobrovoljnih darivatelja krvi Ljubač)

Komunikativnost (iskustvo javnog nastupa kroz vođenje različitih manifestacija - koncerta klapa u Sv. Donatu u sklopu studentskog projekta Ritam kulturizma, božićni koncert u Ljupču, folklorne manifestacije "Ljubač u kolu i pismi" i "Velebite ne daj magli na se")

Ambicioznost i kreativnost (osvojeno 3. mjesto na Case study competition 2011 - Poslovni slučaj Nova TV)

Organizacijske / rukovoditeljske vještine Smisao za organizaciju (radionica Karla Matića o Event Managementu)

Iskustvo u vođenju projekata (koordiniranje Susreta hrvatske katoličke mladeži u župi sv. Martina Ljubač, organizacija kulturne manifestacije Ljubač u kolu i pismi)

Digitalna kompetencija	SAMOPROCJENA				
	Obrada informacija	Komunikacija	Stvaranje sadržaja	Sigurnost	Rješavanje problema
	Iskusni korisnik	Iskusni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik

Informacijsko-komunikacijske tehnologije - tablica za samoprocjenu

Napredno korištenje Microsoft Office™ alata (Word™, Excel™ and PowerPoint™)

Iskustvo pisanja bloga

Iskustvo kreiranja web stranice na platformi Wix HTML Editor

Vozačka dozvola B

DODATNE INFORMACIJE

- lipanj 2017. - kao jedina novinarka iz Hrvatske sudjelovala na seminaru za novinare povodom Europskih dana razvoja u Bruxellesu te samim Europskim danima razvoja

- kolovoz 2016. - sudjelovanje na Ljetnoj školi Informacijske tehnologije i mediji u organizaciji Sveučilište u Zadru (Odjel za turizam i komunikacijske znanosti) i Sveučilišta u Zagrebu (Hrvatski studiji Odjel za komunikologiju i Filozofski fakultet Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti)

- siječanj 2015. - dvodnevno studentsko putovanje u Zagreb i Osijek u okviru projekta „Coworking Zadar - Suradnjom do inovacija“

- svibanj 2014. - sudjelovanje u organizaciji i realizaciji studentskog projekta Ritam kulturizma u Zadru

- svibanj 2013. - petodnevno studentsko putovanje u Litvu na temu Izazovi novih članica EU-a

- travanj 2011. - sudjelovanje na međunarodnoj znanstvenoj konferenciji „New challenges and methodological innovations in European media audience research“

- listopad 2010. - volontiranje na Sedmom regionalnom forumu za tranzicijsku pravdu

- ožujak 2010. - u sklopu istraživanja prof. dr. sc. Zrinjke Peruško kodiranje televizijskog programa
- ožujak 2010. - sudjelovanje na okruglom stolu „Budućnost javnog radiotelevizijskog servisa u Hrvatskoj“
- prosinac 2009. - pohađanje trodnevnog seminara - „Uloga poduzeća u zajednici“